

อนุญาโตตุลาการในศาล

ธนพงษ์ กุลนพฤกษ์

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2545

ISBN 974-281-775-8

IN - COURT ARBITRATION

THANAPHONG KULNOPPREAK

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

For the Degree of Master of Laws

Department of Law

Graduate School, Dhurakijpundit University

2002

ISBN 974-281-775-8

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ทำให้ผู้เขียนรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณของท่าน อาจารย์ ดร.วิชัย อริยะนันท์ และท่านอาจารย์ ธารทิพย์ จงจักรพันธ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าอย่างยิ่งในการให้คำแนะนำและตรวจแก้วิทยานิพนธ์ แก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ตลอดจนอบรมสั่งสอนวิชาความรู้กฎหมายแก่ผู้เขียนเป็นอย่างมาก ท่านอาจารย์ ดร.วาริ นาสกุล ท่านอาจารย์ ดร.พีรพันธ์ พาลุสุข และท่านอาจารย์ วุฒิพงษ์ เวชยานนท์ ที่ได้กรุณาสละเวลาให้คำแนะนำทางวิชาการ เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ บิดา มารดา พี่สาว ของผู้เขียนที่เป็นกำลังใจให้การสนับสนุน ด้วยดี ตลอดมา รวมทั้งบุคคลที่ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ สนับสนุน และส่งเสริมในด้านความคิดเห็นและข้อมูลต่างๆ ดังนี้

1. อาจารย์ ดร.ธรรมบุญ พิทยาภรณ์ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
ประจำสำนักประธานศาลฎีกา
2. อาจารย์ ชาญณรงค์ ปรานีจิตต์ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล
ประจำสำนักประธานศาลฎีกา
3. อาจารย์ สุพรชัย รวงแดง เลขาธิการศาลแพ่ง
4. อาจารย์ สันต์ชัย ล้อมฉินพรตน์ รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่งกรุงเทพใต้
5. อาจารย์ ชัยพัฒน์ ชินวงศ์ ผู้พิพากษาศาลแพ่ง
6. อาจารย์ ธาณี วรภัทร์ อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ตลอดจนเจ้าหน้าที่ในสำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานคณะกรรมการตุลาการ และพี่ๆ เพื่อนๆ ปริญญาโททุกท่าน ที่ให้ข้อมูลและเป็นกำลังใจให้งานวิทยานิพนธ์เสร็จสมบูรณ์

อนึ่ง หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีคุณค่าในด้านการศึกษาต่อผู้สนใจ เพื่อค้นคว้าต่อไป ผู้เขียนขออุทิศให้แก่บุพการี ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

หากมีข้อบกพร่องและผิดพลาดใดๆ ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่ผู้เดียว

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๘
กิตติกรรมประกาศ.....	๑
สารบัญตาราง.....	๗
สารบัญภาพ.....	๑๑
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 สภาพและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	11
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	11
1.4 วิธีดำเนินการศึกษา.....	11
1.5 ขอบเขตการศึกษา.....	11
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	12
2. ปัญหาและข้อบกพร่องของบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง.....	13
2.1 การนำคดีเข้าสู่ศาล.....	13
2.2 การดำเนินคดีในระบบกล่าวหา.....	18
2.3 กระบวนการพิจารณาคดีแพ่งมีความยุ่งยาก ซับซ้อน.....	22
2.4 การเลื่อนคดี.....	25
2.5 การแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง.....	27
3. การบริหารงานคดี.....	31
3.1 การบริหารงานคดีของศาลยุติธรรม.....	32
3.1.1 การบริหารงานคดีของประเทศสหรัฐอเมริกา.....	32
3.1.2 การบริหารงานคดีของประเทศไทย.....	38
3.1.3 การบริหารงานคดีของประเทศไทย.....	41

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.2 การนำเอาระบบ ADR มาใช้.....	49
3.2.1 การนำเอาระบบ ADR มาใช้ในประเทศสหรัฐอเมริกา.....	51
3.2.2 การนำเอาระบบ ADR มาใช้ในประเทศไทย.....	62
4. การอนุญาตตุลาการในศาล.....	70
4.1 การอนุญาตตุลาการในศาลของประเทศไทย.....	70
4.2 การอนุญาตตุลาการในศาลของสหรัฐอเมริกา.....	79
4.3 การอนุญาตตุลาการในศาลของประเทศอิตาลี.....	83
4.4 ปัญหาและอุปสรรคการใช้อำนาจตุลาการในประเทศไทย.....	84
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	90
บทสรุป.....	90
ข้อเสนอแนะ.....	92
บรรณานุกรม.....	96
ภาคผนวก.....	102
ภาคผนวก ก.....	102
ภาคผนวก ข.....	107
ภาคผนวก ค.....	112
ภาคผนวก ง.....	115
ภาคผนวก จ.....	121
ภาคผนวก ฉ.....	141
ประวัติผู้เขียน.....	161

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 แสดงปริมาณคดีแพ่งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 ถึงปี พ.ศ. 2543.....	1
2 แสดงจำนวนภาคของศาลชั้นต้น จำนวนศาลของศาลชั้นต้น และจำนวนผู้พิพากษาศาลชั้นต้น.....	2
3 แสดงสถิติคดีค้างพิจารณาในศาลแพ่ง ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ศาลแพ่งธนบุรี ปี พ.ศ. 2540-2543.....	26

สารบัญภาพ

ภาพที่

หน้า

- 1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างผลผูกพันกับการควบคุมของกลุ่ม.....50

DPU

ชื่อวิทยานิพนธ์	อนุญาโตตุลาการในศาล
ชื่อนักศึกษา	นาย ธนพงษ์ กุลนพฤกษ์
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์ ธารทิพย์ จงจักรพันธ์
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2544

บทคัดย่อ

ปริมาณคดีแพ่ง มีแนวโน้มขึ้นสู่กระบวนการพิจารณาในชั้นศาล เพิ่มขึ้นทุกปี เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากร และความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคม ในขณะที่ศาลก็มีขีดจำกัดในด้านบุคลากรและงบประมาณ ส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการพิจารณาคดี เหตุผลสำคัญที่ทำให้คดีล่าช้า นอกจากขีดจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากรแล้ว ยังมีในส่วนของกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่มีความยุ่งยาก ซับซ้อน ซึ่งในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาได้มีความพยายามแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นโดยการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในส่วนต่างๆ การนำระบบการบริหารงานคดีในศาลมาใช้ (case management) และการนำวิธีการระงับข้อพิพาทที่เป็นทางเลือกอื่น (Alternative Dispute Resolution) มาใช้ ซึ่งวิธีการต่างๆ เหล่านี้ก็ได้นำมาใช้ ในต่างประเทศที่ประสบปัญหาปริมาณคดีมาก และความล่าช้าของการพิจารณาคดีเช่นกัน เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ เป็นต้น

วิธีการระงับข้อพิพาททางอื่นที่นิยมใช้กันอยู่ในปัจจุบัน มี 3 วิธี คือ การเจรจาต่อรอง การไกล่เกลี่ย หรือการประนีประนอมข้อพิพาท และการอนุญาโตตุลาการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มุ่งศึกษาถึงการนำเอาอนุญาโตตุลาการในศาลมาใช้ให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยศึกษาเปรียบเทียบกับ การนำมาใช้ในต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา การอนุญาโตตุลาการในศาลเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการช่วยให้คดี ซึ่งค้างพิจารณาอยู่ในศาลเสร็จรวดเร็วขึ้น

จากการศึกษาพบว่า การอนุญาโตตุลาการในศาลในประเทศไทย ได้มีกฎหมายว่าด้วยอนุญาโตตุลาการในศาลมาช้านานแล้ว แต่ในทางปฏิบัติไม่มีการนำมาใช้อย่างจริงจัง ซึ่งอาจมีสาเหตุหลายประการ เช่น บทบัญญัติกฎหมายไม่มีความทันสมัย ตัวบุคลากรที่เกี่ยวข้องขาดทักษะ และไม่มีความรู้ความเข้าใจในระบบอนุญาโตตุลาการในศาล และการขาดความเชื่อมั่นในระบบดังกล่าว ดังนั้น ผู้เขียนจะทำการศึกษาหาทางแก้ไขในข้อบกพร่องต่างๆ เพื่อให้มีการนำมาบังคับใช้อย่างจริงจัง เพื่อช่วยให้คดีในศาลเสร็จรวดเร็วขึ้น และลดปริมาณคดีในศาลลงได้

Thesis Title In - Court Arbitration
Name Mr. Thanaphong Kulnoppareak
Thesis Advisor Instructor Thantip Jongjakapun
Department Law
Academic Year 2001

ABSTRACT

The quantity of civil case has a trend of going up to the proceeding at the court stage rising every year due to the growth of the population and economic and social growth, while the court has limitations in personnel and budget, which give rise to delay in the trial of cases. Major reasons accounting for delay other than the personnel and budgetary limitations also lie in the portion of the civil procedure law having complicatedness, in which there have been over the past period attempts to solve the arising problems through the revision of various parts of the civil procedure law, the introduction of case management systems and the introduction of alternative dispute resolution approaches into application. These various approaches have also been introduced into use in foreign countries faced with the problem of a large quantity of cases and the delay of case trails, e.g. The United States of America, England, etc.

The methods of using the dispute resolution that are popular among the process are the negotiation, the mediation or the dispute conciliation and the arbitration.

This thesis focused on putting arbitration in the court into more concrete application by studying in comparison with its application in foreign countries, e.g. The United States of America. Arbitration in the court is an alternative for helping cases which are pending trials in the court to be sooner completed.

From the study it was found that with respect to arbitration in the court in Thailand there has been a law governing arbitration in the court for a long time, but in practice it has not seriously been put into application, which might be for several reasons. For example, the provisions of law do not have up-to-dateless; the relevant personnel are lacking in skill about arbitration in the court, and the absence of confidence in the said system. So the writer intended to study and find out solutions to various defects so that it will be put into application, which will be able to help cases in the court to be sooner completed and reduce the quantity of cases in the court.

บทที่ 1

บทนำ

1.1 สภาพและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบัน มีคดีแพ่งขึ้นสู่ศาลเป็นจำนวนมาก จากตัวเลขสถิติย้อนหลัง 10 ปี นับแต่ปี พ.ศ. 2534 ถึง พ.ศ. 2543 มีปริมาณคดีแพ่งในศาลชั้นต้นทั่วราชอาณาจักร ดังนี้¹

ตารางที่ 1 แสดงปริมาณคดีแพ่ง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 ถึงปี พ.ศ. 2543

พ.ศ.	2534	2535	2536	2537	2538
ปริมาณคดี	122,073	133,093	149,757	177,094	193,141

พ.ศ.	2539	2540	2541	2542	2543
ปริมาณคดี	224,494	266,787	317,491	308,364	269,178

ปริมาณคดีแพ่งที่เพิ่มจำนวนขึ้นทุกๆ ปี ในขณะที่ศาลชั้นต้นทั่วประเทศ มีจำนวน 166 ศาล โดยกระจายอยู่ตามจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ แบ่งเป็น 9 ภาค และมีจำนวนผู้พิพากษาศาลชั้นต้น ทั่วประเทศ จำนวน 116 ศาล รวมทั้งสิ้น 1,423 ท่าน²

เมื่อคำนวณตัวเลขเฉลี่ย จำนวนคดีต่อผู้พิพากษา 1 ท่าน ผู้พิพากษาจะต้องรับผิดชอบใน 1 คนต่อจำนวนคดี 189 คดี ทั้งนี้ยังไม่นับรวมคดีอาญาและคดีอื่นๆ ที่ผู้พิพากษาศาลชั้นต้น มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบ และคดีที่ค้างพิจารณาจากปีก่อนๆ จึงเป็นการเพิ่มภาระให้แก่ผู้พิพากษา ประกอบกับการดำเนินคดีตามระบบชั้นตอนศาล มีความล่าช้า เสียเวลา และเสียค่าใช้จ่ายสูง

¹ ข้อมูลจากสำนักงานศาลยุติธรรม

² ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการตุลาการ วันที่ 1 เมษายน 2545

จำนวนศาลชั้นต้นและจำนวนผู้พิพากษาประจำศาลชั้นต้นทั่วประเทศ มีดังนี้³

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนภาคศาลชั้นต้น, จำนวนศาลของศาลชั้นต้น และจำนวนผู้พิพากษาศาลชั้นต้น

ศาลชั้นต้น	จำนวนศาลทั้งสิ้น	จำนวนผู้พิพากษา
ภาค 1	29	332
ภาค 2	15	141
ภาค 3	22	162
ภาค 4	20	174
ภาค 5	15	127
ภาค 6	18	123
ภาค 7	16	147
ภาค 8	17	124
ภาค 9	14	93
รวม	166	1,423

ปริมาณคดีแพ่งที่เพิ่มสูงขึ้น มีสาเหตุหลักที่สำคัญดังนี้⁴

1. จำนวนประชากรเพิ่มขึ้น ความขัดแย้งและข้อพิพาทเพิ่มขึ้นตามปริมาณประชากร

2. การแย่งการใช้ทรัพยากร ในขณะที่ทรัพยากรมีจำนวนเท่าเดิมและจำกัด ส่งผลให้เกิดความแก่งแย่งทรัพยากร ซึ่งนำไปสู่การช่วงชิง เอารัดเอาเปรียบ ไม่อยู่ในกฎเกณฑ์ ระเบียบกฎหมาย ก่อให้เกิดความยากจน ความแตกต่างของชนชั้นในด้านฐานะ ความเป็นอยู่และการศึกษา ทำให้เกิดช่องว่างของสังคม นำไปสู่การนำคดีขึ้นสู่ศาล

³ ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการตุลาการ วันที่ 1 เมษายน 2545

⁴ ชาญณรงค์ ปราณีจิตต์ และคณะ. "สาเหตุของปริมาณคดีที่มาสู่ศาล". รายงานการวิจัยเพื่อหาวิธีลดปริมาณคดีที่มาสู่ศาล และความรวดเร็วในการดำเนินคดี. 2543, หน้า 6.

3. การยอมรับวัฒนธรรมต่างชาติ มาอย่างรวดเร็ว โดยผ่านสื่อต่างๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบัน อันได้แก่ โทรศัพท์ โทรทัศน์ ดาวเทียม ฯลฯ มีการเผยแพร่ชีวิตความเป็นอยู่ การบริหาร การปกครอง ตลอดจนการแก้ไขปัญหาของประเทศนั้นๆ โดยใช้เทคโนโลยีเข้าช่วยเผยแพร่ ทำให้การรับเอาวัฒนธรรมเข้ามาปรับใช้ในสังคมไทย บางครั้งไม่เหมาะสม ส่งผลให้เกิดความเสื่อมของวัฒนธรรมไทยลงอย่างเห็นได้ชัด สังคมมีการเห็นแก่ตัว การแก่งแย่ง การขาดศีลธรรม ซึ่งสังคมไทยในยุคก่อนๆ มักจะถ้อยทีถ้อยอาศัย ซึ่งกันและกัน ไม่ค่อยนำคดีมาสู่ศาล

ในส่วนของความล่าช้าในการพิจารณาคดีในศาล มีสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความค้างค้ำของคดี ดังนี้⁵

1. การเพิ่มขึ้นของคดี ตามจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น
2. ความไม่สมดุล ระหว่างปริมาณคดีที่เพิ่มมากขึ้น กับอัตรากำลังของบุคลากรในระบบ
3. ความซับซ้อนของคดีที่เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการพัฒนาอย่างรวดเร็วของโลก ยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้เกิดผลกระทบต่อความชำนาญพิเศษเฉพาะด้านที่ต้องใช้ในการพิจารณาพิพากษาคดีเป็นพิเศษมากขึ้น
4. ความเป็นสากลของคดีความ ประเทศต่างๆ มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดมากขึ้นกว่าสมัยก่อนด้วยเทคโนโลยี ทำให้รูปคดีความที่เกี่ยวข้องกันระหว่างประเทศ จำต้องอาศัยกฎหมายพิเศษ และกฎหมายระหว่างประเทศ เป็นเหตุให้ต้องใช้เวลาศึกษาหาความรู้ในกฎหมายดังกล่าว
5. ความไม่พร้อมของบุคลากรในระบบ บุคลากรในระบบที่สำคัญและเป็นกลไกของการพิจารณาคดี ได้แก่ ผู้พิพากษา อัยการ ทนายความและอนุญาโตตุลาการ หากบุคลากรต่างๆ สามารถปฏิบัติงานได้พร้อมหน้า ก็ทำให้การดำเนินคดีและการบริหารงานคดีมีประสิทธิภาพ แต่หากการพิจารณาคดีความ ขาดบุคลากรส่วนหนึ่งส่วนใดในระหว่างดำเนินการพิจารณาคดี เช่น การขาดอัตรากำลังผู้พิพากษาหรืออัยการ การโยกย้ายผู้พิพากษาหรืออัยการตามวาระ การขาดอัตรากำลังทนายความ และอนุญาโตตุลาการ รวมทั้งการขาดความร่วมมือจากคู่ความ ส่งผลให้เกิดการเลื่อนคดี เป็นเหตุให้คดีความไม่อาจดำเนินการพิจารณาต่อไปได้

⁵ ชาญณรงค์ ปราบิจิตต์ และคณะ. อ้างแล้ว, หน้า 6-10.

6. การขาดความรู้ความชำนาญประสบการณ์ของบุคลากรในระบบ หากบุคลากรเหล่านี้มีความชำนาญและประสบการณ์ที่ดี ย่อมสามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนได้รวดเร็วยิ่งขึ้น เนื่องจากไม่เสียเวลาไปกับการผิดพลาดตลอดจนการขาดประสบการณ์ต่างๆ และบางครั้งก็อาจสำเร็จลงได้ โดยการพิจารณาดีโดยรวบรัด โดยอาศัยประสบการณ์ที่สั่งสมมานาน และเป็นที่พอใจแก่ทุกฝ่าย ในปัจจุบันได้มีการจัดสรรระบบผู้พิพากษาอาวุโสเข้าประจำในศาลชั้นต้น เนื่องจากว่าผู้พิพากษาอาวุโสเป็นบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญและประสบการณ์สูง สามารถช่วยแก้ปัญหาการเพิ่มขึ้นของปริมาณคดีในศาลสูงได้

7. การขาดความรู้ของประชาชนทางด้านกฎหมาย ความไม่รู้กฎหมายของประชาชนเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล ประชาชนที่มีความรู้น้อยถูกเอาเปรียบจากเอกชน การฟ้องคดีความจากความไม่รู้กฎหมาย การให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนจะช่วยลดปัญหาการเพิ่มขึ้นของคดีความแล้ว หน่วยงานประชาสัมพันธ์ศาลควรเพิ่มบทบาทในการให้ความรู้แก่ผู้มาใช้บริการของศาล

8. การขาดระบบกฎหมายที่มีประสิทธิภาพ ระบบกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน ไม่สามารถแก้ไขหรือช่วยลดปริมาณคดีในศาลได้ ส่งผลให้มีการแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งอยู่เรื่อยๆ และในบางส่วนของระบบกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ได้บัญญัติถึงวิธีการช่วยเร่งรัดการพิจารณาดีในศาล ตัวอย่างเช่น การอนุญาตตุลาการในศาล แต่ในทางปฏิบัติกลับไม่ได้รับความนิยมนำออกมาบังคับใช้ จึงเป็นจุดๆ หนึ่งที่สมควรนำมาพิจารณาปรับปรุงให้ระบบอนุญาตตุลาการในศาลมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

9. การขาดเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่จะช่วยในการพิจารณาพิพากษาคดีให้รวดเร็ว ในสมัยก่อน การบันทึกคำพยานศาลจะเป็นผู้ที่จดคำพยานในส่วนสำคัญไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณา แต่ปัจจุบันได้มีการนำเทปมาบันทึกคำพยานผ่านทางผู้พิพากษาแทนการจด ซึ่งวิธีการบันทึกเทปด้วยการจับประเด็นสำคัญของผู้พิพากษาในส่วนนี้เสียเวลาค่อนข้างมาก ซึ่งในปัจจุบันคดีสำคัญๆ และมีพยานมาก จำนวนทุนทรัพย์สูงพิพาทกันด้วยกฎหมายใหม่ๆ เช่น กฎหมายหมายในส่วนของทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ จำต้องหาวิธีการสืบพยานและบันทึกคำพยานด้วยวิธีการอื่นที่ทันสมัยกว่า เช่น ระบบวิดีโอคอนเฟอเรนซ์และระบบดังกล่าวมีค่าใช้จ่ายสูงและต้องบำรุงรักษาเทคโนโลยีอยู่ตลอดเวลา อุปกรณ์ต้องนำเข้าจากต่างประเทศส่งผลให้ไม่อาจกระจายเทคโนโลยีดังกล่าวได้ อย่างทั่วถึง

10. การขาดงบประมาณในการอุดหนุนให้ระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทำงานด้วยความคล่องตัว การจัดงบประมาณมาดูแลด้านวัตถุ เช่น อาคารศาลให้มีปริมาณพอเพียงแก่ปริมาณคดี ด้านบุคลากรขาดงบประมาณสนับสนุนคุณภาพของบุคลากร ซึ่งทั้งสองส่วนเป็นปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญอีกทางหนึ่ง

11. การขาดระบบบริหารงานยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพและการประสานงานที่ดีระหว่างหน่วยงานต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรม โดยปัจจุบันการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่างๆ ยังปฏิบัติงานแบบต่างคนต่างทำจนมักจะเป็นเหตุให้เกิดความล่าช้าของคดีในบางขั้นตอน

12. การขาดการศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการแนะนำวิธีการหรือองค์กร ตลอดจนกระบวนการต่างๆ เพื่อเข้ามามีส่วนในการระงับข้อพิพาทนอกศาล

13. การขาดการบริหารภายในของระบบงานศาลที่มีประสิทธิภาพ เช่น การมีระบบการเขียนคำพิพากษาที่สั้นกะทัดรัดไม่ใช้เวลามาก

จากสภาพปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาลจำนวนมากและปัญหาความล่าช้าในการพิจารณาคดี โดยมีสาเหตุจากหลายด้าน ส่งผลให้หน่วยงานของรัฐโดยเฉพาะศาลได้มีการพิจารณาหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวในหลายรูปแบบ อาทิเช่น การแก้ไขกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในส่วนของการชี้สองสถาน โดยมีเจตนารมณ์ที่จะให้คดีความในศาลเสร็จไปโดยไม่ชักช้าเป็นการให้ความยุติธรรมแก่ประชาชนได้รวดเร็วขึ้น กล่าวคือ ให้คู่ความมาศาลในวันชี้สองสถานนำพยานหลักฐานที่ต่างมีอยู่ไปแสดงกันในศาลและสอบถามเอาความจริง เอกสารที่สามารถรับกันได้ก็รับไปซึ่งอาจทำให้คดีเสร็จไปในวันชี้สองสถานได้เป็นจำนวนมาก และเฉพาะข้อที่ไม่รับกันเท่านั้นที่จะมีการสืบพยาน พิสูจน์ความจริงกัน ซึ่งก็ทำให้การพิจารณากระชั้นขึ้นคดีเสร็จได้รวดเร็วขึ้น⁶ และการให้อำนาจศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 โดยศาลมีอำนาจเปรียบเทียบให้คู่ความได้ตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในข้อที่พิพาทนั้น ไม่ว่าการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ซึ่งเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้คดีเสร็จเร็วขึ้น นอกจากนั้นยังได้มีการปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 17) พ.ศ. 2542 ในส่วนของคดี민โนสาร^{เร่} โดยให้ศาล

⁶ อุดมศักดิ์ นิติมนตรี. ข้อเสนอแนะพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 13) พ.ศ. 2535. ดุลพาฬ. เล่ม 2 ปีที่ 39 มีนาคม-เมษายน. 2535. หน้า 24

ที่ผ่านมาในอดีต บรรดาข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในสังคมจะถูกนำมาให้ศาลเป็นผู้พิพากษาให้ ซึ่งบรรดาคดีที่เข้าสู่ศาลนั้นจะมีการบริหารคดีให้แล้วเสร็จโดยวิธีหลัก คือ การสืบพยานหลักฐานของ คู่ความจนแล้วเสร็จและมีการชี้ขาดตัดสินให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งชนะคดีไปในที่สุด สิ่งที่ตามมาคือ⁷

1. ปริมาณคดีที่เข้าสู่ศาลมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น
2. คู่ความต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีที่ล่าช้ามาก
3. การพิจารณาคดีของศาลเกิดความล่าช้า
4. เกิดความไม่เป็นธรรมในทางคดี กล่าวคือคู่ความที่ไม่มีประสบการณ์ทางคดีหรือมีฐานะที่ด้อยกว่าจะเสียเปรียบเชิงคดี
5. การใช้ดุลพินิจของศาลจะจำกัดอยู่เฉพาะในประเด็นที่ได้เถียงกันเท่านั้น ไม่สามารถจะแก้ไขถึงสาเหตุของปัญหานั้นๆ ได้

⁷ ไพโรจน์ วายุภาพ. การปฏิบัติเกี่ยวกับคดีมโนสำเนา และคดีไม่มีข้อผูกมัด. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2542, หน้า 11.

⁸ เรื่องเดียวกัน. หน้า 92.

⁹ อนันต์ จันทโรภากร. การระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการนอกศาล. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2536, หน้า 1.

ดังนั้น การแก้ไขกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถเร่งรัดคดีในศาลให้เสร็จเร็วขึ้น ในขณะที่เดียวกันการใช้วิธีการอย่างอื่นมาช่วยเพื่อลดปริมาณคดีในศาลและเร่งรัดคดีในศาลให้เสร็จเร็วขึ้นก็สามารถทำได้

จากสภาพปัญหาดังกล่าวทำให้เกิดแนวความคิดในการยุติหรือระงับข้อพิพาทโดยวิธีอื่นนอกจากศาล เพื่อ

1. ลดปริมาณคดีที่จะเข้าสู่ศาล
2. ลดขั้นตอนดำเนินการทางศาลให้น้อยลง
3. ขจัดอุปสรรคที่จะทำให้ความช่วยเหลือใดๆ ต่อผู้ด้อยโอกาสน้อยลง ทำให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย
4. ลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีให้น้อยลง
5. สามารถที่จะแก้ไขปัญหาได้ ตั้งแต่สาเหตุและประเด็นที่พิพาทกัน

การระงับข้อพิพาทโดยวิธีอื่นนอกจากวิธีพิจารณาในระบบศาลมีหลายวิธี ซึ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นวิธีการที่ดีเป็นการช่วยให้คู่กรณีมีโอกาสพิจารณาหรือมองถึงเหตุการณ์ในอนาคตเน้นการสร้างสัมพันธภาพระหว่างคู่กรณี มุ่งฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณี ผลของคดีก็เป็นไปตามความต้องการของคู่กรณีทำให้คู่กรณีมีบทบาทในการกำหนดผลด้วยตนเอง ในขณะที่การพิจารณาคดีหรือระงับข้อพิพาทโดยระบบศาล เป็นการพิจารณาเหตุการณ์ในอดีตเน้นการค้นหาคความจริง เน้นหาความผิดและความรู้สึกผิดชอบแล้ว ผลที่ตามมาคือต้องมีผู้ชนะและผู้แพ้¹⁰

จากการศึกษาพบว่าไม่เฉพาะประเทศไทยเท่านั้น ประเทศอื่นๆ ต่างก็ประสบปัญหาเรื่องคดีในศาลล่าช้าเหมือนกันทุกประเทศและมีการเสนอให้นำวิธีการระงับข้อพิพาทโดยทางเลือกอื่น (Alternative Dispute Resolution) (ADR) นอกเหนือจากการนำคดีเข้าสู่ศาลมาใช้ได้แก่

1. การระงับข้อพิพาทโดยวิธีการเจรจาต่อรอง (Negotiation)
2. การระงับข้อพิพาทโดยวิธีการไกล่เกลี่ย (Mediation)
3. การระงับข้อพิพาทโดยวิธีการอนุญาโตตุลาการ (Arbitration)

¹⁰ ชาญณรงค์ ปราณจิตต์ และคณะ. อ้างแล้ว, หน้า 119-120.

การเจรจาต่อรอง เป็นเรื่องที่ทำกันระหว่างคู่ความทั้งสองฝ่าย ไม่มีบุคคลภายนอกเข้ามาร่วมด้วย การเจรจาต่อรองอาจเป็นได้ทั้งรูปแบบที่ไม่มีเรื่องพิพาทกัน แต่ประสงค์จะเจรจาต่อรองกันเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ฝ่ายตนต้องการ หรืออาจเป็นรูปแบบที่มีเรื่องพิพาทกันและประสงค์จะเจรจาต่อรองกันเพื่อระงับข้อพิพาทก็ได้¹¹

การไกล่เกลี่ย เป็นการแก้ไขปัญหาคือพิพาทโดยมีบุคคลที่สามซึ่งเป็นคนกลางเข้ามาช่วยเหลือ แนะนำในการเจรจาต่อรองของคู่ความ เพื่อระงับข้อพิพาทโดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญคือ คู่ความสามารถตกลงกันได้จนถึงขั้นทำสัญญาประนีประนอมยอมความกัน¹²

อนุญาโตตุลาการ เป็นการระงับข้อพิพาทที่มีบุคคลที่สามซึ่งเป็นกลางเข้ามาทำหน้าที่พิจารณาและชี้ขาดข้อพิพาท คำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ มีผลผูกพันให้ลูกหนี้ให้ต้องปฏิบัติตาม การอนุญาโตตุลาการมีอยู่ในทุกสังคมมานานแล้วนับแต่โบราณ ในปัจจุบันนิยมใช้กันมากในการระงับข้อพิพาททางธุรกิจ นักกฎหมายบางท่านมีความเห็นว่าลักษณะของการอนุญาโตตุลาการ มีความเหมาะสมกับการระงับข้อพิพาททางธุรกิจมากกว่าวิธีการระงับข้อพิพาทชนิดอื่นๆ¹³

การระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ อาจแยกพิจารณาได้เป็น อนุญาโตตุลาการในศาล และอนุญาโตตุลาการนอกศาล

บทบัญญัติเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการในศาล ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 210 ถึงมาตรา 222 (ยกเว้นมาตรา 221) และบทบัญญัติเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการนอกศาลเป็นไปตามพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2530 ปัจจุบันแก้ไขใหม่เป็นพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545

¹¹ ภาณุ รังสีหัทธ. "การไกล่เกลี่ยหรือประนีประนอมข้อพิพาท". ดุลพาห. เล่ม 2. ปีที่ 42 เมษายน-มิถุนายน 2538, หน้า 142.

¹² ธาณี วรภัทร์. "การระงับข้อพิพาทเกี่ยวกับการประกันภัยรถยนต์ โดยการอนุญาโตตุลาการ" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2541, หน้า 32.

¹³ เสาวนีย์ อัสวโรจน์. "ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการอนุญาโตตุลาการ" รวมบทความ ข้อบังคับ ข้อตกลงระหว่างประเทศ กฎหมาย และคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการ. เล่ม 2. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักงานอนุญาโตตุลาการ กระทรวงยุติธรรม 2540, หน้า 3.

อนุญาโตตุลาการในศาล อาจถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงานคดี (Case Management) ของผู้พิพากษาที่รับผิดชอบในคดีที่ฟ้องต่อศาลในชั้นชี้สองสถาน ผู้พิพากษาจะกำหนดประเด็นข้อพิพาทในส่วนของข้อเท็จจริง หากประเด็นข้อพิพาทในข้อเท็จจริงใดเป็นเรื่องยุ่งยากที่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญพิเศษของวิชาชีพหนึ่งวิชาชีพใด เช่น ในคดีพิพาทด้วยสัญญาก่อสร้าง ประเด็น ข้อพิพาทอาจมีว่าการที่สิ่งปลูกสร้างเกิดความชำรุดบกพร่อง เช่น การที่ตึกรั่วนั้น เป็นเพราะความผิดของวิศวกรผู้ออกแบบหรือความผิดของผู้รับจ้าง ประเด็นนี้ หากต้องมีการนำพยานมาสืบในศาลก็อาจจะต้องใช้เวลานาน คู่ความทั้งสองฝ่ายอาจจะนำพยานผู้เชี่ยวชาญของตนมาสืบในศาล การจดคำพยาน อาจทำได้ด้วยความยากลำบาก เพราะคำเบิกความอาจใช้ภาษาเทคนิคทางวิศวกรรมศาสตร์ รวมทั้งภาษาต่างประเทศหรือในคดีฟ้องแพทย์ว่าประมาทเลินเล่อในวิชาชีพ (Medical Malpractice) ในทางปฏิบัติคู่ความต่างฝ่ายต่างจะต้องนำแพทย์ผู้เชี่ยวชาญมาเบิกความถึงทางปฏิบัติและมาตรฐานในวิชาชีพแพทย์เกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ ว่าการกระทำที่ถูกฟ้องร้องนั้นต่ำกว่ามาตรฐานในวิชาชีพเพียงใดหรือไม่ ซึ่งแน่นอนว่า ถ้าเบิกความของพยานผู้เชี่ยวชาญจะต้องใช้เวลาและเต็มไปด้วยศัพท์เทคนิค ในกรณีทั้งสองเรื่องที่ยกมา ผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบก็อาจพิจารณาใช้บทบัญญัติในเรื่องอนุญาโตตุลาการในศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 210-220 แต่งตั้งอนุญาโตตุลาการในศาล เพื่อชี้ขาดปัญหาข้อเท็จจริงดังกล่าว¹⁴

ปัจจุบันแนวโน้มคดีของผู้ประกอบวิชาชีพเฉพาะด้าน มักปรากฏเป็นข่าวอยู่เสมอ เช่น คดีแพทย์ทำศัลยกรรมแต่งหน้าอกคนไข้แล้วเกิดแผลเน่า ทำให้คนไข้ฟ้องร้องเรียกค่าเสียหาย หรือ กรณีการนำเอกสารพิษของการทำเรือแห่งประเทศไทยมาทิ้งไว้ที่ชุมชนคลองเตย มีผู้เสียหายได้รับอันตรายจากสารพิษดังกล่าว เป็นต้น คดีเหล่านี้หากมีการดำเนินคดีขึ้นสู่ศาลจะต้องเสียเวลาในการพิจารณาคดีอย่างมาก ซึ่งอาจใช้เวลาเป็นหลายปี ดังนั้น หากมีการนำเอาวิธีการอนุญาโตตุลาการในศาลมาช่วยในการพิจารณาคดีจะช่วยให้อคดีเสร็จเร็วขึ้นและผู้พิพากษาสามารถเอาเวลาไปพิจารณาคดีอื่นๆ ได้

¹⁴ วิชัย อริยะนันท์ทกะ. "การระงับข้อพิพาทที่เกิดจากสัญญาการค้าระหว่างประเทศ" รวมบทความข้อบังคับ ข้อตกลงระหว่างประเทศ กฎหมายและคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการ. เล่ม 2. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : BJ. Plate Processor. 2540, หน้า 315-316.

นอกจากนั้น ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 241 วรรคหนึ่งบัญญัติว่า “ในคดีอาญา ผู้ต้องหา หรือจำเลย ย่อมมีสิทธิได้รับการสอบสวน หรือการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม” จึงเป็นหน้าที่ของศาลตามรัฐธรรมนูญ ที่จะต้องมีภาระในการบริหารการยุติธรรม เพื่อให้คดีเสร็จสิ้นไปโดยรวดเร็ว

การนั่งพิจารณาคดีอย่างต่อเนื่อง เป็นสิ่งที่มีการกล่าวถึงมาเป็นเวลานานแล้ว กฎหมายที่ใช้อยู่ คือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 37 บัญญัติว่า “ให้ศาลดำเนินการนั่งพิจารณาคดีติดต่อกันไปเท่าที่สามารถจะทำได้ โดยไม่ต้องเลื่อนจนกว่าจะเสร็จการพิจารณาและพิพากษาคดี”¹⁵ ในปัจจุบันในศาลชั้นต้นต่างๆ ได้มีการนำเอาระบบวิธีการพิจารณาคดีอย่างต่อเนื่องมาใช้ ประกอบกับ ผลของกฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มาตรา 236 ที่บัญญัติให้ศาลยุติธรรมต้องนั่งพิจารณาคืบ องค์คณะโดยให้ปฏิบัติเมื่อพ้น 5 ปี นับแต่วันที่กฎหมายรัฐธรรมนูญบังคับใช้ ซึ่งจะครบกำหนดใน วันที่ 11 ตุลาคม 2545¹⁶ ส่งผลให้การดำเนินคดีในศาลต้องพิจารณาคดีอย่างต่อเนื่อง โดยในทางปฏิบัติศาลจะนัดคู่ความ โดยทิ้งระยะเวลาห่างพอสมควรและนัดพิจารณาติดต่อกันไปจนกว่าคดีจะแล้วเสร็จ ผู้เขียนเห็นว่าในช่วงระยะเวลาว่างก่อนถึงกำหนดนัดของศาลดังกล่าว ซึ่งอาจจะเป็นเวลา 1-2 เดือน หากมีการนำเอาการอนุญาตตุลาการในศาลเข้ามาช่วย จะสามารถทำให้คดีสามารถเสร็จได้ รวดเร็วขึ้น ประชาชนก็จะได้รับการอำนวยความสะดวกที่รวดเร็วขึ้น

การอนุญาตตุลาการในศาล จึงน่าจะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการช่วยเร่งรัดคดีในศาล แต่ผู้เขียนเห็นว่า ยังคงมีข้อบกพร่องในตัวกฎหมายและบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการนำเอาวิธีการดังกล่าวมาบังคับใช้ ผู้เขียนจะได้ทำการศึกษาในส่วนข้อบกพร่องต่างๆ ในลำดับต่อไป พร้อมทั้งเปรียบเทียบกับศาลอนุญาตตุลาการในศาลของต่างประเทศ เพื่อนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์แก่สังคมไทยต่อไป

¹⁵ ไชยศ วรรณศิริ และพจนันท์ เดชาวธ. “การนั่งพิจารณาคดีอย่างต่อเนื่อง” บทบัญญัติ เล่ม 56. ตอน 4. ธันวาคม 2543, หน้า 93.

¹⁶ บุญรอด ดันประเสริฐ. “การบริหารคดีเพื่อพิจารณาคดีต่อเนื่อง”. บทบัญญัติ เล่ม 57, ตอน 3. กันยายน 2544, หน้า 26.

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงปัญหาการดำเนินการพิจารณาคดีในศาลชั้นต้น
2. เพื่อศึกษาถึงการบริหารงานคดีในศาล
3. เพื่อศึกษาถึงการระงับข้อพิพาททางแพ่งด้วยวิธีการต่างๆ
4. เพื่อศึกษาแนวทาง แก้ไข ปรับปรุงและนำกฎหมายอื่นมาใช้ร่วมกับกฎหมายวิธี

พิจารณาความแพ่ง ในส่วนอนุญาตไต่สวนการในศาล

5. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศในส่วนการระงับข้อพิพาททางแพ่ง
6. เพื่อส่งเสริม ประชาสัมพันธ์ให้ภาครัฐและเอกชนหันมาใช้ระบบอนุญาตไต่สวนการ

ในศาล

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

การนำเอาวิธีการอนุญาตไต่สวนการในศาลมาใช้ร่วมกับขั้นตอนการพิจารณาคดีในศาล ก็จะสามารถเร่งรัดให้คดีเสร็จเร็วขึ้นและสามารถลดปริมาณคดีแพ่งในศาลลงได้ แต่วิธีการอนุญาตไต่สวนการในศาลต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติและพัฒนาองค์กร จะทำให้ได้รับความนิยมนทั้งภาครัฐและเอกชน

1.4 วิธีการดำเนินการศึกษา

การศึกษาเรื่องนี้ เป็นการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง บทความ เอกสารทางวิชาการ รายงานสัมมนา วิทยานิพนธ์ เอกสาร ต่างประเทศ รวมถึงการสัมภาษณ์เชิงสนทนา (Field Research) รวมตลอดทั้งการขอข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.5 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาเรื่อง การอนุญาตตุลาการในศาลนี้จะศึกษาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ถึงปัญหาการพิจารณาคดีในศาลชั้นต้นที่ทำให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาล่าช้า และความพยายาม ในการแก้ปัญหาถึงการบริหารงานคดีในศาลและกฎหมายอื่นๆ ตลอดจนกฎหมายการ อนุญาตตุลาการในศาลของต่างประเทศ เพื่อเปรียบเทียบ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ทราบถึงปัญหาการพิจารณาคดีในศาลชั้นต้นที่เป็นไปอย่างล่าช้า
2. เพื่อทราบถึงระบบการบริหารงานคดีในศาล
3. เพื่อให้การอนุญาตตุลาการในศาล มีบทบาทมากขึ้น เมื่อมีการนำเอาวิธีพิจารณาคดี แบบต่อเนื่องมาใช้
4. เพื่อส่งเสริม ประชาสัมพันธ์ ให้นายกานภาครัฐและเอกชนตื่นตัว และให้ความสนใจต่อการอนุญาตตุลาการในศาล
5. เพื่อให้การอนุญาตตุลาการในศาล มีความทันสมัย และเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของ คู่กรณี และช่วยให้การพิจารณาคดีในชั้นศาลเร็วขึ้น

บทที่ 2

ปัญหาและข้อบกพร่องของบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งใช้บังคับแก่กระบวนการยุติข้อพิพาททางแพ่ง ในศาลนั้นมีปัญหาข้อบกพร่องหลายประการ ซึ่งผู้เขียนจะได้นำเสนอตามลำดับ ดังนี้

2.1 การนำคดีเข้าสู่ศาล

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ในส่วนของภาค 1 บททั่วไป ลักษณะ 3 คู่ความ ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 55 ความว่า "เมื่อมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลใด ตาม กฎหมายแพ่งหรือบุคคลใดจะต้องใช้สิทธิทางศาล บุคคลนั้นชอบที่จะเสนอคดีของตนต่อศาล ส่วนแพ่ง ที่มีเขตอำนาจได้ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายแพ่งและประมวลกฎหมายนี้"

บทบัญญัตินี้รับรองสิทธิในการยื่นฟ้องคดีต่อศาลโดยบุคคลใดๆ ก็ตาม ซึ่งมีผลประโยชน์เกี่ยวข้อง ซึ่งแยกได้ดังนี้คือ¹

ก. บุคคลที่มีข้อโต้แย้งในเรื่องสิทธิหรือหน้าที่ในทางแพ่ง หมายความว่า มีการกระทบกระเทือนถึงสิทธิหรือหน้าที่กัน เช่น แดงขับรถชนดำบาดเจ็บ ดำอาจฟ้องแดงเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ เพราะดำมีสิทธิที่จะไม่ให้ใครมาทำร้ายร่างกายของตน เมื่อแดงมาทำถือว่าละเมิดสิทธิดำ อันเป็นการโต้แย้งสิทธิของดำตามกฎหมายแพ่ง แม้แดงกับดำจะไม่เคยพูดเรื่องนี้เลยและแดงก็ไม่ตั้งใจขับรถชนดำ ดำก็ฟ้องได้ในเมื่อกรณีเข้าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420

ข. บุคคลที่มีความจำเป็นที่จะต้องใช้สิทธิทางศาล คือเป็นเรื่องที่จะกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด หรือดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดโดยกฎหมายรับรองต่อเมื่อบุคคลนั้นได้ ขอใช้สิทธิเป็นผู้อนุบาลของคนไร้ความสามารถ เป็นต้น เช่น ดำเป็นคนวิกลจริต บิดาของดำอาจร้องขอต่อศาล ขอให้สั่งว่าดำเป็นคนไร้ความสามารถและให้อยู่ในการเป็นผู้อนุบาลและจัดการทรัพย์สินของดำแทนดำ แต่การจะให้ใครเป็นคนไร้ความสามารถเป็นเรื่องซึ่งจะต้องขอคำสั่งศาล ฉะนั้น จึงเป็นเรื่องที่จะต้องใช้สิทธิทางศาล

¹ พิพัฒน์ จักรางกูร. คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง. กรุงเทพฯ : บริษัท กรุงสยาม พรินต์ติ้ง กรุ๊ป จำกัด, 2538, หน้า 9.

บทบัญญัติของกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 ดังกล่าว เปิดช่องให้บุคคลที่มีข้อโต้แย้งในสิทธิหรือหน้าที่นำเอาข้อโต้แย้งดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการพิจารณาโดยศาล ซึ่งหากพิจารณาในอีกด้านหนึ่งจะเห็นได้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ได้บัญญัติทางออกของ ผู้ที่มีข้อโต้แย้งทางแพ่งไว้เพียงประการเดียว คือ การยื่นฟ้องคดีต่อศาลประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มิได้มีบทบัญญัติชี้แนะหรือรองรับกระบวนการระงับข้อพิพาททางอื่นนอกศาล ที่คู่ความ อาจนำมาใช้เพื่อยุติข้อพิพาทของตนได้ เมื่อคู่ความมีข้อโต้แย้งในเรื่องสิทธิหรือหน้าที่ทางแพ่ง คู่ความจึงพิจารณาทางแก้ปัญหาเพียงทางเดียว คือ การนำคดีขึ้นสู่ศาล ซึ่งอาจเป็นเหตุผลหนึ่งซึ่งทำให้คดีที่เข้าสู่ศาลเพิ่มมากขึ้นตามจำนวนประชากรและความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งจึงแตกต่างจากกฎหมายของบางประเทศที่กำหนดบังคับให้ คู่ความในคดีบางประเภทต้องเจรจาหรือนำคดีเข้าสู่การไกล่เกลี่ยก่อน หากไม่เป็นผลสำเร็จจึงจะมี อำนาจฟ้องคดีต่อศาลได้ ตัวอย่างเช่น ในประเทศจีน มีประวัติการใช้วิธีไกล่เกลี่ยมาช้านานจนเป็นที่ ยอมรับกันทั่วไป ปัจจุบันมีการจัดตั้งคณะกรรมการไกล่เกลี่ยในทุกระดับของหน่วยการปกครองและ มีการกำหนด องค์กรต่างๆ ไว้ในรัฐธรรมนูญ ส่วนกระบวนการไกล่เกลี่ยจะกำหนดไว้ในกฎหมาย วิธีพิจารณาความ องค์กรการไกล่เกลี่ยที่จัดตั้งขึ้น ได้แก่ กรรมการประชาชน ศาล กรรมการ ปกครอง และกรรมการชำนาญพิเศษ เมื่อการไกล่เกลี่ยบรรลุถึงข้อตกลงประการใดแล้ว สามารถ บังคับได้เช่นเดียวกับคำพิพากษาของศาล การดำเนินงานของกรรมการดังกล่าวอยู่ในความ ควบคุมดูแลของศาล และศาลจะทำหน้าที่เผยแพร่ให้ความรู้เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยแก่ประชาชน²

ประเทศสิงคโปร์ ได้จัดตั้งศูนย์กลางการไกล่เกลี่ยในศาลชั้นต้น วิธีการไกล่เกลี่ยเกิดขึ้น โดยการริเริ่มของศาล คดีแพ่งส่วนใหญ่จะต้องผ่านการไกล่เกลี่ยก่อนที่จะถึงขั้นตอนการสืบพยาน มี คดีครอบครัวบางประเภท ที่ต้องผ่านการไกล่เกลี่ย เช่น กรณีพิพาทเกี่ยวกับสินสมรส คดีแพ่งส่วนใหญ่คู่ความต้องเสียค่าใช้จ่ายในการไกล่เกลี่ยด้วย แต่ก็เสียเพียงเล็กน้อย โดยทั่วไปจะมีผู้พิพากษาที่ ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยไว้โดยเฉพาะ สำหรับคดีแพ่งทุนทรัพย์เล็กน้อย ซึ่งพิจารณาในศาล Small Claim Court จะให้ Registrar เป็นผู้ไกล่เกลี่ย³

² สุนัย มโนมัยอุดม. "สรุปผลการประชุมศาลชั้นต้นของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ณ ประเทศสิงคโปร์ ระหว่างวันที่ 19-22 กรกฎาคม 2538". ดุลพาห เล่ม 2, ปีที่ 43. เมษายน-มิถุนายน 2539, หน้า 87-88.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 88.

ประเทศสหรัฐอเมริกา⁴ ในปี ค.ศ. 1990 ได้มีการตรากฎหมายหลายฉบับ ได้แก่ Civil Justice Reform Act ในมาตรา 1 ของกฎหมายดังกล่าว กำหนดให้ศาลต้องสร้างแผนลดค่าใช้จ่าย เพื่อให้มีการพิจารณาเนื้อหาของคดีแพ่ง ปรับปรุงเรื่องการสู้คดีและประกันว่าจะมีการระงับคดีแพ่งอย่างยุติธรรม รวดเร็ว และประหยัดค่าใช้จ่าย Negotiated Rulemaking Act ให้อำนาจในการใช้วิธีการสร้างกฎโดยอาศัยการเจรจาแทนที่จะปล่อยให้มีการสู้คดีกัน กล่าวคือ ฝ่ายที่จะได้รับผลกระทบจากการออกกฎหมายของทบวงการเมือง มีสิทธิร่วมในการพัฒนากฎขึ้น

และ Administrative Dispute Resolution Act กำหนดให้หน่วยงานของสหรัฐอเมริกาพัฒนานโยบายในการใช้วิธีการระงับข้อพิพาทโดยไม่ใช้ศาลซึ่งเป็นการกระทำโดยสมัครใจ ทั้งนี้ เพื่อเสนอวิธีการระงับข้อพิพาทที่รวดเร็ว กระทำโดยผู้ชำนาญการและประหยัดค่าใช้จ่าย นอกจากการตรากฎหมายดังกล่าวแล้ว ในช่วงกลางทศวรรษ 1990 ประธานาธิบดีคลินตันได้ออกคำสั่งในทางบริหารเลขที่ 12988 เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1996 เพื่อกำหนดแนวปฏิบัติในการส่งเสริมการดำเนินคดีแพ่งของรัฐบาลอย่างยุติธรรมและมีประสิทธิภาพด้วยการให้หน่วยงานของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาต้อง

1. ยื่นรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องที่ฟ้องร้องไปยังคู่พิพาทก่อนการยื่นฟ้องโดยในรายละเอียดนั้น ต้องมีเรื่องสภาพแห่งข้อพิพาทและความพยายามในการบรรลุการระงับข้อพิพาทหรือยืนยันว่าเคยทำการแจ้งเช่นว่ามาแล้ว หรือเคยใช้การไกล่เกลี่ยมาแล้ว

2. ประชุมเพื่อระงับข้อพิพาท ผู้ให้คำปรึกษาในการดำเนินคดี ต้องใช้ความพยายามตามสมควรโดยตลอด เพื่อระงับข้อพิพาทซึ่งในการนี้รวมถึงการประชุมเพื่อระงับข้อพิพาท หรือร้องขอให้ศาลดำเนินการตามกฎหมายข้อ 16 ของ Federal Rules of Civil Procedure เพื่อระงับข้อพิพาทโดยไม่ต้องดำเนินคดีทางแพ่งต่อไป

⁴ พิชัยศักดิ์ หราชขจร. "เอกสารประกอบการประชุม : การประชุมนิติศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ 2 27-28 กันยายน 2544". การประชุมองค์การสหประชาชาติ, หน้า 4-5.

3. ผู้ให้คำปรึกษาในการต่อสู้คดีต้องพยายามระงับข้อพิพาทอย่างรวดเร็วและเหมาะสม ก่อนเริ่มการพิจารณาคดี โดยใช้การหารืออย่างไม่เป็นทางการ การเจรจาและการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีอื่นๆ ยิ่งกว่าใช้กระบวนการทางศาลและให้ใช้วิธีการระงับข้อพิพาทที่ไม่ใช้ศาล ไม่ว่าคดีนั้นเป็นคดีที่สหรัฐอเมริกา เป็นผู้ฟ้องหรือผู้ถูกฟ้องในเมื่อวิธีการนั้นๆ จะช่วยให้มีการระงับการเรียกร้องโดยทันทีเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ ที่ปรึกษาในการต่อสู้คดีต้องได้รับการฝึกหัดในเรื่องเทคนิคการระงับข้อพิพาทโดยไม่ใช้ศาลเพื่อทำการเหล่านี้อย่างครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม ในประเทศไทยจากการศึกษาพบว่าเมืองครของรัฐ 3 องค์การที่มีโครงการระเบียบ หรือกฎหมาย กำหนดให้แก้ไขข้อพิพาทด้วยการประนอมข้อพิพาทก่อนนำคดีขึ้นสู่ศาล⁵ ซึ่งหากการดำเนินการดังกล่าวเป็นไปอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ ความจำเป็นในการนำคดีขึ้นสู่ศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งย่อมจะลดน้อยลง หน่วยงานดังกล่าว ได้แก่

1. กระทรวงมหาดไทย มีการออกพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 บัญญัติให้เป็นหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองที่จะอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน และมีข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2530 ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติจัดระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. 2522 กำหนดให้อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่ชนบทปฏิบัติหน้าที่ในการประนอมข้อพิพาทระหว่างราษฎรในหมู่บ้านได้ ดังนั้น กระทรวงมหาดไทยจึงมีมาตรการในการประนอมข้อพิพาทก่อนนำคดีขึ้นสู่ศาล 3 ประการ คือ

⁵ โชติช่วง ทังวงศ์. "แนวทางการไกล่เกลี่ยคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ : งานวิจัยของการอบรมหลักสูตร ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.) รุ่น 2". 2540. หน้า 10-14.

1.1 การเปรียบเทียบความแฟ้งในอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอ

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ระบุไว้ให้นายอำเภอซึ่งรวมถึง ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอจะต้องให้ราษฎรที่มีฐานะเข้าพบได้ทุกเมื่อ หากมีราษฎรมา ร้องทุกข์ข้ออย่างไร ถ้าช่วยได้ต้องช่วยตามสมควร จากบทบัญญัติดังกล่าว ทำให้นายอำเภอมีอำนาจ หน้าที่ที่จะไต่ถามไต่สวนแล้วประณอมข้อพิพาทได้ในคดีแฟ้งที่มีทุนทรัพย์ที่พิพาทไม่เกินสองหมื่นบาท ซึ่งมูลคดีเกิดขึ้นในอำเภอนั้นหรือผู้ร้องมีภูมิลำเนาในอำเภอนั้น ต่อมากระทรวงมหาดไทยได้ออก ข้อบังคับว่าด้วยการเปรียบเทียบความแฟ้งในอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอ พ.ศ. 2528 มาใช้บังคับ โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ซึ่งเป็นแนวทางและ หลักเกณฑ์การเปรียบเทียบความแฟ้งในอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอจนกระทั่ง ปัจจุบัน

1.2 การประณอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน

ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติงานประณอมข้อพิพาทของ คณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2530 กำหนดแนวปฏิบัติให้คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) หรือ คณะกรรมการกลางหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อปป.) ให้สามารถทำหน้าที่ไต่ถามไต่สวน ประณอมข้อพิพาทเกี่ยวกับข้อพิพาททางแฟ้งและข้อพิพาททางอาญาที่เป็นความผิดอันยอม ความได้

1.3 คณะอนุกรรมการช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจนส่วนจังหวัด (อชก. ส่วนจังหวัด)

และคณะอนุกรรมการช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจนส่วนอำเภอ (อชก. ส่วนอำเภอ)

คณะกรรมการนี้ เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการ ช่วยเหลือเกษตรกรผู้ยากจน พ.ศ. 2528 โดยกำหนดให้ อชก. ส่วนจังหวัดและอชก. ส่วนอำเภอ มีหน้าที่ไต่ถามไต่สวน และประณอมข้อพิพาทระหว่างบุคคล เป็นคู่กรณีหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับ เกษตรกรหรือผู้ยากจนที่ได้รับความเดือดร้อนเสียหาย เพื่อให้ได้รับความเป็นธรรมหรือระงับหรือ แก้ไขปัญหาข้อพิพาทและความเดือดร้อน

2. สำนักงานอัยการสูงสุด ได้จัดตั้งสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน (สคช.) ขึ้นในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เพื่อให้คำปรึกษากฎหมายและให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน ตลอดจนประนอมข้อพิพาทในชั้นพนักงานอัยการและส่งเสริมการประนอมข้อพิพาทในระดับหมู่บ้าน

3. สำนักงานศาลยุติธรรม ได้มีหน่วยงานซึ่งดำเนินนโยบายสนับสนุนให้มีการใช้วิธีการระงับข้อพิพาททางอื่น เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระคดีที่ขึ้นสู่ศาลหลายประการและเป็นทางเลือกอื่นของผู้มีรรถคดีในการหาทางระงับข้อพิพาท ได้แก่ สำนักงานระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม ซึ่งดำเนินการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ และการไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาท

โดยในส่วนวิธีการอนุญาโตตุลาการนั้น เป็นการดำเนินงานโดยสถาบันอนุญาโตตุลาการ และในส่วนการไกล่เกลี่ยหรือประนอมข้อพิพาทดำเนินงานโดยศูนย์ไกล่เกลี่ย ซึ่งทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ทั้งก่อนฟ้องคดีและหลังฟ้องคดี

2.2 การดำเนินคดีในระบบกล่าวหา

ในทางทฤษฎีของระบบกฎหมายวิธีพิจารณาความ สามารถแบ่งกลุ่มได้โดยพิจารณาจากอำนาจ และหน้าที่ของกลุ่มความและศาลในการดำเนินกระบวนการพิจารณา ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท⁶

1. วิธีพิจารณาระบบกล่าวหา

2. วิธีพิจารณาระบบไต่สวน

ระบบกล่าวหา เน้นเรื่องบทบาทและสิทธิของกลุ่มความในการดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นสำคัญ กระบวนการพิจารณาในระบบนี้เป็นกระบวนการพิจารณาดำเนินการโดยเปิดเผยและมีการดำเนินการโต้แย้งต่อสู้ซึ่งกันและกันระหว่างกลุ่มความ

⁶ สิริพันธ์ พลรบ และวรรณชัย บุญบำรุง. "การเร่งรัดวิธีพิจารณาคดีมโนสำเร่ และคดีไม่มีข้อยุ่งยาก กับหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง". วารสารนิติศาสตร์. ปีที่ 29, ฉบับที่ 3. กันยายน 2542, หน้า 441.

ระบบไต่สวน เน้นเรื่องบทบาทของศาลในการควบคุมกระบวนการพิจารณา โดยศาลไม่ถูกจำกัดเฉพาะข้อเท็จจริงที่คู่ความเสนอต่อศาล แต่มีอำนาจที่จะค้นหาความเป็นจริงเพื่อพิจารณาพิพากษาคดีด้วย กระบวนการพิจารณาในระบบนี้มักจะมีลักษณะเป็นกระบวนการพิจารณาด้วยเอกสารโดยลับและไม่ค่อยจะมีการดำเนินการโต้แย้งต่อสู้คดีกันระหว่างคู่ความ โดยศาลจะเป็นผู้ใช้ดุลพินิจของตนว่าพยานหลักฐานใดน่าเชื่อถือเอง

สำหรับประเทศไทยเรา แม้ว่าจะถูกจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย (Civil law) และกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้บัญญัติไว้ในรูปประมวลกฎหมายก็ตาม แต่ปรากฏว่ากฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทยได้รับอิทธิพลอย่างมากจากกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของอังกฤษ โดยในชั้นร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ผู้ร่างกฎหมายซึ่งเป็นชาวฝรั่งเศสได้อาศัยบทบัญญัติของพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง ร.ศ. 127 (ซึ่งกรมหลวงราชบุรีฯ ได้ทรงมีบทบาทสำคัญในการร่างพระราชบัญญัตินี้) และพระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ. 113 เป็นหลัก โดยได้เพิ่มเติมบทบัญญัติบางส่วนจากกฎข้อบังคับว่าด้วยวิธีพิจารณาในศาลกงสุลของอังกฤษในประเทศไทย พ.ศ. 2441 จากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของฝรั่งเศส และจากกฎหมายประเทศต่างๆ ซึ่งไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่ามาจากกฎหมายประเทศใดบ้าง⁷ ซึ่งเมื่อได้พิจารณาขั้นตอนของกระบวนการพิจารณาโดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการสืบพยาน จะเห็นได้ว่ามีเนื้อหาส่วนใหญ่มาจากกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของอังกฤษ แต่เมื่อได้พิจารณาบทบัญญัติบางเรื่อง โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับเรื่องบทบาทหรืออำนาจของศาลในส่วนที่เกี่ยวกับการควบคุมการดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยทั่วไปและการรับฟังพยานหลักฐาน ตลอดจนอำนาจของศาลที่จะมีคำสั่งในบางเรื่องได้เองโดย คู่ความไม่ต้องร้องขอ ตัวอย่างเช่น เรื่องละเมิดอำนาจศาล (มาตรา 30, 31 และ 33) เรื่องอำนาจศาลที่จะเรียกให้คู่ความหรือพยานมาชี้แจงข้อเท็จจริงต่อศาลและซักถามพยานตามที่เห็นจำเป็น (มาตรา 19 มาตรา 116 (1) และมาตรา 119) อำนาจในการเรียกพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวกับประเด็นในคดีมา สืบตามที่เห็นจำเป็น (มาตรา 86 วรรคท้าย มาตรา 87 (1)) อำนาจตั้งพยานผู้เชี่ยวชาญ (มาตรา 99 วรรคหนึ่ง) จะเห็นได้ว่าเป็นบทบัญญัติที่มีลักษณะของ

⁷ ชาญชัย แสงศักดิ์ และคณะ. "อิทธิพลของฝรั่งเศสในการปฏิรูปกฎหมายไทย". วารสารกฎหมาย ปกครอง. เล่มที่ 3, ตอน 2, หน้า 295-300.

'อน'ไปทางระบบกล่าวหาค่อนข้างมาก โดยศาลไทยไม่ค่อยจะได้ใช้อำนาจตามบทมาตราต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น เพื่อควบคุมการดำเนิน กระบวนพิจารณาของคู่ความหรือเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงของคดีเท่าใดนัก เนื่องจากอิทธิพลของ แนวความคิดของระบบ Common Law ที่ว่าศาลควรจะวางตัวเป็นกลางและการเข้าไปมี บทบาทเกี่ยวกับคดีมากเกินไปอาจเสียความเป็นกลาง และอาจเป็นเหตุให้คู่ความคัดค้านผู้พิพากษาได้ บทบาทของศาลไทยจึงไม่ค่อยจะมีลักษณะเป็นเชิงรุก การดำเนินกระบวนพิจารณาส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับ ความริเริ่มของ คู่ความมีลักษณะเอาแพ้ชนะกัน ทำให้ความสัมพันธ์ของคู่ความกลายเป็นปฏิกิริยา เกิดเป็นความ บาดหมางผูกใจเจ็บต่อกัน ศาลเองแทบจะไม่ค่อยใช้ดุลพินิจมีคำสั่งต่างๆ เกี่ยวกับ กระบวนพิจารณาเอง การกำหนดทิศทางและระยะเวลาในการดำเนินกระบวนพิจารณาจึงมักขึ้นอยู่กับ บทบาทของคู่ความเป็นส่วนใหญ่ในส่วนคู่ความก็จะพยายามใช้ชั้นเชิงในทางวิธีพิจารณาต่างๆ โดยเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องการอ้างและการสืบพยาน ทำให้การดำเนินกระบวนพิจารณาต้องล่าช้าหรือทำให้ คู่ความสามารถ ชนะคดีกันด้วยชั้นเชิงทางวิธีพิจารณามีใช้ด้วยเนื้อหาของคดี⁹

จากปัญหาดังกล่าว จึงได้มีความพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าว เช่น โดยการแก้ไขประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 13) พ.ศ. 2535 เพื่อแก้ไขหลักการชี้สองสถานใหม่ โดย กำหนดให้คู่ความยื่นคำแถลงเสนอประเด็นข้อพิพาท ยื่นบัญชีระบุพยานและส่งสำเนาพยานเอกสารที่ ได้อ้างอิงไว้ต่อศาลก่อนวันชี้สองสถาน เพื่อให้ศาลทราบถึงพยานหลักฐานของคู่ความและสามารถ กำหนดประเด็นข้อพิพาทและหน้าที่นำสืบได้อย่างถูกต้องครบถ้วนและยังช่วยทำให้ข้อเท็จจริงและ พยาน หลักฐานที่สำคัญเข้าสู่ศาลในชั้นชี้สองสถาน อันจะทำให้กระบวนพิจารณาในชั้นสืบพยาน เป็นไปด้วยความรวดเร็วและยุติธรรม โดยการที่คู่ความมีโอกาสได้ทราบข้อเท็จจริงและ พยานหลักฐานของ คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งก่อนที่จะมีการชี้สองสถานก็อาจทำให้มีการยอมความ

⁸ ชวลิต โสภณวัต. "กฎหมายลักษณะพยานของไทยเป็นกฎหมายในระบบกล่าวหาจริงหรือ" ดุล พาท เล่ม 6, ปีที่ 28. พฤษจิกายน-ธันวาคม 2524, หน้า 36-47.

⁹ สิริพันธ์ พลรบ และวรรณชัย บุญบำรุง. อ้างแล้ว, หน้า 446-447.

จะ

๑

า

2.3 กระบวนพิจารณาคดีแพ่งมีความยุ่งยาก ซับซ้อน

¹⁰ สิริพันธ์ พลรบ และวรรณชัย บุญบำรุง. อ้างแล้ว, หน้า 448-449.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งกำหนดให้การดำเนินคดีแพ่ง มีขั้นตอนต้องปฏิบัติมากและบางเรื่องยากแก่การทำความเข้าใจและส่งผลทำให้คดีล่าช้า กล่าวคือ ภายหลังจากที่มีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของบุคคลตามกฎหมายแพ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้กำหนดให้บุคคลที่มีข้อโต้แย้งเสนอคดีของตนต่อศาลแพ่งที่มีเขตอำนาจ ในขั้นตอนแรกก็จะมีปัญหาเรื่องเขตอำนาจศาลซึ่งคู่ความจะต้องทำความเข้าใจ ทั้งนี้เพราะหากฟ้องผิดศาลอันเนื่องมาจากการเข้าใจผิดก็จะทำให้เสียเวลา เพราะต้องฟ้องใหม่ยังศาลที่มีเขตอำนาจหรืออาจเสียสิทธิหรือต้อง แพ้คดีได้และหลังจากที่ยื่นฟ้องให้ถูกเขตอำนาจศาลแล้วในกระบวนการพิจารณา ศาลได้แบ่งกระบวนการพิจารณาในทางปฏิบัติ ออกเป็น 2 วิธีคือ

1. วิธีพิจารณาสามัญในศาลชั้นต้น
2. วิธีพิจารณาวิสามัญในศาลชั้นต้น

ทั้ง 2 วิธีดังกล่าว ก็มีข้อยุ่งยาก ซับซ้อน ดังที่ผู้เขียนจะได้กล่าวเป็นตัวอย่าง ดังนี้

วิธีพิจารณาสามัญในศาลชั้นต้น

เมื่อคู่ความยื่นฟ้องแล้ว ศาลจะตรวจคำฟ้องก่อนว่าจะรับหรือไม่รับหรือให้คืนไป หากศาลรับคำฟ้องไว้ ศาลจะต้องออกหมายส่งดำเนินคำฟ้องให้จำเลยเพื่อแก้คดี โดยโจทก์ต้องร้องขอให้เจ้าพนักงานส่งหมายให้ภายในเจ็ดวันเมื่อได้ส่งหมายเรียกและคำฟ้องให้จำเลยแล้ว จำเลยต้องทำคำให้การยื่นต่อศาลภายในสิบห้าวัน จำเลยต้องแสดงชัดแจ้งว่ายอมรับหรือปฏิเสธข้ออ้างของโจทก์ทั้งสิ้นหรือบางส่วนรวมทั้งเหตุแห่งการนั้น จำเลยอาจฟ้องแย้งมาในคำให้การก็ได้ โดยศาลจะดูว่าฟ้องแย้งเกี่ยวกับฟ้องเดิมหรือไม่ หากเกี่ยวข้องกันก็ให้โจทก์ทำคำให้การแก้ฟ้องแย้งยื่นต่อศาลภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ส่งคำให้การถึงโจทก์ หากไม่เกี่ยวข้องกันฟ้องเดิม ศาลก็จะให้จำเลยฟ้องเป็นคดีต่างหาก ระยะเวลาที่ให้จำเลยและโจทก์ปฏิบัติ เป็นอีกขั้นตอนที่คู่ความจะต้องเอาใจใส่ เพราะหากเลยเวลาที่กฎหมายกำหนดก็ต้องทำเรื่องขออนุญาตจากศาลเพื่อขอดำเนินการในขั้นตอนดังกล่าว ซึ่งต้องมีเหตุผลพิเศษเพื่อศาลจะได้อนุญาต

การแก้ไขคำฟ้องหรือคำให้การที่คู่ความเสนอต่อศาลไปแล้วสามารถทำได้โดยทำเป็นคำร้องยื่นต่อศาลก่อนวันชี้สองสถานหรือก่อนวันสืบพยานไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน ซึ่งผลที่ตามมาคือ คำสั่งศาลเกี่ยวกับการแก้ไขคำฟ้องและคำให้การ หากเป็นคำสั่งอนุญาตให้แก้คำฟ้องหรือคำให้การเป็นคำสั่งระหว่าง

พิจารณาต้องห้ามมิให้อุทธรณ์ฎีกาก่อนมีคำพิพากษาฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยต้องโต้แย้งไว้ เมื่อศาลมีคำสั่งจึงจะอุทธรณ์ฎีกาได้ตามมาตรา 226 ประกอบด้วยมาตรา 247 หากเป็นคำสั่งไม่อนุญาตให้แก้ไขคำฟ้องหรือคำให้การไม่เป็นคำสั่งระหว่างพิจารณาตามมาตรา 226 แต่เป็นคำสั่งไม่รับคำคู่ความตามมาตรา 228 คู่ความอุทธรณ์ฎีกาได้ตามมาตรา 228 ประกอบด้วยมาตรา 247 โดยไม่ต้องโต้แย้งคำสั่งนั้น¹¹

ขั้นตอนที่ผู้เขียนยกมา เป็นฟ้องขั้นตอนแรกของการดำเนินคดี ความยุ่งยากซับซ้อนของกระบวนการพิจารณาสามัญในศาลชั้นต้นยังมีอีกมาก

วิธีพิจารณาวิสามัญในศาลชั้นต้น

แบ่งออกเป็น 4 จำพวก คือ วิธีพิจารณาคดีมโนสำเนา วิธีพิจารณาคดีไม่มีข้อยุ่งยาก การพิจารณาคดีขาดนัด และวิธีพิจารณาคดีที่มีอนุญาโตตุลาการ

คดีมโนสำเนา หมายถึง คดีเล็กน้อยหรือคดีเบ็ดเตล็ด ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งบัญญัติถึงวิธีการฟ้อง การพิจารณาและการพิพากษาไว้ให้รวบรัด เพื่อคดีจะได้เสร็จรวดเร็วไม่ให้เป็นที่เสียหายแก่คู่ความ¹² คู่ความสามารถฟ้องคดีต่อศาลที่มีอำนาจรับฟ้อง คดีที่รับฟ้องไม่ใช่คดีมโนสำเนาจะทำให้โจทก์นำไปยื่นฟ้องศาลอื่น แบบคดีสามัญได้ คดีมโนสำเนา การออกหมายเรียกไปยังจำเลย ในหมายนั้น จะมีการแจ้งประเด็นแห่งคดี และทุนทรัพย์หรือราคาที่เรียกร้อง เมื่อจำเลยมาศาลตามที่กำหนดในหมายเรียก จำเลยสามารถทำคำให้การเป็นหนังสือหรือวาจาก็ได้ เมื่อคู่ความมาศาล และศาลเห็นสมควรไม่ให้เลื่อนคดี ศาลจะทำหน้าที่อ่านคำฟ้องโจทก์ให้จำเลยฟังและให้จำเลยให้การแก้ฟ้องด้วยวาจา หากจำเลยไม่ให้การ ศาลสามารถใช้ดุลพินิจไม่ให้จำเลยเลื่อนคดี และสามารถพิจารณาคดีต่อไปได้ โดยถือว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ

การฟ้องคดีแบบมโนสำเนา คู่ความจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจระบบขั้นตอนของการฟ้องคดีดังกล่าว ซึ่งจะมีรูปแบบแตกต่างจากการฟ้องคดีสามัญ

คดีไม่มีข้อยุ่งยาก โจทก์ฟ้องต่อศาลขอให้จำเลยชำระเงินแน่นอนตามตัวเงิน ซึ่งการรับรองการชำระเงินตามตัวเงินได้ถูกปฏิเสธหรือตามสัญญาเป็นหนังสือ ซึ่งเป็นสัญญาจริงมีความสมบูรณ์

¹¹ พัทธน์ จักรางกูร. คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง. อ่างแล้ว, หน้า 195-196.

¹² เรื่องเดียวกัน. อ่างแล้ว, หน้า 435.

และบังคับได้ เมื่อศาลเห็นว่าเป็นคดีไม่มีข้อยุ่งยาก ศาลจะออกหมายเรียกไปยังจำเลย ให้จำเลยมาศาล มาให้การภายในเวลาไม่เกินห้าวันนับแต่วันส่งหมาย จำเลยมาศาล จำเลยไม่มีข้อต่อสู้ ศาลจะพิจารณาพิพากษาคดีนั้นโดยเร็ว จำเลยต่อสู้ ศาลก็ต้องดำเนินการพิจารณาและฟังคำพยานทั้งสองฝ่ายก่อนพิพากษา จำเลยไม่มาศาล ศาลมีอำนาจสั่งว่าจำเลยขาดนัดพิจารณาและพิพากษาคดีฝ่ายเดียวโดยเร็ว

การฟ้องคดีแบบไม่มีข้อยุ่งยาก จะมีขั้นตอนแตกต่างจากคดี민সাเร่ กล่าวคือ การส่งหมายเรียกให้จำเลยต้องแจ้งกำหนดวันนัดและจำนวนเงินที่เรียกร้องและจำเลยต้องมาศาล เพื่อให้คำให้การและแก้ข้อหาต่อสู้คดี ช่วงเวลานัดโจทก์ต้องมาศาล ถ้าจำเลยไม่มาศาล โจทก์ทำคำร้องขอให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีโดยรวบรัด จำเลยมาศาล แต่ไม่มีข้อต่อสู้แก้ข้อกล่าวหา ศาลก็จะพิจารณาคดีโดยเร็ว

การพิจารณาคดีโดยขาดนัด มี 2 ลักษณะคือ

1. การขาดนัดยื่นคำให้การ จำเลยถูกฟ้องหรือโจทก์ถูกฟ้องแล้ว มิได้ยื่นคำให้การภายในกำหนด และไม่แจ้งเหตุขัดข้องให้ศาลทราบภายในกำหนดเวลาดังกล่าว
2. การขาดนัดพิจารณา เป็นเรื่องที่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่มาศาลในวันสืบพยานและไม่ได้ร้องขอเลื่อนคดีหรือแจ้งให้ศาลทราบถึงเหตุขัดข้องก่อนสืบพยาน การขาดนัดยื่นคำให้การและการขาดนัดพิจารณา ขั้นตอนการปฏิบัติ สามารถยื่นคำร้องขอต่อศาลว่าไม่สามารถมาในวันดังกล่าวได้ เป็นช่องทางให้คู่ความประวิงคดี ทำให้คดีเกิดความล่าช้าได้ การพิจารณาโดยขาดนัด จำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ โจทก์จะต้องร้องขอต่อศาลภายในสืบห้าวัน เมื่อพ้นระยะเวลาที่กำหนดให้จำเลยยื่นคำให้การ จำเลยขาดนัดยื่นคำให้การโจทก์ก็ไม่นำข้อหาภายในเวลา ศาลสั่งจำหน่ายคดีได้ โจทก์ยื่นคำขอต่อศาลภายในกำหนด ศาลสั่งให้จำเลยขาดนัด การพิจารณาโดยขาดนัด จำเลยมาศาล ไม่ได้ยื่นคำให้การจำเลยไม่พอใจ ศาลก็จะมีคำสั่งอนุญาตให้จำเลยยื่นคำให้การภายในกำหนด คู่ความทั้งสองฝ่ายขาดนัดพิจารณา ศาลมีอำนาจสั่งจำหน่ายคดีได้ ไม่ตัดสิทธิของโจทก์ที่จะยื่นฟ้องคดีนั้นใหม่ภายในอายุความ การส่งหมายกำหนดวันนัดสืบพยานให้โจทก์ทราบโดยชอบแล้ว โจทก์ขาดนัดพิจารณา ศาลมีอำนาจสั่งจำหน่ายคดีได้ ก่อนหน้านั้น จำเลยได้แจ้งต่อศาลว่าจำเลยตั้งใจดำเนินการพิจารณาคดีต่อไป จะทำให้โจทก์ไม่สามารถอุทธรณ์คำสั่งหรือมีคำขอให้พิจารณาคดีนั้นใหม่ได้ หากจำเลยเข้ามาเพื่อที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป ศาลต้องสั่งว่าโจทก์ขาดนัดพิจารณาแล้วชี้ขาดตัดสินคดีนั้นฝ่ายเดียว จำเลยไม่มาศาลหลังจากจำเลยทราบกำหนดวันสืบพยานแล้ว ศาลจะต้องมี

ร

นั่งพิจารณาคดีติดต่อกันไปเท่าที่สามารถจะทำได้โดยไม่ต้องเลื่อน จนกว่าจะเสร็จการพิจารณาและพิพากษาคดี" และมาตรา 17 บัญญัติว่า "คดีที่ยื่นฟ้องไว้ต่อศาลนั้น ให้ศาลดำเนินการไปตามลำดับเลขหมายสำนวนในสารบบความเว้นแต่ศาลจะกำหนดเป็นอย่างอื่น เมื่อมีเหตุผลพิเศษ" ตามบทบัญญัติดังกล่าว เมื่อพิจารณารวมกันแล้วย่อมมีความหมายว่า คดีที่ยื่นฟ้องต่อศาลนั้นเมื่อศาลรับฟ้องไว้พิจารณาก็จะต้องดำเนินการนั่งพิจารณาคดีติดต่อกันไปเรียงตามลำดับเลขคดีเท่าที่สามารถจะทำได้ จนกว่าจะเสร็จการพิจารณาและพิพากษาคดี ในทางปฏิบัติเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยาก เพราะศาลมีคดีมาก และศาลต้องแบ่งเวลานั่งพิจารณาเฉลี่ยกันไปและในการนั่งพิจารณาคดีของศาล บางครั้งมีเหตุจำเป็นที่ต้องเลื่อนไปด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง

การขอเลื่อนคดี เป็นปัจจัยหลักสำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ปริมาณคดีค้างในศาลเป็นจำนวนมาก ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงสถิติคดีค้างพิจารณาในศาลแพ่ง ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ศาลแพ่งธนบุรี ปี พ.ศ. 2540-2543¹³

คดีแพ่ง	ปี พ.ศ.	2540	2541	2542	2543
	ศาลแพ่ง	14,246	17,053	23,412	26,482

¹³ ข้อมูลจากสำนักงานศาลยุติธรรม

	ศาลแพ่งกรุงเทพใต้	14,574	17,168	24,277	26,268
	ศาลแพ่งธนบุรี	4,808	5,891	7,726	6,357

จากตัวเลขสถิติ พบว่าปริมาณคดีค้างในศาลยังคงมีปริมาณเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งอาจมีสาเหตุจากการฟ้องคดีใหม่ในช่วงก่อนปลายปี และการขอเลื่อนคดี ส่งผลให้คดีที่ตกค้างในปีก่อนๆ มารวมกับคดีที่ฟ้องใหม่ การเลื่อนคดีแบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ

1. การเลื่อนโดยดุลพินิจศาล
2. การเลื่อนโดยกฎหมาย

การเลื่อนคดีจึงเกิดขึ้นได้หลายสาเหตุ การเลื่อนโดยดุลพินิจของศาลเป็นการเลื่อนการนั่งพิจารณา ซึ่งศาลจะต้องใช้ดุลพินิจว่าสมควรเลื่อนหรือไม่สมควรเลื่อน ตามมาตรา 38, 39 และ 40 การเลื่อนเพราะกิจธุระของศาล (มาตรา 38) เป็นการเลื่อนเนื่องจากผู้พิพากษามีเหตุจำเป็นบางอย่าง เช่น นัดคดีไว้มากในวันดังกล่าว เป็นต้น การเลื่อนเพื่อรอคำวินิจฉัยชี้ขาดคดีอื่นหรือเพื่อความยุติธรรม (มาตรา 39) อาจเป็นเรื่องของการรอคำวินิจฉัยชี้ขาดบางข้อของศาลนั้นหรือศาลอื่นหรือรอคำวินิจฉัยชี้ขาดของพนักงาน ตุลาการหรือผู้เชี่ยวชาญหรือกับคำวินิจฉัยชี้ขาดคดีอาญา เป็นต้น การเลื่อนเพราะ คู่ความขอเลื่อนโดยอ้างเหตุจำเป็น (มาตรา 40) โดยตัวความหรือทนายความมีเหตุจำเป็น เช่น เจ็บป่วย ไปธุระต่างจังหวัด คิดว่าความที่ศาลอื่น เป็นต้น

การเลื่อนโดยกฎหมาย เป็นการเลื่อนการนั่งพิจารณาเพราะมีกฎหมายบัญญัติให้ศาลเลื่อนเมื่อมีเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามมาตรา 42 และ 45 ได้แก่ การเลื่อนเพราะคู่ความมรณะ (มาตรา 42) กล่าวคือ ในระหว่างพิจารณาของศาล ถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมรณะ ศาลต้องเลื่อนการนั่งพิจารณาไปจนกว่าจะมีผู้เข้ามาเป็นคู่ความแทนโดยมีกำหนด 1 ปีนับแต่วันที่คู่ความมรณะ การเลื่อนเพราะ คู่ความตกเป็นผู้ไร้ความสามารถ ผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้แทน หรือ

ทนายความมรณะ หรือหมคอำนาจ (มาตรา 45) การเลื่อนโดยกฎหมายนั้น เมื่อมีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าให้ศาลเลื่อน ศาลย่อมไม่อาจใช้ดุลพินิจเป็นอย่างอื่น¹⁴

ความจำเป็นและเหตุผลของการเลื่อนคดี นับว่ามีส่วนสำคัญอย่างมากทำให้คดีที่อยู่ในศาลชั้นต้นต้องล่าช้าออกไป การขอเลื่อนคดีเป็นทางออกสำหรับกรณีที่อยู่ความมีปัญหาและได้รับผลกระทบโดยตรงและมีความจำเป็นจริงๆ แต่หากว่าคู่ความที่นำเอาประโยชน์ดังกล่าวไปใช้ขอเลื่อนคดี โดยที่ตนเองมีเจตนาประวิงคดี ก็จะก่อให้เกิดผลเสียต่อกระบวนการพิจารณาคดีในชั้นศาลซึ่งหากศาลอนุญาตให้เลื่อนคดี คดีนี้ก็จะถูกพิจารณาออกไปนานเท่าใดก็อยู่ที่วันเวลาที่นัดกันใหม่ ซึ่งไม่น่าจะใช่วัตถุประสงค์ที่กฎหมายต้องการให้นำเอาการเลื่อนคดีมาใช้

2.5 การแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

บทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหลายเรื่องได้มีการแก้ไขเพื่อแก้ปัญหาให้คดีเสร็จไปโดยรวดเร็ว และสร้างความเป็นธรรมในการดำเนินคดีให้แก่คู่ความ กล่าวคือ

2.5.1 การแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 17) พ.ศ. 2542

การแก้ไขปรับปรุงครั้งนี้เป็นการปรับปรุงบทบัญญัติเกี่ยวกับวิธีพิจารณาคดีมีโนสารและคดีไม่มีข้อยุ่งยาก¹⁵ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คดีเสร็จสิ้นไปโดยเร็วและประหยัดค่าใช้จ่ายของคู่ความ โดยเน้นไปที่รูปแบบการพิจารณาคดี คือ¹⁶

1. กำหนดให้เกิดความชัดเจนว่า ศาลจะต้องนำวิธีพิจารณาคดีมีโนสารมาใช้แก่คดีมีโนสารโดยเฉพาะ
2. กำหนดวิธีการฟ้องคดีมีโนสารให้เรียบง่ายขึ้น และเปิดโอกาสให้คู่ความได้ดำเนินคดีด้วยตนเองมากขึ้น โดยศาลหรือเจ้าหน้าที่ของศาลจะเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือในการฟ้องคดี

¹⁴ ศักดิ์ สนองชาติ. "การใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง". บทบัญญัติ. เล่มที่ 48, ตอน 4. ธันวาคม 2535, หน้า 102-104.

¹⁵ ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 116 ตอนที่ 33 ก หน้า 3, วันที่ 3 พฤษภาคม 2542.

¹⁶ สิริพันธ์ พลรบ และวรรณชัย บุญบำรุง. "การเร่งรัดวิธีพิจารณาคดีมีโนสาร และคดีไม่มีข้อยุ่งยาก กับหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง" วารสารนิติศาสตร์. ปีที่ 29, เล่ม 3. กันยายน 2542, หน้า 432-433.

3. กำหนดให้ต้องมีการไต่ถามในคดีโนสาเร่
4. กำหนดให้มีการพิจารณาคดีโนสาเร่โดยเร็ว
5. กำหนดวิธีพิจารณาที่เป็นการอำนวยความสะดวกอื่นๆ ให้แก่คู่ความมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการช่วยเหลือให้คดีดำเนินไปด้วยความรวดเร็วอีกพวกหนึ่ง
6. กำหนดค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการแก้ไขบทบัญญัติในส่วนของคดีไม่มีข้อยุ่งยาก เป็นการพิจารณาคดีที่เกี่ยวกับการฟ้องขอให้ชำระเงินแน่นอนตามตัวเงินซึ่งได้ถูกปฏิเสธหรือฟ้องตามสัญญาซึ่งมีความสมบูรณ์และบังคับได้ โดยเน้นรูปแบบการพิจารณาคดีดังนี้

1. กำหนดให้ศาลพิจารณาคดีโดยรวดเร็ว เมื่อโจทก์ยื่นคำร้องขอ
2. กำหนดให้ศาลสามารถนำวิธีพิจารณาคดีโนสาเร่มาใช้บังคับได้
3. ให้อำนาจศาลพิจารณาพิพากษาคดีนั้นโดยเร็ว หากเห็นว่าจำเลยไม่มีข้อต่อสู้ในคดี
4. ให้อำนาจศาลฟังพยานหลักฐานทั้งสองฝ่ายก่อนพิพากษา เมื่อเห็นว่าจำเลยอาจมีข้อต่อสู้ในคดี
5. ให้อำนาจศาลสั่งขาดนัดพิจารณา เมื่อจำเลยได้รับหมายเรียกแล้วไม่มาศาลและให้ศาลพิพากษาคดีโดยเร็ว

2.5.2 การแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 19) พ.ศ. 2543

การแก้ไขครั้งนี้เป็นการแก้ไขเกี่ยวกับการพิจารณาโดยขาดนัด¹⁷ เนื่องจากมีความเห็นว่าการพิจารณาคดีโดยขาดนัดเป็นภาระแก่ศาลยุติธรรมเป็นอย่างมากในการที่จะต้องมีการสืบพยาน

¹⁷ ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 117 ตอนที่ 19 ก หน้า 1, 14 มีนาคม 2543.

หลักฐานประกอบคำฟ้องของโจทก์ เพื่อให้เห็นว่าหลักฐานเพียงพอที่จะพิพากษาให้จำเลยแพ้คดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีที่มีหลักฐานและเอกสารครบถ้วนชัดเจน เช่น คดีของสถาบันการเงินหรือคดีเกี่ยวกับสัญญา เช่าซื้อ คดีเหล่านี้ส่วนใหญ่จำเลยมักจะขานัดยื่นคำให้การและขานัดพิจารณาโดยในทางปฏิบัติ ศาลยังจะต้องทำการสืบพยานโจทก์ไปฝ่ายเดียวและส่วนใหญ่ศาลก็มักจะตัดสินให้จำเลยแพ้คดีตามฟ้องของโจทก์ ดังนั้น จึงได้ทำการแก้ไขกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งให้มีการพิจารณาคดีในกรณีมีการขานัดให้เสร็จสิ้นไปโดยเร็ว¹⁸

โดยในคดีที่มีการขานัดยื่นคำให้การ ศาลมีคำพิพากษาให้โจทก์ชนะคดีไปทันที เมื่อจำเลยขานัดยื่นคำให้การ โดยไม่ต้องกำหนดวันชี้สองสถานหรือวันสืบพยาน และศาลไม่ต้องมีคำสั่งว่าจำเลยขานัดยื่นคำให้การก่อนจึงจะดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปได้ โดยโจทก์ยื่นคำร้องขอต่อศาลภายในสิบห้าวันนับแต่ระยะเวลาที่กำหนดให้จำเลยยื่นคำให้การสิ้นสุด โดยไม่ต้องนำสืบพยานหลักฐานซึ่งทำให้คดีเสร็จไปโดยเร็วและลดภาระของศาลในการทำคดีเหล่านี้ลง แต่ขณะเดียวกันศาลเองก็ต้องคำนึงถึงคำฟ้องของโจทก์ว่ามีมูลและไม่ขัดต่อกฎหมายด้วยและหากศาลเห็นว่าจำเป็นก่อนมีการพิพากษาหรือมีคำสั่งชี้ขาด ศาลอาจสืบพยานที่เกี่ยวกับข้ออ้างของโจทก์หรือพยานหลักฐานยื่นประกอบด้วย

2.5.3 การแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 17) พ.ศ. 2542

การแก้ไขครั้งนี้ เป็นการแก้ไขเกี่ยวกับการไต่ถามได้มีการแก้ไขในมาตรา 20¹⁹ โดยคำนึงถึงว่าการพิจารณาคดีไม่ว่าจะดำเนินไปแล้วมากน้อยเพียงใด ศาลมีอำนาจไต่ถามเพื่อให้คู่ความได้ตกลงและทำสัญญาประนีประนอมกันในข้อพิพาท ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ในการที่จะทำให้อคดีที่อยู่ใน

¹⁸ วรรณชัย บุญบำรุง และสิริพันธ์ พลรบ. "การพิจารณาโดยขานัดกับหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง". วารสารนิติศาสตร์. ปีที่ 30, ฉบับที่ 3, กันยายน 2543, หน้า 428-429.

¹⁹ ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 116 ตอนที่ 33 ก หน้า 1, 3 พฤษภาคม 2542.

ระหว่างพิจารณาและคู่ความต้องการความรวดเร็วในการพิจารณาคดีก็สามารถให้ศาลช่วยไต่สวนได้ และตามมาตรา 20 ทวิ²⁰ ที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้เพิ่มลักษณะการไต่สวนให้ดำเนินการลับ และคู่ความสามารถร้องขอต่อศาลให้แต่งตั้งคณะบุคคลเป็นผู้ทำหน้าที่ประเมินประนีประนอมเพื่อเป็นการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างคู่ความ การไต่สวนช่วยลดขั้นตอนในชั้นศาลลงไปได้และเกิดความรวดเร็วในการพิจารณาคดี

จะเห็นได้ว่า ปัญหาต่างๆ ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้มีการพยายามหาทางแก้ไข โดยแก้กฎหมายไปแล้วในหลายส่วน แต่ผู้เขียนเห็นว่ายังมีอีกหลายวิธีที่สามารถทำได้ เพื่อให้การพิจารณาคดีเป็นไปด้วยความรวดเร็วไม่ล่าช้า เพื่อประโยชน์แก่คู่ความ เพราะความยุติธรรมที่ล่าช้า หมายถึงการปฏิเสธความยุติธรรม (Justice delayed is Justice denied)²¹ อย่างไรก็ตามการแก้ไขปัญหาล่าช้าของคดี นอกจากจะขึ้นอยู่กับกรมกฎหมายที่เหมาะสมรองรับแล้ว ยังขึ้นอยู่กับ ตัวคู่ความและทนายความในแต่ละคดีที่จะต้องให้ความร่วมมือ และไม่นำช่องว่างแห่งกฎหมายมาเป็นเครื่องมือในการประวิงคดี และศาลเองก็ต้องพยายามแสดงบทบาทอย่างเต็มที่ในการอำนวยความสะดวก ยุติธรรมที่รวดเร็วแก่ทุกฝ่าย ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าทางหนึ่งก็คือ การนำเอากฎหมายที่มีอยู่ และไม่ได้มีการนำมาใช้อย่างจริงจัง เช่น บทบัญญัติเรื่องอนุญาโตตุลาการในศาลมหาทางปรับใช้ให้มากขึ้น

²⁰ ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 116 ตอนที่ 33 ก หน้า 2, 3 พฤษภาคม 2542.

²¹ ไชยยศ วรรณศิริ. "ความล่าช้าของกระบวนการยุติธรรมเปรียบประดุจการปฏิเสธความยุติธรรม" ดุลพาห. เล่ม 1 ปี 43. มกราคม-มีนาคม 2539, หน้า 161.

บทที่ 3

การบริหารงานคดี

การเพิ่มขึ้นของปริมาณคดีแพ่งทุกปี ส่งผลให้ศาลยุติธรรมต้องหาทางจัดการกับปริมาณคดีดังกล่าว โดยที่การเพิ่มขึ้นของคดีมีอัตราสูงเกินกว่าความสามารถของศาลยุติธรรม ที่มีข้อจำกัดด้านงบประมาณและการคัดเลือกผู้พิพากษาในอันที่จะสามารถเพิ่มกำลังผู้พิพากษาให้ได้สัดส่วนกับปริมาณคดีที่เพิ่มขึ้นและลักษณะคดีที่มีข้อพิพาทมีความซับซ้อนมากกว่าในอดีต ทำให้ต้องใช้เวลาในการพิจารณาพิพากษายาวนานขึ้นและไม่เฉพาะประเทศไทยเท่านั้นที่ประสบปัญหา ประเทศอื่นๆ ทั่วโลกก็ประสบปัญหา ไม่ว่าประเทศที่พัฒนาแล้วหรือกำลังพัฒนา ส่งผลให้มีโครงการต่างๆ ขึ้นเพื่อปฏิรูประบบงานศาล เช่น การออกกฎหมายใหม่หรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายวิธีพิจารณาความเพื่อลดระยะเวลาตลอดจนค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีในศาลของกลุ่มความ

นอกเหนือจากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบันได้บัญญัติไว้ในมาตรา 236 ว่า "การนั่งพิจารณาคดีของศาลต้องมีผู้พิพากษาหรือตุลาการครบองค์คณะและผู้พิพากษาหรือตุลาการซึ่งมิได้นั่งพิจารณาคดีใด จะทำคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยนั้นมิได้ เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงได้ ทั้งนี้ตามกฎหมายบัญญัติทำให้การพิจารณาคดีโดยองค์คณะผู้พิพากษาจะต้องนั่งครบองค์คณะภายในปี พ.ศ. 2545 จึงเป็นภาระหน้าที่ของศาลที่จะต้องคิดหาวิธีการวางแผนจัดการด้านบุคลากรและการจัดการด้านคดี จัดสรรงบประมาณให้มีประสิทธิภาพ เพื่อแก้ปัญหาปริมาณคดีค้าง การติดขัดในการดำเนินคดีในศาล

ในส่วนของการแก้กฎหมายปรับปรุงกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง จุดประสงค์ใหญ่ก็เพื่อเร่งรัดการพิจารณาคดี ลดการประวิงคดีในศาลและอำนวยความสะดวกให้กับประชาชน การแก้ไขกฎหมายเพียงประการเดียว คงยังไม่เพียงพอที่จะแก้ไขปัญหของปริมาณคดีที่ค้างในศาลได้ จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้พิพากษาซึ่งเป็นศูนย์กลางในการพิจารณาคดีจะต้องแสดงบทบาทการเป็นผู้นำมากยิ่งขึ้น ในการกำหนดทิศทางการดำเนินคดีในศาล แต่เดิมที่ผ่านมามีการดำเนินคดีอยู่ในมือของกลุ่มความหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ศาลจะมีนโยบายในเชิงรับมาก จึงจำเป็นที่จะต้องหันมาปรับกลยุทธ์ให้มีนโยบาย ในเชิงรุกมากขึ้น

3.1 การบริหารงานคดีของศาลยุติธรรม¹

การบริหารงานคดีเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถนำมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีในศาล อันได้แก่ การเพิ่มบทบาทของศาลในการกำกับดูแลการดำเนินคดีตั้งแต่ต้น โดยการแยกช่องทาง (Tracks) สำหรับการดำเนินคดีแต่ละประเภทตามความซับซ้อนและระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินคดีและกำหนดวิธีการดำเนินคดีแต่ละประเภทแตกต่างกันให้เหมาะสม การ ค้นหาและกำหนดประเด็นข้อพิพาทที่แท้จริง การแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับพยานหลักฐานแต่ละฝ่าย (Discovery) การใช้วิธีการประนีประนอมข้อพิพาทที่เหมาะสม (Alternative Dispute Resolutions) และการกำหนดระยะเวลา (Scheduling) ให้คู่ความในคดีต้องปฏิบัติเป็นการล่วงหน้าจนคดีเสร็จสิ้น

3.1.1 การบริหารงานคดีของประเทศสหรัฐอเมริกา

ก่อนที่จะมีการปฏิรูประบบการพิจารณาคดีของศาลในประเทศสหรัฐอเมริกา ในช่วงปี ค.ศ. 1960-1980 ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาประสบปัญหาในการพิจารณาคดี กล่าวคือ การพิจารณาคดีต่างๆ ใช้ระยะเวลานานและเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีมาก และสภาพการณ์ในขณะนั้นคล้ายกับในประเทศไทย คือ หน่วยงานจะเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการกำหนดวันนัดพิจารณาคดีของศาล และระยะเวลาที่ใช้ในการพิจารณาคดี ต่อมาเกิดแนวความคิดว่าผู้พิพากษาควรมีบทบาทมากขึ้นในการควบคุมการกำหนดวันนัดพิจารณาและกำหนดระยะเวลาในการพิจารณาโดยไม่ปล่อยให้นายความมีบทบาทเช่นเดิม จึงมีการใช้วิธีการบริหารจัดการคดีรูปแบบใหม่ (Case Management) โดยมี แนวความคิดว่าศาลมีหน้าที่คุ้มครองประโยชน์ของประชาชนโดยต้องมีการมีบทบาทในเชิงรุกในการพิจารณาคดีเพื่อให้คดีเสร็จสิ้นไปโดยเร็ว นับแต่เริ่มฟ้องคดีจนมีคำพิพากษา ศาลจะต้องเข้าไปมี บทบาทนับแต่เริ่มแรกโดยจะต้องมีการวางแผนตั้งแต่เริ่มคดี² โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาลสหพันธรัฐ (Federal Court) ได้ตระหนักถึงปัญหาการดำเนินคดีแพ่งในศาล ที่มักจะใช้เวลานานและเสียค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก จึงได้มีการออกกฎหมายที่เรียกว่า

¹ มนตรี ศิลปมหาบัณฑิต. "การบริหารงานคดี (Case Management)". บทบัณฑิต. เล่ม 57, ตอน 4 ธันวาคม 2544, หน้า 96-97.

² กองวิชาการ สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ. "การปฏิรูประบบงานศาล ประสบการณ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา". บทบัณฑิต. เล่ม 56, ตอน 4. ธันวาคม 2543, หน้า 90.

1. การบริหารคดีมีความแตกต่างกันสำหรับคดีแต่ละประเภท
 2. การเข้าบริหารคดีตั้งแต่เริ่มต้นของการดำเนินคดี
 3. การกำกับดูแลและควบคุมคดีที่มีความซับซ้อน
 4. การสนับสนุนการค้นหาความจริง ด้วยค่าใช้จ่ายที่ประหยัด ด้วยวิธีการแลกเปลี่ยนข้อมูลโดยสมัครใจ และวิธีการค้นหาความจริงร่วมกัน
 5. ความพยายามที่จะแก้ไขข้อขัดแย้งในการค้นหาความจริงอย่างสุจริตก่อนการยื่นคำร้องต่างๆ ในคดี
 6. การส่งเสริมการใช้วิธีการประนีประนอมข้อพิพาทที่เหมาะสม⁴
- แนวทางปฏิบัติสำหรับการบริหารงานคดีของศาลสหพันธรัฐนั้น ศาลจะถือหลักจากกฎข้อที่ 16 ของกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (Text of rule 16 of the Federal Rules of Civil Procedure)⁵
- สาระสำคัญของกฎสหพันธรัฐข้อ 16⁶
- โดยพื้นฐานแล้วกฎข้อ 16 จะกำหนดถึง "การออกคำสั่งกำหนดเวลา" (scheduling order) ในการทำกิจกรรมต่างๆ ก่อนการพิจารณาคดีเริ่มตั้งแต่การประชุมเพื่อกำหนดเวลาและการดำเนินการต่างๆ ในขั้นตอนของการประชุมก่อนพิจารณาระหว่างทนายความทั้ง

³ Kalalik. S. James & others. **Just, Speedy and Inexpensive An Evaluation of Judicial Case Management under the Civil Justice Reform Act.** Alabama Law Review : Fall 1997. P2.

⁴ Ibid P3.

⁵ โปรดดูภาคผนวก ก, หน้า 102.

⁶ เจมส์ จี แอปเปิ้ล. "การบริหารงานคดีในศาลของประเทศสหรัฐอเมริกา" บทบัญญัติ. เล่ม 56, ตอน 2. มิถุนายน 2543, หน้า 188-191.

คำสั่งและการประชุมก่อนพิจารณาได้รับการออกแบบเพื่อให้ครอบคลุมและแก้ปัญหาในประเด็นต่อไปนี้ คือ เขตอำนาจ การแก้ไขเพิ่มเติมฟ้อง ประเด็นข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่สำคัญของคดี ค่าทนายความ การตกลงระงับข้อพิพาท ระยะเวลาและข้อจำกัดในการค้นหาพยานหลักฐานทุกอย่างซึ่งรวมทั้งบันทึกคำพยานที่เป็นลายลักษณ์อักษร การบันทึกคำพยานล่วงหน้าและคำร้องให้ส่งพยานเอกสาร การไต่สวนคำร้องต่างๆ ซึ่งอาจจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพยานหลักฐาน เช่น พยานนั้นๆ จะรับฟังในการพิจารณาคดีได้หรือไม่ หรือในเรื่องความเสียหายและการนำคดีเข้าสู่สารบบนัดความ ประเด็นต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น สามารถหยิบยกขึ้นได้ในขั้นตอนต่อไปนี้ คือ

1. การประชุมเพื่อกำหนดระยะเวลาในครั้งแรกและคำสั่งกำหนดเวลาซึ่งเป็นผลมาจากการประชุม
2. การประชุมก่อนพิจารณาเบื้องต้น
3. การประชุมเพื่อค้นหาพยานหลักฐาน
4. การประชุมเพื่อตกลงระงับข้อพิพาท
5. การประชุมก่อนพิจารณาคดีครั้งสุดท้าย

ตัวอย่างเช่น การบริหารคดีฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายจากสายการบินหรือโรงแรม ซึ่งมีโจทก์และจำเลยหลายคนรวมทั้งมีข้อเรียกร้องหลายประการ ผู้พิพากษาจะดำเนินการประชุมเพื่อกำหนดเวลาในทันทีภายหลังมีการยื่นฟ้อง ซึ่งในการประชุมดังกล่าวศาลจะกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนและจะมีการอภิปรายถึงข้อจำกัดทางด้านเวลา ท้ายที่สุดจะเป็นการกำหนดระยะเวลาในการแก้ไขคำฟ้อง การยื่นคำร้องก่อนพิจารณา (pre-trial motion) การค้นหาพยานหลักฐานให้เสร็จสมบูรณ์ การแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับพยานผู้เชี่ยวชาญการจัดประชุมเพิ่มเติมและกำหนดวันพิจารณาในเบื้องต้นหรือวันพิจารณาที่แน่นอน หลังจากประชุมเพื่อกำหนดระยะเวลา ผู้พิพากษาจะออกคำสั่งกำหนดระยะเวลาซึ่งจะระบุถึงเวลา ขีดจำกัดด้านเวลาและข้อจำกัดอื่นๆ ของกระบวนการก่อนพิจารณาอันเป็น ผลมาจากการประชุมเพื่อกำหนดระยะเวลา

หลังจากนั้น ผู้พิพากษาอาจจะดำเนินการประชุมก่อนพิจารณาในเบื้องต้น เพื่อกำหนดถึงกระบวนการอื่นๆ การค้นหาพยานหลักฐานและการตกลงระงับข้อพิพาทและเพื่อจำกัดประเด็นข้อกฎหมายและข้อเท็จจริงที่จะขึ้นสู่การพิจารณาให้แคบลง ผู้พิพากษาอาจจะตัดสินใจว่าเมื่อพิจารณาจากความซับซ้อนของคดีและขอบเขตของการค้นหาพยานหลักฐานแล้ว มีความจำเป็นที่ต้องดำเนินการประชุมเกี่ยวกับการค้นหาพยานหลักฐานเพื่อกำหนดตัวแปรในการค้นหาพยานหลักฐานสำหรับคู่ความแต่ละฝ่าย ซึ่งรวมถึงข้อจำกัดในด้านจำนวนและขอบเขตในการบันทึกคำพยานไว้ล่วงหน้า กฎเกณฑ์ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับสาระสำคัญในคำให้การของพยานผู้เชี่ยวชาญ กฎเกณฑ์และข้อจำกัดในการส่งพยานเอกสาร และการจัดตั้งสถานที่เก็บพยานเอกสาร ในบางขั้นตอนของกระบวนการก่อนพิจารณาคดี ผู้พิพากษาอาจจะต้องการประเมินความเป็นไปได้ในการระงับข้อพิพาทและมีคำสั่งให้มีการประชุมเพื่อยุติข้อพิพาท (Settlement Conference) ซึ่งจะดำเนินการ ตกลงระงับข้อพิพาทโดยผู้พิพากษา ผู้พิพากษาประจำศาล (Magistrate Judge) หรือผู้เชี่ยวชาญพิเศษ (Special Master) โดยผู้ที่เข้าร่วมไม่เพียงจะมีแต่ทนายความทั้งสองฝ่ายในคดีนั้นเท่านั้นแต่รวมถึง ตัวโจทก์หรือจำเลยเอง รวมทั้งผู้รับมอบอำนาจดำเนินคดีจากโจทก์หรือจำเลยซึ่งมีอำนาจในการระงับข้อพิพาทด้วย

ในท้ายที่สุด เมื่อใกล้จะถึงกำหนดวันนัดพิจารณา หากผู้พิพากษาเห็นว่ามีความเป็นไปได้ที่การพิจารณาคดีจะใช้ระยะเวลาที่ยาวนานและมีความยุ่งยาก ผู้พิพากษาอาจจัดให้มีการประชุมก่อนพิจารณาคดีครั้งสุดท้าย เพื่อกำหนดประเด็นในชั้นสุดท้ายที่จะต้องมีการพิจารณาคดีให้แคบเข้า กำหนดหน้าที่น่าสืบ กำหนดรายละเอียดวิธีการเสนอพยานหลักฐาน การซักถามและถามค้านพยาน รวมถึงออกคำสั่งในประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการพิจารณาคดีโดยอาศัยกลไกเหล่านี้เองที่ทำให้ผู้พิพากษาสามารถเข้ามาควบคุมคดีได้ ทำให้คดีสามารถดำเนินไปได้อย่างมีกฎเกณฑ์และสามารถสงวนเวลาและค่าใช้จ่ายของคดีให้ต่ำที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

ในการจัดการกับคดีที่มีความซับซ้อนน้อยกว่า เช่นคดีอุบัติเหตุทางรถยนต์ซึ่งมีผู้บาดเจ็บเพียงคนเดียว คดีฟ้องร้องตามสัญญาจ้างแรงงาน ผิดสัญญา คดีความทางธุรกิจการค้าโดยทั่วๆ ไป หรือคดีแพ่งประเภทอื่นๆ ผู้พิพากษาก็สามารถใช้เทคนิควิธีการดังกล่าวข้างต้นได้ ซึ่งคงไม่ต้องใช้อย่าง เต็มรูปแบบ

เทคนิคในการบริหารงานคดีที่โดดเด่นประการหนึ่งของศาลสหพันธรัฐ ปรากฏในศาลเขตตะวันออกในมลรัฐเวอร์จิเนีย (The United States District court for the Eastern District of Virginia) ซึ่งเป็นที่รู้จักกันว่าผู้พิพากษาของศาลดังกล่าวมีสิ่งที่เรียกว่า "สารบบความจรวด" (Rocket Docket) ซึ่งช่วยเร่งกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งทั้งหมดให้เร็วขึ้นในช่วงต้นของคดี ผู้พิพากษาจะดำเนินการประชุมเป็นระยะเวลาสั้นๆ เพื่อกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนสำหรับการค้นหาค้นหาพยานหลักฐานให้เสร็จสมบูรณ์ และจะมีการกำหนดวันพิจารณาคดีที่แน่นอนตั้งแต่การประชุมวันนั้น เมื่อมีการกำหนดวันที่คดีเริ่มพิจารณาแล้วก็ถือเสมือนว่าเป็นการ "จารึกไว้ในศิลา" (Written in stone) กล่าวคือไม่ว่ากรณีใดๆ ก็ ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงกำหนดวันดังกล่าวได้ การใช้กระบวนการเหล่านี้ส่งผลให้คดีส่วนใหญ่จะมีการตกลงรับข้อพิพาทก่อนถึงวันนัดพิจารณา ในกรณีที่ไม่มีข้อตกลงกัน คดีก็จะเริ่มพิจารณา ภายใน 6 ถึง 8 เดือน นับแต่โจทก์ยื่นคำฟ้อง

ก่อนหน้านี้จะใช้การบริหารงานคดีแบบใหม่ การพิจารณาคดีในศาลชั้นต้นใช้เวลา 3-5 ปี ซึ่งเป็นระยะเวลานานเกินไปและไม่เป็นที่ยอมรับของผู้พิพากษาทั้งหลาย จึงมีการตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวโดยตั้งบุคคลฝ่ายต่างๆ ประกอบด้วย ผู้พิพากษา เจ้าหน้าที่ธุรการศาล และทนายความ การให้ทนายความเข้ามาเป็นคณะกรรมการร่วมด้วย เนื่องจากทนายความจะได้รับผลกระทบจากการปรับปรุงวิธีการบริหารจัดการคดีแบบใหม่และคณะกรรมการดังกล่าวได้เสนอ วิธีการบริหารงานคดีโดยจะมีการกำหนดระยะเวลาในการพิจารณาคดีไว้แน่นอนตั้งแต่ก่อนที่จะเริ่มการพิจารณาคดี กำหนดเวลาที่ระบุไว้แล้วแต่ต้นนั้น ทนายความทั้งสองฝ่ายไม่สามารถที่จะมาแก้ไขกำหนดระยะเวลาได้เอง เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากศาล โดยผู้พิพากษาจะพบทนายคู่ความทั้งสองฝ่ายเพื่อพิจารณาว่าคดีเกี่ยวข้องกับเรื่องอะไร มีพยานกี่ปากและจัดแบ่งประเภทของคดีตามความยุ่งยาก ตั้งแต่คดีที่ไม่ยุ่งยากมากไปจนถึงคดีที่ยุ่งยากมากที่สุด โดยกำหนดเป็น TRACK 1 - TRACK 4 สำหรับ TRACK 4 เป็นคดีที่ต้องจัดการเป็นพิเศษ ทั้งนี้ จะกำหนดระยะเวลาการพิจารณาคดีมากน้อยต่างกันตามประเภทของคดีในระบบศาลของประเทศสหรัฐอเมริกา มีกระบวนการพิจารณาคดีของศาลที่เรียกว่า Discovery กล่าวคือ หลังจากที่มีการฟ้องร้อง จะมีกระบวนการเปิดเผยพยานหลักฐานที่จะนำสืบตั้งแต่แรก คู่ความทั้งสองฝ่ายจะต้องเปิดเผยข้อมูลของคดีให้กับอีกฝ่ายหนึ่งได้ทราบ โดยจะมีการประชุมระหว่างทนายความของคู่ความ

เหตุผลที่สำคัญที่ทำให้ปัจจุบันผู้พิพากษาในสหรัฐอเมริกาใช้เทคนิคในการบริหารงานคดีมากขึ้นในปัจจุบัน มีดังนี้คือ⁸

1. ปริมาณคดีที่เพิ่มมากขึ้นทั้งในศาลสหพันธรัฐและศาลมลรัฐ ในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา คดีความที่มีการฟ้องร้องต่อศาลมีจำนวนสูงขึ้นอย่างมากโดยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเกินกว่าความสามารถของรัฐบาลกลางและรัฐบาลมลรัฐในอันที่จะเพิ่มจำนวนผู้พิพากษาให้สามารถรองรับกับปริมาณงานที่เพิ่มขึ้นได้ ตัวอย่างเช่นระหว่างปี ค.ศ. 1970 ถึงปี ค.ศ. 1990 จำนวนคดีแพ่งที่มีการฟ้องร้องในศาลสหพันธรัฐเพิ่มขึ้นจาก 87,231 คดีเป็น 217,876 คดี ในขณะที่จำนวนผู้พิพากษาเพิ่มขึ้นเพียงจาก 401 เป็น 575 คน ในช่วงเวลาเดียวกัน นอกจากนั้นปริมาณคดีต่อผู้พิพากษาสหพันธรัฐ 1 คน ในปี ค.ศ. 1970 คิดเป็น 1 ต่อ 217 ในขณะที่ในปี ค.ศ. 1990 คิดเป็น 1 ต่อ 379

2. ความซับซ้อนของคดีที่เพิ่มขึ้น ในศาลสหพันธรัฐและมลรัฐมีคดีความจำนวนมากขึ้นที่มีคู่ความหลายฝ่าย มีทนายความหลายคนและสำนักงานกฎหมายหลายแห่งเข้ามาเกี่ยวข้อง มีข้อเรียกร้องหลายข้อ รวมทั้งมีประเด็นทางกฎหมายที่ซับซ้อนและต้องนำพยานหลักฐานทางเทคนิคเข้ามาสืบ คดีความเหล่านี้จำเป็นต้องมีการประสานงานและการควบคุมในกระบวนการก่อนพิจารณาคดี ตัวอย่างของคดีประเภทเหล่านี้เช่นคดีฟ้องร้องสายการบินและโรงแรมเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายจากเหตุเครื่องบินตก หรือโรงแรมถล่ม และคดีละเมิดที่เกี่ยวข้องกับการสารพิษ เช่น การฟ้องร้องคดีเกี่ยวกับการแพร่กระจายของใยหิน (asbestos) ในชั้นบรรยากาศ เป็นต้น

3. การใช้กระบวนการค้นหาพยานหลักฐานก่อนพิจารณาคดี (บางคนกล่าวว่าเป็นการใช้โดยมิชอบ) ที่เพิ่มมากขึ้น ก่อนทศวรรษที่ 1970 การค้นหาพยานหลักฐานก่อนพิจารณาคดีในส่วนใหญ่จะหมายถึง การส่งบันทึกคำพยานที่เป็นลายลักษณ์อักษรเพียงไม่กี่ฉบับและการบันทึกคำพยาน

⁷ กองวิชาการ. สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ. อ้างแล้ว, หน้า 90-91.

⁸ เจมส์ จี แอปเปิ้ล. "การบริหารงานคดีในศาลของประเทศสหรัฐอเมริกา". อ้างแล้ว, หน้า 187-193.

3.1.2 การบริหารงานคดีของประเทศอังกฤษ

ในประเทศอังกฤษ ได้มีการริเริ่มในการปฏิรูประบบการพิจารณาคดีของศาลโดยคำนึงถึงเรื่องเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี ซึ่งได้มีการแสดงความเห็นในการปฏิรูประบบศาลด้านต่างๆ ไว้ในรายงาน ซึ่งเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในนาม "Access to Justice" ของ Lord Woolf ในปี ค.ศ. 1996 ซึ่งพบว่ากระบวนการยุติธรรมของอังกฤษมีความล่าช้า ค่าใช้จ่ายสูง และยุ่งยากซับซ้อนเกินไป ซึ่งหนทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวคือ การเน้นการบริหารงานคดีโดยผู้พิพากษา Lord Woolf แสดงความเห็นว่าการบริหารงานคดีผู้พิพากษามีหน้าที่สำคัญ 2 ประการ

1. การสร้างแผนงานของคดีแต่ละคดี ซึ่งจะระบุวันเวลาของขั้นตอนต่างๆ ของการดำเนินคดี หน้าที่ และการปฏิบัติ รวมทั้งเหตุการณ์ต่างๆ ในการดำเนินคดีนั้น
2. การดูแลความคืบหน้าของการดำเนินคดีให้เป็นไปตามแผนงานที่กำหนดไว้⁹

จากรายงานฉบับดังกล่าว ส่งผลให้เกิดการปฏิรูปการดำเนินคดีแพ่งในเวลาต่อมา โดยการปรับปรุงวิธีพิจารณาความแพ่งและแนวปฏิบัติ มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 26 เมษายน 2542 โดยกำหนดให้ศาลมีบทบาทในการบริหารคดีในเชิงรุก เพื่อให้การดำเนินคดีเป็นไปโดยรวดเร็วและเป็นธรรม การบริหารคดีในเชิงรุก นอกจากกำหนดการแสดงบทบาทในการวางแผนงานและการกำกับดูแลคดีให้เป็นไปตามแผนแล้วยังหมายความว่า บทบาทของผู้พิพากษาในการดำเนินการต่างๆ ดังนี้

⁹ <http://www.open.gov.uk/lcd/civil/final.html>

1. การสนับสนุนให้คู่ความร่วมมือซึ่งกันและกันในการดำเนินคดี
2. การกำหนดประเด็นแห่งคดีตั้งแต่ชั้นเริ่มต้นของคดี
3. กำหนดประเด็นที่จำเป็นต้องมีการสอบสวนหาความจริงและสืบพยานและจำหน่ายประเด็นอื่นที่ไม่สมควรออกไป
4. กำหนดประเด็นที่จะต้องได้รับการพิสูจน์
5. ส่งเสริมให้คู่ความใช้กระบวนการประนีประนอมข้อพิพาทต่างๆ หากศาลเห็นว่าเป็นวิธีที่เหมาะสมและส่งเสริมการใช้กระบวนการนั้น
6. ช่วยเหลือคู่ความในการตกลงกันในทุกหมุดหรือบางส่วนของคดี
7. กำหนดตารางเวลาหรือควบคุมความถี่หน้าในการดำเนินคดี
8. พิจารณาว่าการดำเนินกระบวนการพิจารณาใดๆ เป็นการเฉพาะมีความเหมาะสมในด้านค่าใช้จ่ายหรือไม่
9. ดำเนินคดีในประเด็นต่างๆ ที่คู่ความเสนอไปในเวลาเดียวกัน
10. ดำเนินคดีโดยไม่จำเป็นต้องให้คู่ความมาศาล
11. ใช้เทคโนโลยีเข้าช่วยในการพิจารณา
12. กำหนดแนวทางต่างๆ เพื่อทำให้เกิดความมั่นใจว่าคดีจะดำเนินไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ¹⁰

นอกจากนี้ กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและแนวทางปฏิบัติยังกำหนดให้ศาลจัดช่องทางในการดำเนินคดีของคดีแต่ละประเภทอีกด้วย โดยแบ่งออกเป็น 3 ช่องทางคือ¹¹

1. ช่องทางสำหรับคดีทุนทรัพย์เล็กน้อย (The Small Claims Track)
หมายถึง ช่องทางสำหรับคดีดังต่อไปนี้
 - 1.1 คดีที่เรียกร้องค่าเสียหายส่วนบุคคล
 - ก. ค่าขอบังคับรวมแล้วไม่เกิน 5,000 ปอนด์
 - ข. ค่าเสียหายแต่ละรายการไม่เกิน 1,000 ปอนด์

¹⁰ Civil Procedure Rules : Practice Directions, rule 1.4

¹¹ Civil Procedure Rules : Practice Directions, rule 26.1

1.2 คดีที่ผู้เช่าที่พักอาศัยฟ้องร้องผู้ให้เช่า ให้ทำการซ่อมแซมหรือดำเนินการอื่นใดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เช่า โดยมูลค่าการซ่อมแซมหรือการดำเนินการอื่นใดไม่เกิน 1,000 ปอนด์ และค่าเสียหายอื่นที่เรียกร้องไม่เกิน 1,000 ปอนด์

2. ช่องทางคดีรวดเร็ว (The Fast Track) หมายถึง ช่องทางสำหรับคดีที่ไม่อยู่ในความหมายของ The Small Claims Track ซึ่งมีค่าขอบังคับไม่เกิน 15,000 ปอนด์ และศาลจะถือว่าเป็นคดีที่อยู่ใน The Fast Track ต่อเมื่อการพิจารณามีแนวโน้มว่าจะใช้เวลาไม่เกิน 1 วัน และพยานผู้เชี่ยวชาญที่จะนำมาสืบไม่เกิน 1 คน ในแต่ละสาขาสำหรับคู่ความแต่ละฝ่าย และมีพยานผู้เชี่ยวชาญไม่เกิน 2 สาขา

3. ช่องทางสำหรับคดียุ่งยาก (The Multi-Track) หมายถึง ช่องทางสำหรับคดีที่ไม่อยู่ในข่ายของ The Small Claims Track และ The Fast Track

ซึ่งมีกระบวนการพิจารณาคดีสำหรับแต่ละช่องทางต่างหากจากกันตามความเหมาะสมของแต่ละช่องทางและในการจัดช่องทางสำหรับคดีนั้น ศาลจะต้องคำนึงถึงจำนวนทุนทรัพย์ สารของค่าขอบังคับ ความเป็นไปได้ของความซับซ้อนของข้อเท็จจริงกฎหมายและพยานหลักฐาน จำนวนคู่ความ จำนวนทุนทรัพย์ของฟ้องแย้งหรือค่าขอบังคับเพิ่มเติมและความซับซ้อนของประเด็นที่เกี่ยวข้อง จำนวนของพยานบุคคลที่จำเป็น การเรียกร้องให้บังคับบุคคลภายนอกที่ไม่ใช่คู่ความในคดีความคิดเห็นและสถานะแวดล้อมของคู่ความ¹²

ภายหลังจากช่องทางของแต่ละคดีแล้ว ศาลจะนัดให้คู่ความมาพร้อมกัน เพื่อวางแผนทางการดำเนินคดีรวมทั้งการกำหนดเวลาสำหรับขั้นตอนต่างๆ ในการดำเนินคดีจนจบการพิจารณา (Case Management Conference) ซึ่งระยะเวลาที่กำหนดไว้สำหรับขั้นตอนต่างๆ นั้น ยากที่คู่ความจะขอให้เปลี่ยนแปลงได้ เพราะจะทำให้กระทบกระเทือนต่อการดำเนินคดีทั้งคดี รวมทั้งคดีอื่นๆ ด้วย¹³

¹² Civil Procedure Rules : Practice Directions, rule 26.8

¹³ มนตรี สิลปมหาบัณฑิต. "การบริหารงานคดี". บทบัณฑิตย์. เล่ม 57, ตอน 4. ธันวาคม 2544. หน้า 98-100.

3.1.3 การบริหารงานคดีของประเทศไทย¹⁴

แม้ว่าประเทศไทยจะเป็นประเทศที่อยู่ในกลุ่มประเทศที่ใช้ประมวลกฎหมาย (Civil law system) ซึ่งโดยหลักการของประเทศที่ใช้ประมวลกฎหมายนั้นจะถือว่า ศาลจะมีบทบาทเหนือคู่ความทั้งสองฝ่ายในการพิจารณาคดี โดยจะมีบทบาทการค้นหาในข้อความจริงต่างๆ ด้วยตนเอง หรือระบบไต่สวน (Inquisitorial system) แต่เมื่อพิจารณาโครงสร้างของกฎหมาย วิธีพิจารณาความแพ่งและ แนวปฏิบัติของศาลไทยแล้ว กลับพบว่าหลักการในกฎหมายและแนวปฏิบัติมีความโน้มเอียงไปในระบบกล่าวหา (accusatorial system) ซึ่งเป็นหลักการของกลุ่มประเทศคอมมอนลอว์ (Common law system) มากกว่าระบบไต่สวน ดังเช่นกลุ่มประเทศที่ใช้ประมวลกฎหมาย ซึ่งผู้พิพากษาจะเน้น บทบาทเป็นเพียงผู้รักษากฎในการพิจารณาคดีเท่านั้นและมักเปิดโอกาสให้คู่ความทั้งสองมีอิสระที่จะดำเนินคดีของตน トラバใดที่คู่ความทั้งสองฝ่ายยังไม่ได้รับความเป็นธรรมอย่างเท่าเทียมกัน อันยังผลให้การดำเนินคดีในศาลนั้นขาดความชัดเจนและทิศทางของการดำเนินคดีในแต่ละเรื่องว่าจะใช้ระยะเวลาเท่าใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ศาลยังคงใช้การนัดความแบบทีละครั้ง (piece-meal scheduling) และเมื่อศาลมีปริมาณคดีมากขึ้นระยะเวลาการนัดความในแต่ละครั้งจะยิ่งเน้นช้าออกไป

การบริหารงานคดีนับว่าเป็นมาตรการสำคัญที่อาจนำมาใช้เพื่อการลดระยะเวลาและปริมาณคดีที่ค้างในศาล โดยหลายประเทศประสบความสำเร็จจากการนำการบริหารงานคดีมาใช้ ซึ่งหัวใจสำคัญของการบริหารงานคดี ได้แก่ การเพิ่มบทบาทของผู้พิพากษาในการกำกับดูแลการพิจารณาคดี โดยการแสดงบทบาทการเป็นผู้นำในการกำหนดทิศทางของการดำเนินคดีของคู่ความทั้งสองฝ่ายให้เป็นธรรมและรวดเร็ว สำหรับขั้นตอนของการบริหารงานคดีที่ศึกษามาแล้ว ศาลยุติธรรมไทยอาจนำหลักการสำคัญๆ มาพิจารณาบังคับใช้ได้ดังนี้ 1) การแยกประเภทคดี และการดำเนินคดีแต่ละประเภทที่แตกต่างกัน หรือการจัดช่องทางคดี (Case Classification) 2) การประชุมก่อน การพิจารณา (Pre-trial Conference) เพื่อวางแผนและกำหนดระยะเวลาการ

¹⁴ เรื่องเดียวกัน. อ้างแล้ว, หน้า 100-104

1. การแยกประเภทคดี หรือการจัดช่องทางคดี (Case Classification)

คดีต่างๆ ที่คู่ความฟ้องร้องต่อศาลย่อมมีความแตกต่างกันทั้งเนื้อหาสาระ ทุนทรัพย์ ความซับซ้อนของข้อพิพาท ข้อกฎหมายและลักษณะส่วนตัวของคู่ความ ดังนั้นระยะเวลาและทรัพยากรของศาลที่ใช้สำหรับคดีแต่ละเรื่องจึงไม่เท่ากัน การแบ่งแยกประเภทคดีและวิธีการดำเนินคดีสำหรับแต่ละประเภท จะช่วยให้ศาลสามารถบริหารงานทรัพยากรและเวลาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม สำหรับการแบ่งแยกประเภทคดีออกเป็นช่องทางต่างๆ หากยังไม่มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน ศาลยุติธรรมต่างๆ ก็อาจพิจารณาจากกฎหมายที่มีอยู่ คือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งได้มีการแบ่งแยกประเภทคดีไว้คร่าวๆ อยู่แล้ว ดังเช่น

ก. คดีมโนสำเร่ คดีไม่มีข้อยุ่งยาก เป็นคดีประเภทหนึ่งที่พิจารณาเสร็จสิ้นได้อย่างรวดเร็วตามกฎหมาย¹⁵

ข. คดีไม่มีข้อพิพาท เป็นคดีที่มีคู่ความเพียงฝ่ายเดียว ซึ่งสามารถพิจารณาคดีเสร็จสิ้นได้ภายในนัดเดียว

ค. คดีสามัญ ซึ่งเป็นคดีที่ไม่ได้จัดอยู่ในประเภทแรกและประเภทที่สอง

ง. คดีขาดนัดยื่นคำให้การและขาดนัดพิจารณา¹⁶ เป็นคดีสามัญที่จำเลยไม่ประสงค์จะต่อสู้คดีหรือโจทก์ไม่ดำเนินคดีต่อไป คดีประเภทนี้มีความแตกต่างจากประเภทอื่น โดยคดีขาดนัดจะไม่สามารถจัดแยกประเภทคดีได้ตั้งแต่เริ่มต้นการรับฟ้อง แต่จะทราบและแยกประเภทออกจากคดีอื่นเมื่อครบกำหนดยื่นคำให้การหรือวันนัดพิจารณาแล้ว

¹⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง. ลักษณะ 2 วิธีพิจารณาวิสามัญในศาลชั้นต้น. หมวด 1. วิธีพิจารณาคดีมโนสำเร่.

¹⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง. ลักษณะ 2 วิธีพิจารณาวิสามัญในศาลชั้นต้น. หมวด 2. วิธีพิจารณาคดีมโนสำเร่.

เมื่อแบ่งแยกประเภทคดีต่างๆ แล้วศาลอาจพิจารณาแบ่งแยกคดีต่างๆ ออกจากกันอย่างชัดเจน กำหนดวิธีการดำเนินคดีแต่ละประเภทไว้ และจัดสรรเวลาและทรัพยากรที่มีอยู่ตามความเหมาะสมของปริมาณคดีแต่ละประเภทในศาล การแบ่งแยกประเภทคดีเช่นนี้จะมีลักษณะคล้ายคลึงกับแนวทางของศาลในต่างประเทศ ซึ่งเป็นการแบ่งแยกคดีโดยคำนึงถึงทุนทรัพย์ (value of claim) เช่น คดีมโนสาเร่ (The small claims) ความซับซ้อนของคดี (complexity of case) คือ คดีไม่มีข้อยุ่งยากและดำเนินคดีแบบช่องทางคดีรวดเร็ว (the fast track) และระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินคดี คือ คดีสามัญและคดีขนาดเล็ก ซึ่งขณะนี้ศาลยุติธรรมบางแห่ง เช่น ศาลจังหวัดนนทบุรีหรือศาลจังหวัดอ่างทอง เป็นต้น ได้มีการจัดให้มีการแบ่งแยกประเภทคดีเพื่อจัดการกับคดีแต่ละประเภทอย่างแตกต่างกันบ้างแล้ว โดยการจัดเป็นช่องทางคดีรวดเร็ว (The fast track) ซึ่งกำหนดประเภทของคดีไม่มีข้อยุ่งยากขึ้นและจัดให้คดีไม่มีข้อยุ่งยากอยู่ในช่องทางคดีรวดเร็ว โดยการแบ่งแยกจำนวนออกจาก คดีประเภทอื่น และหากเป็นศาลขนาดใหญ่ซึ่งมีจำนวนผู้พิพากษามากพอก็จะมอบหมายให้ผู้พิพากษาท่านใดท่านหนึ่งหรือหลายท่านเป็นผู้พิจารณาพิพากษาคดีประเภทนี้เป็นการเฉพาะเพียงอย่างเดียว

2. การประชุมก่อนการพิจารณา (Pre-trial Conference)

การประชุมเพื่อวางแผนการดำเนินคดีและการกำหนดเวลาการดำเนินคดีก่อนการพิจารณานับเป็นขั้นตอนสำคัญของการบริหารงานคดี โดยการให้คู่ความทุกฝ่ายมาต่อหน้าศาล เพื่อกำหนดทิศทางหรือเป้าหมายในการพิจารณาคดี ซึ่งศาลทั้งในสหรัฐอเมริกาและอังกฤษใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการลดระยะเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี สำหรับวิธีการในประเทศไทยนั้น ภายหลังจากที่ได้มีการแบ่งแยกประเภทคดีออกเป็นช่องทางแล้ว ศาลจะทราบอย่างชัดเจนว่าคดีสามัญจะเป็นคดีที่ต้องใช้ระยะเวลาในการพิจารณาคดียาวนานกว่าคดีตามช่องทางอื่น หากผู้พิพากษาใช้เวลาในการศึกษาสาระสำคัญของประเด็นแห่งคดีและนัดคู่ความทุกฝ่ายมาพร้อมกัน เพื่อกำหนดทิศทางของการดำเนินคดีแล้ว ย่อมจะทำให้คดีนั้นสามารถคาดหมายถึงความสำเร็จของคดีนั้นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น การนัดคู่ความมาพร้อมกันเช่นนี้ ผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบสามารถแสดงบทบาทในการเป็นผู้นำโดยการสอบถามประเด็นของคู่ความทั้งสองฝ่ายว่า มีประเด็นแห่งคดีประเด็นใดที่คู่ความสามารถรับกันได้หรือไม่ เช่น ประเด็นอำนาจฟ้อง การทำเอกสาร ลายมือชื่อ หรือการพิสูจน์โดยพยานผู้เชี่ยวชาญ เป็นต้น และพยายามจำกัดประเด็นข้อพิพาทให้เหลือน้อยที่สุดเท่าที่สามารถจะทำได้ รวมทั้งการสอบถามถึงพยานบุคคลที่จะนำมาสืบ ทั้งจำนวนของพยานและประเด็นที่คู่ความต้องการพิสูจน์ ซึ่ง

3. การสนับสนุนการใช้วิธีการระงับข้อพิพาททางอื่น (Alternative Dispute Resolution)

การระงับข้อพิพาทโดยวิธีการอื่นๆ นอกจากการดำเนินคดีในศาล มีหลายวิธี การเจรจา กันเอง นับว่าเป็นวิธีการที่ดีที่สุดสำหรับคู่ความ เนื่องจากคู่ความสามารถตกลงกันได้ โดยไม่ต้องมีบุคคลขึ้นมาชี้ขาดข้อพิพาทและตัดสินคดีนั้น คู่ความมีโอกาสทำข้อตกลงตามความที่คู่ความรับ กันได้ ซึ่งจะเกิดสถานการณ์ที่คู่ความทั้งสองฝ่ายพอใจ (Win-win Situation) วิธีการระงับ ข้อพิพาททางอื่นยังมีอีกหลายวิธี ที่สำคัญ เช่น การไกล่เกลี่ยหรือการประนอมข้อพิพาท (Conciliation or Mediation) อนุญาโตตุลาการ (Arbitration) การประเมินผลของ คดีในช่วงแรกของคดีอย่างเป็นกลางโดย ผู้พิพากษาหรือนักกฎหมายที่เป็นที่ยอมรับ (Early Neutral Evaluation) และการประเมินคดีตามคำแถลงของคู่ความโดยผู้พิพากษาที่ เกษียณแล้ว (Judicial Appraisal) เป็นต้น สำหรับประเทศไทยวิธีการที่ใช้กันอยู่ทั่วไป ได้แก่ การเจรจาต่อรอง การไกล่เกลี่ย และอนุญาโตตุลาการ ซึ่งคู่ความอาจจะใช้วิธีการดังกล่าวโดย ไม่ต้องนำคดีเข้าสู่ศาล และแม้แต่คดีที่เข้าสู่ศาลแล้ว คู่ความยังสามารถเจรจากันเองได้ นอกจากนี้ศาล ยังสามารถนำวิธีการไกล่เกลี่ยมาใช้ในคดีที่ได้มีการฟ้องร้องต่อศาลแล้วด้วยก็ได้ หาก คู่ความมี ความประสงค์ที่จะไกล่เกลี่ยคดี ผู้พิพากษาในศาลนั้นซึ่งไม่ใช่เจ้าของสำนวนจะทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่ เกลี่ย ซึ่งที่ผ่านมานับว่าประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ศาลแพ่งต่างๆ ใน กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้มีการออกระเบียบของศาลขึ้นเพื่อดำเนินการไกล่เกลี่ย (Mediation) ใน ศาล ซึ่งมีรูปแบบและกระบวนการเป็นการเฉพาะ ที่แตกต่างไปจากการพิจารณาคดีตามปกติในศาล

4. การพิจารณาคดีต่อเนื่อง¹⁷

ระบบการนั่งพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมในปัจจุบัน เป็นการพิจารณาคดีเป็นคราวๆ ไป (piece meal trial) กล่าวคือ เมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาล ศาลจะกำหนดวันนัดสืบพยานหลายๆ คดีไปพร้อมๆ กัน ดังนั้น ในวันที่ศาลออกนั่งพิจารณาศาลจะมีคดีที่นัดสืบพยานไว้หลายเรื่อง (โดยเฉลี่ย วันละประมาณ 5-6 เรื่อง) และศาลจะสืบพยานหลักฐานแต่ละคดีได้เพียงบางส่วนแล้ว เลื่อนไป สืบพยานหลักฐานที่เหลือต่อไปโดยมีระยะเวลาห่างกันอย่างน้อยนัดละหนึ่งเดือนขึ้นไป จนกว่าจะ สืบพยานหลักฐานเสร็จแล้วจึงพิพากษาคดี การพิจารณาคดีแบบนี้ก่อให้เกิดปัญหาในกระบวนการ ยุติธรรมหลายประการ คือ

ก. การสืบพยานจะใช้เวลานาน ทำให้ผู้พิพากษาขาดความต่อเนื่องในการรับฟังข้อเท็จจริง ในคดีนั้น เพราะการสืบพยานแต่ละปากใช้เวลาห่างกันหลายเดือน ยิ่งไปกว่านั้น คดีส่วนใหญ่จะมีการสับเปลี่ยนผู้พิพากษาและพนักงานอัยการหลายคนกว่าจะพิพากษาคดีเสร็จ เพราะเหตุการโยกย้ายประจำปี ผู้พิพากษาหรือพนักงานอัยการที่เข้ามารับคดีต่อไป จะต้องใช้เวลาในการศึกษาข้อเท็จจริง จากเอกสารในสำนวนคดีที่ ผู้อื่นทำไว้ก่อนแล้ว ซึ่งอาจเกิดปัญหาหรือข้อผิดพลาดในการดำเนินคดี

ข. การเลื่อนคดีหลายๆ ครั้งจนกว่าจะเสร็จการพิจารณา ทั้งยังมีการสับเปลี่ยนผู้พิพากษา เจ้าของสำนวนด้วยนั้น อาจส่งผลกระทบต่อกรวินิจฉัยซึ่งน้ำหนักพยาน เพราะผู้พิพากษาที่ สับเปลี่ยนกันนี้ไม่ได้เห็นอากัปกริยาของพยานที่เบิกความไปแล้ว ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการพิจารณา ถึงความน่าเชื่อถือของพยานตามหลักจิตวิทยาพยาน

ค. ไม่สามารถคาดหมายได้ว่าคดีหนึ่งๆ จะเสร็จการพิจารณาเมื่อใด ทำให้ผู้เข้ามา เกี่ยวข้องวางระบบการทำงานไม่ได้ ในเชิงธุรกิจเป็นผลให้ไม่อาจวางแผนการลงทุน หรือตัดสินใจ เลือกวิธีการอื่นแทนการดำเนินคดีในศาล

ง. การพิจารณาคดีที่ใช้เวลามาก นอกจากจะทำให้คู่ความเสียเวลาเดินทางโดยใช้เหตุแล้ว ยังส่งผลถึงค่าใช้จ่ายจำนวนที่สูงขึ้น

¹⁷ สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม. "การประชุมเชิงปฏิบัติการของศาลยุติธรรม". 2-3 กุมภาพันธ์ 2545.

จ. เนื่องจากศาลมีคดีที่ต้องพิจารณาหลายคดีพร้อมกันในวันนัดแต่ละวัน คู่ความที่มาศาลต้องรอเพื่อสืบพยานในแต่ละคราว ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาคดีในวันนั้นๆ ไม่สามารถบริหารเวลาของตนให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้

ฉ. เมื่อมีการนัดพิจารณาคดีมากเกินไปกว่าความสามารถที่จะพิจารณาได้ในแต่ละวัน เป็นผลให้มีผู้คนจำนวนมากต้องมาศาลเพียงเพื่อให้ศาลอนุญาตให้เลื่อนคดีไป ทำให้เกิดความแออัดบรรยากาศการทำงานวุ่นวาย ส่งผลถึงการเจรจาของคู่ความการไกล่เกลี่ยทำได้ยาก

ช. พยานผู้เชี่ยวชาญยังไม่ได้ได้รับการจัดการดูแลที่ดีพอ ทำให้เกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อการมาศาล โดยเฉพาะหากศาลเลื่อนการพิจารณาคดีไป ทำให้พยานเหล่านี้เบื่อหน่ายไม่อยากจะมาร่วมมือในการมาศาลอีก ซึ่งต่อมากลายเป็นสาเหตุหนึ่งของการเลื่อนการพิจารณาคดี

ซ. การอนุญาตให้เลื่อนการพิจารณาคดีไม่มีเหตุผลหนักแน่นเพียงพอ ด้วยเพราะผู้พิพากษาไม่มีเวลาเพียงพอที่จะตรวจสอบเหตุผลและข้อเท็จจริงในการขอเลื่อนการพิจารณาคดีในคดีใดคดีหนึ่งได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะยังมีคดีอื่นรอการพิจารณาในวันนัดอีกหลายคดี ซึ่งส่งผลให้คู่ความฝ่ายที่ไม่สุจริตอาศัยโอกาสนี้ขอเลื่อนการพิจารณาคดีเพื่อประวิงคดีได้

เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้ศาลยุติธรรมต้องจัดให้มีผู้พิพากษานั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะทุกคดี เพื่อให้ผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะได้สืบพยานหลักฐานโดยรู้เห็นข้อเท็จจริงและอาภักติของพยานร่วมกันตั้งแต่ต้นและพิพากษาคดี จึงมีความจำเป็นที่ศาลยุติธรรมจะต้องเปลี่ยนแปลงวิธีการนัดพิจารณาคดีเสียใหม่ โดยนำระบบการนั่งพิจารณาคดีต่อเนื่องมาใช้

ระบบการนั่งพิจารณาต่อเนื่อง (continuous trial) เป็นระบบที่มุ่งหมายให้ผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีสามารถรับฟังพยานหลักฐานคดีใดคดีหนึ่งได้อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ต้นจนจบ เพื่อให้ผู้พิพากษามีสมาธิในการฟังข้อเท็จจริงคดีนั้น อันจะส่งผลให้การใช้ดุลพินิจในการวิเคราะห์ถึงความน่าเชื่อถือของพยานและการชั่งน้ำหนักพยานของคู่ความแต่ละฝ่าย เป็นไปอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้น โดยหลักการของระบบนี้ ศาลจะนั่งพิจารณาสืบพยานคดีเรื่องใดเรื่องหนึ่งติดต่อกันไปจนกว่าจะเสร็จหลังจากนั้นจึงจะเริ่มต้นพิจารณาคดีใหม่เป็นลำดับเรื่อยไป การสืบพยานอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้พิพากษาสามารถควบคุมและใช้เวลาในการดำเนินคดีได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและเมื่อการสืบพยานเสร็จสิ้น ผู้พิพากษาที่นั่ง

นอกจากนี้ จากการที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 บัญญัติให้หลักประกันความเป็นอิสระแก่ผู้พิพากษาหรือตุลาการไว้ เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลมีความเป็นกลางและเที่ยงธรรม โดยให้ความเชื่อมั่นกับระบบองค์กรผู้พิพากษาที่มีความเป็นอิสระ ระบบการนั่งพิจารณาคดีต่อเนื่อง นอกจากจะช่วยให้การวินิจฉัยข้อเท็จจริงของศาลเป็นไปด้วยความถูกต้องรอบคอบแล้ว ยังช่วยสร้างความเข้มแข็งและความเป็นอิสระให้แก่ระบบองค์กรผู้พิพากษาได้อีกด้วย

ประธานศาลฎีกาจึงมีนโยบายให้ศาลยุติธรรมปรับเข้าสู่ระบบการนั่งพิจารณาคดีต่อเนื่อง เพื่อรองรับการพิจารณาคดีครบองค์กร ให้เสร็จสิ้นก่อนวันครบกำหนดบทเฉพาะกาลในรัฐธรรมนูญ (วันที่ 11 ตุลาคม 2545) และได้ออกคำแนะนำของประธานศาลฎีกาไปยังผู้พิพากษาศาลยุติธรรมทั่วราชอาณาจักร โดยมีใจความสำคัญดังนี้

"การนั่งพิจารณาคดีของคณะ มุ่งหมายให้ผู้พิพากษาที่ได้รับมอบหมายให้เป็นองค์คณะผู้พิพากษาในคดีใด มีหน้าที่ต้องสืบพยานคดีนั้นตั้งแต่เริ่มต้นไปจนกว่าจะเสร็จการพิจารณาและพิพากษาคดี ทั้งนี้ เพื่อที่จะสร้างความเข้มแข็งของระบบของคณะและเสริมสร้างประสิทธิภาพในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล มิใช่เพียงการจัดให้มีผู้พิพากษาขึ้นนั่งสืบพยานครบตามจำนวนที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น ด้วยเหตุนี้วิธีการกำหนดวันนัดนั่งพิจารณาที่ใช้อยู่โดยทั่วไปในปัจจุบันที่นัดพิจารณาคดีหนึ่งหลายวันโดยไม่ติดต่อกัน ทำให้การพิจารณาคดีใช้ระยะเวลาในการสืบพยานหลักฐานค่อนข้างนาน และเหตุที่ต้องเปลี่ยนองค์คณะผู้พิพากษา เพราะเหตุผู้พิพากษาโยกย้ายขณะที่คดียังอยู่ระหว่างการพิจารณา จึงไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ตามรัฐธรรมนูญ และมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ศาลชั้นต้นทั่วประเทศ จะต้องปรับระบบการนัดนั่งพิจารณาให้เป็นการนั่งพิจารณาคดีต่อเนื่องเต็มรูปแบบ กล่าวคือ การกำหนดวันนัดนั่งพิจารณาคดีที่ละคดีติดต่อกันไปจนเสร็จการพิจารณาคดีนั้นๆ แล้วจึงเริ่มพิจารณาคดีอื่น ซึ่งระบบที่กล่าวนี้จะทำให้องค์คณะผู้พิพากษาสามารถพิจารณาคดีร่วมกันตั้งแต่เริ่มสืบพยานจนประชุมทำคำพิพากษาคดีนั้นให้เสร็จสิ้นไปได้ในคราวเดียว ทำให้เกิดการดูแลและสานอำนวจระหว่างกันอย่างเหมาะสม อันจะนำมาซึ่งประสิทธิภาพและความเข้มแข็งของระบบองค์คณะ

ฯลฯ

อนึ่ง การนั่งพิจารณาคดีต่อเนื่องอาจทำให้คดีทั้งหลายต้องรอกการพิจารณาเรียงลำดับกันไป และวันนัดสืบพยานของแต่ละคดีอาจเนิ่นออกไปกว่าวันนัดสืบพยานนัดแรกในระบบเดิม ดังนั้น เพื่อให้สิทธิของจำเลยในคดีอาญา ซึ่งไม่ได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวและต้องขังอยู่ในระหว่างรอกการพิจารณาต้องถูกกระทบกระเทือนเกินสมควร จึงขอให้ศาลทั้งหลายพิจารณาให้ความสำคัญเป็นพิเศษที่จะจัดให้คดีประเภทนี้ได้รับการพิจารณาโดยเร็วเท่าที่พึงกระทำได้"

สำนักงานศาลยุติธรรมได้ดำเนินการศึกษาแนวทางในการปรับเปลี่ยนระบบการพิจารณาคดี โดยมีรูปแบบการจัดการคือ การแบ่งแยกประเภทคดีที่ไม่ยุ่งยากออกไปใช้วิธีการจัดการต่างหาก ซึ่งสะดวกรวดเร็วเพราะเป็นคดีที่สามารถพิจารณาให้เสร็จสิ้นได้ภายในวันเดียว เพื่อมิให้คดีเหล่านี้ไปปะปนกับคดีที่มีประเด็นซับซ้อน ซึ่งต้องนั่งพิจารณาสืบพยานอย่างต่อเนื่องและจะทำให้คดีเล็กน้อยไม่ต้องไปรบกวนเรียงลำดับการสืบพยานต่อจากคดีใหญ่ นอกจากนั้นยังได้จัดวางมาตรการเสริมหลายประการ เพื่อเป็นหลักประกันแก่ทุกฝ่ายว่าเมื่อถึงวันที่ศาลนัดพิจารณาคดีต่อเนื่องแล้วจะมีการสืบพยานคดีเหล่านั้นอย่างแน่นอน แล้วนำไปทดลองดำเนินการในศาลน่านร่องชุดแรก 6 ศาล คือ ศาลจังหวัดนครปฐม ศาลจังหวัดฉะเชิงเทรา ศาลแขวงพระนครเหนือ ศาลแขวงพระนครใต้ ศาล

DRAFT

ผู้เขียนเห็นว่า ภายหลังจากการนำระบบนั่งพิจารณาคดีต่อเนื่องมาใช้ ซึ่งทำให้แต่ละคดีต้องรอการพิจารณาต่อจากคดีที่นัดไว้ก่อนแล้ว ช่วงระยะห่างระหว่างรอการพิจารณาคดี หากมีการนำเอาระบบอนุญาตตุลาการในศาลเข้ามาช่วยชี้ขาดคดี ก็จะสามารถให้คดีเสร็จไปได้ แต่อย่างไรก็ตาม ขึ้นอยู่กับศาล ทุนความ คู่ความที่จะต้องสมัครใจและเข้าใจระบบการใช้วิธีการอนุญาตตุลาการในศาล เพื่อจะได้นำวิธีการมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น

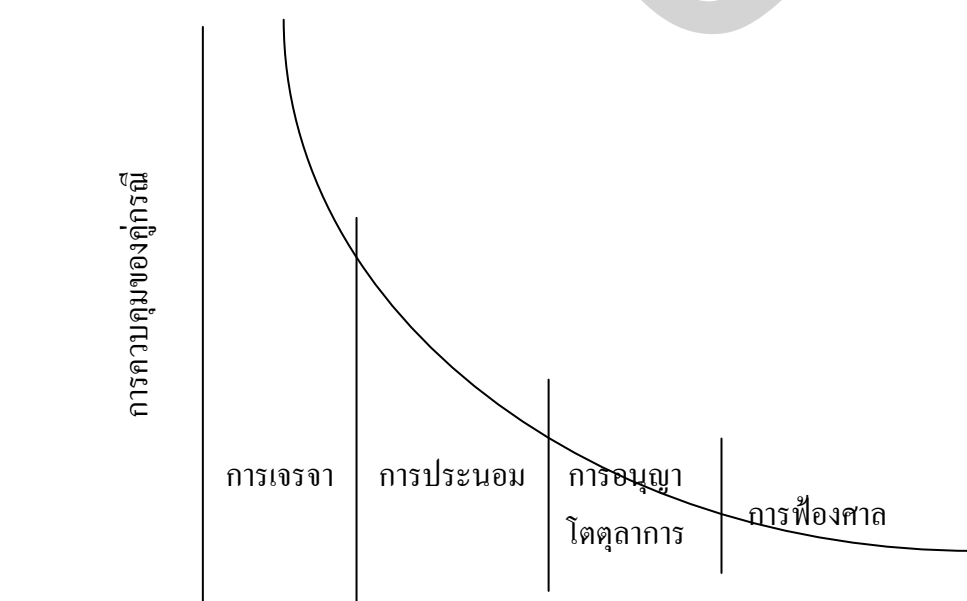
3.2 การนำเอาระบบ ADR มาใช้

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ปัญหาความล่าช้าของการพิจารณาพิพากษาคดีและปัญหาคดีที่ค้างค้างในศาล ทำให้ผู้บริหารงานยุติธรรมพยายามแสวงหามาตรการใหม่ๆ ในการระงับข้อพิพาททางแพ่งมาใช้ วิธีการที่สามารถบรรลุผลได้ดีที่สุด เป็นสิ่งที่เรียกกันในประเทศสหรัฐอเมริกาว่า "ทางเลือกอื่นในการระงับข้อพิพาท" (Alternative Dispute Resolution) หรือ ADR

การระงับข้อพิพาทแบบ ADR นั้น ไม่ใช่ของใหม่แต่ใช้กันมานานแล้ว¹⁸ พ่อค้าสมัยกลางตัดสินใจกันเองเมื่อตลาดวายที่เรียกว่า ศาลเท้าเปื้อนฝุ่น (Pied Poudre) และปกติเมื่อคนเรามีข้อพิพาทกันก็ต้องเจรจาตนเองก่อน เมื่อการเจรจาไม่สำเร็จจึงต้องมีคนที่สามเข้ามาไกล่เกลี่ย (Mediate) หรือเสนอทางออกให้ ซึ่งเรียกว่าการประนอมข้อพิพาท (Conciliation) และในเรื่องของการเจรจา การประนอมข้อพิพาทหรือการอนุญาโตตุลาการ อาจมีกระบวนการเกี่ยวกับการค้นหาข้อเท็จจริง (Fact Finding) หรือการประเมินราคา (Evaluation) เข้ามาเกี่ยวข้อง แต่ทั้งหลายเหล่านี้นี้ล้วนทำโดยคนที่ คู่กรณียินยอมให้ทำและโดยปกติแล้วคนที่ทำมักจะเป็นกลาง (Neutral) คือ ทำโดยไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด (Impartial) และทำโดยไม่มีความเอนเอียง (Non-Biased)

ความคิดทางทฤษฎีที่เกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทโดยไม่ใช้ศาล

ศาสตราจารย์ Frank Sander ได้อธิบายเรื่องการระงับข้อพิพาทซึ่งสรุปได้ดังนี้ คือ กระบวนการที่คู่กรณีมีอำนาจควบคุมมากที่สุด คือ การเจรจาแต่จะมีผลผูกพันน้อยที่สุด ในขณะที่กระบวนการที่คู่กรณีมีอำนาจควบคุมน้อยที่สุดคือการไปศาลจะมีผลผูกพันมากที่สุด

¹⁸ พิชัยศักดิ์ หราชกุล. "การระงับข้อพิพาทโดยไม่ใช้ศาล". อ้างแล้ว, หน้า 1.

ผลผูกพัน

ตารางภาพที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างผลผูกพันกับการควบคุมของกลุ่ม

จะเห็นได้ว่า มีแต่การอนุญาตตุลาการเท่านั้นที่มีผลคล้ายกับการฟ้องคดีที่ศาล คือ มีคำชี้ขาดที่ผูกพันและบังคับได้แน่นอน¹⁹

3.2.1 การนำเอาระบบ ADR มาใช้ในประเทศสหรัฐอเมริกา

การรื้อฟื้นการระงับข้อพิพาทโดยไม่ใช้ศาลในสหรัฐอเมริกา²⁰ การให้สิทธิแก่พลเมืองในเรื่องต่างๆ ซึ่งรวมถึงการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคในทศวรรษ 1960 ไม่ค่อยได้ผลเพราะมีคตินั่นศาล ทำให้การบังคับตามสิทธิเป็นไปได้ยาก จึงเกิดความคิดจะใช้วิธีการที่ไม่ใช้ศาล ในที่สุดในปี ค.ศ. 1976 ได้มีการประชุมเกี่ยวกับสาเหตุที่ประชาชนไม่พอใจการบริหารความยุติธรรม โดยเป็นการประชุมเพื่อรำลึกถึงศาสตราจารย์ Roscoe Pound ที่เมืองเซนต์พอล มลรัฐมินิโซตา โดยมีท่านอดีตรัฐมนตรีสูงสุดของสหรัฐอเมริกา คือ นายวาร์เรน เบอร์กอร์ เป็นผู้นำการประชุม และในคราวนั้นเองที่ศาสตราจารย์เฟร็งค์ แซนเดอร์ แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดได้เสนอความคิดในเอกสาร "Varieties of Dispute Resolutions" ซึ่งเป็นหนึ่งในเอกสารหลายฉบับ ที่ก่อความคิดเบื้องต้นของการระงับข้อพิพาทโดยไม่ใช้ศาล เช่น ความคิดของศาสตราจารย์แซนเดอร์ที่ว่าศาลอาจประกอบด้วยกลไกหลายอย่างที่เหมาะสมแก่การระงับข้อพิพาทในแต่ละกรณี ไม่ว่าจะเป็นการประนีประนอม การอนุญาตตุลาการ การหาความจริง หรือคณะกรรมการกลั่นกรองในเรื่องการผิดมารยาททนายความ

ในช่วงทศวรรษ 1980 การระงับข้อพิพาทโดยไม่ใช้ศาล มีการใช้กันอย่างเป็นระบบมากขึ้น แต่ทั้งนี้ ยังมีคำวิจารณ์ในเรื่องนี้อาจทำให้เสียการคุ้มครองจากหลักนิติธรรม และบางทีจะ

¹⁹ พิชัยศักดิ์ หราชกุล. อ้างแล้ว, หน้า 2-3.

²⁰ เรื่องเดียวกัน. หน้า 4-9.

ในปี ค.ศ. 1990 สหรัฐอเมริกาได้ตรา Civil Justice Reform Act ใน มาตรา 1 ของกฎหมายดังกล่าว กำหนดให้ศาลต้องสร้างแผนลดค่าใช้จ่าย เพื่อให้มีการพิจารณา เนื้อหาของคดีแพ่ง ปรับปรุงเรื่องการสู้คดี และประกันว่าจะมีการระงับคดีแพ่งอย่างยุติธรรม รวดเร็ว และประหยัดค่าใช้จ่าย

ในปี ค.ศ. 1990 เช่นกัน ได้มีการตรา Negotiated Rulemaking Act ซึ่งให้อำนาจในการใช้ วิธีการสร้างกฎโดยอาศัยการเจรจาแทนที่จะปล่อยให้มีการสู้คดีกัน กล่าวคือ ฝ่ายที่จะได้รับผลกระทบจากการออกกฎของทบวงการเมืองมีสิทธิร่วมในการพัฒนาดังนั้น

ในปี ค.ศ. 1990 อีกเช่นกัน ได้มีการตรา Administrative Dispute Resolution Act ที่กำหนดให้หน่วยงานของสหรัฐอเมริกาพัฒนานโยบายในการใช้วิธีการในการระงับข้อพิพาทโดยไม่ใช้ศาล ซึ่งเป็นการกระทำโดยสมัครใจ ทั้งนี้ เพื่อเสนอวิธีการระงับข้อพิพาทที่รวดเร็วกระทำโดยผู้ชำนาญการและประหยัดค่าใช้จ่ายในการพิจารณาของรัฐสภา ได้มีการย้ำว่า "การมีวิธีระงับ ข้อพิพาทหลากหลายกระบวนการ และการเข้าใจมากขึ้นเกี่ยวกับวิธีใช้กระบวนการเหล่านี้ย่อมมีประสิทธิภาพมากที่สุด ย่อมเสริมการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพของรัฐบาล และการรับใช้มหาชนได้ดีขึ้น

นอกจากความเคลื่อนไหวในการตรากฎหมายในตอนต้นทศวรรษ 1990 ดังกล่าวแล้ว ในระยะกลางทศวรรษ 1990 ประธานาธิบดีคลินตันได้ออกคำสั่งในการบริหารเลขที่ 12988 เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1996 เพื่อกำหนดแนวปฏิบัติในการส่งเสริมการดำเนินคดีแพ่งของรัฐบาลอย่าง ยุติธรรม และมีประสิทธิภาพด้วยการให้หน่วยงานของรัฐบาลสหรัฐฯ ต้อง

1. ยื่นรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องที่ฟ้องร้องไปยังคู่พิพาทก่อนการยื่นฟ้องโดยในรายละเอียดนั้นต้องมีเรื่องสภาพแห่งข้อพิพาท และความพยายามในการบรรลุการระงับข้อพิพาทหรือยืนยันว่าเคยทำการแจ้งเช่นว่ามาแล้ว หรือเคยใช้การไกล่เกลี่ยมาแล้ว

2. ประชุมเพื่อระงับข้อพิพาท ผู้ให้คำปรึกษาในการดำเนินคดีต้องใช้ความพยายามตามสมควรโดยตลอด เพื่อระงับข้อพิพาทซึ่งในการนี้รวมถึงการประชุมเพื่อระงับข้อพิพาทหรือร้องขอให้ศาลดำเนินการตามกฎหมายข้อ 16 ของ Federal Rules of Civil Procedure เพื่อระงับข้อพิพาทโดยไม่ต้องดำเนินคดีทางแพ่งต่อไป

3. ผู้ให้คำปรึกษาในการต่อสู้คดีต้องพยายามระงับข้อพิพาทอย่างรวดเร็วและเหมาะสมก่อนเริ่มการพิจารณาคดี โดยใช้การหารืออย่างไม่เป็นทางการ การเจรจาและการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีอื่นๆ ยิ่งกว่าใช้กระบวนการทางศาล และให้ใช้วิธีการระงับข้อพิพาทที่ไม่ใช้ศาล ไม่ว่าคดีนั้นเป็นคดีที่สหรัฐอเมริกาเป็นผู้ฟ้องหรือผู้ถูกฟ้อง ในเมื่อวิธีการนั้นๆ จะช่วยให้มีการระงับการเรียกร้องโดยทันที เป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ ที่ปรึกษาในการต่อสู้คดีต้องได้รับการฝึกหัดในเรื่องเทคนิคการระงับข้อพิพาทโดยไม่ใช้ศาล เพื่อทำการเหล่านี้อย่างครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ

นอกจากหลักการที่กล่าวแล้ว แนวปฏิบัติดังกล่าวยังได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนบัญชีระบุพยานเพื่อให้อีกฝ่ายยอมรับตาม (Discovery) การบังคับให้เป็นไปตามแนวปฏิบัติ การพยายามใช้ทรัพยากรในการต่อสู้คดีให้ดีขึ้นกว่าเดิม คือ พยายามเจรจาและแยกแยะสิ่งที่ไม่มี ข้อพิพาทออกไปทบทวนแก้ไขคำคู่ความให้ตรง เลื่อนการพิจารณาให้เร็วขึ้น ขอให้พิจารณาโดย รวดเร็ว และทบทวนคำคู่ความเพื่อทิ้งข้อต่อสู้ที่ไม่สมควรซึ่งทำให้คดีล่าช้าออกไปโดยไม่จำเป็น

นอกจากนั้น ในข้อ 3 ของคำสั่งฉบับดังกล่าว ได้มีการวางหลักการเกี่ยวกับการตรากฎหมายและการออกกฎข้อบังคับที่ไม่สร้างภาระโดยไม่ควรแก่ระบบงานของศาลสหรัฐฯ อันนับว่าเป็นมาตรการในการป้องกันไม่ให้เกิดคดีความ เช่น ต้องยกראงโดยชัดเจน ลดข้อผิดพลาดในการร่างคำนิ่งถึงการลดคดีความ กำหนดวิธีปฏิบัติตามที่ชัดเจน ซึ่งทำได้ง่ายและมุ่งลดภาระในเรื่องที่เป็นประเด็นเฉพาะนั้น ต้องแสดงว่าเหตุที่ทำให้ฟ้องร้องได้ มีอายุความอยู่อย่างไร เจาะใจในการฟ้องร้อง

นอกจากนั้นในข้อ 4 ของคำสั่งเลขที่ 12988 ยังได้กำหนดหลักการในการส่งเสริมการดำเนินคดีปกครองอย่างเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ โดยระบุถึงการใช้วิธีการต่อสู้คดีโดยไม่ต้องมีทนายและเน้นการค้นหาข้อเท็จจริง (Fact Finding) และพยายามให้การศึกษาแก่ประชาชนในเรื่องนโยบาย และกระบวนการวิธีการอันเกี่ยวกับการฟ้องร้อง และประโยชน์ที่จะได้รับโดยทั้งนี้รวมถึงการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้มีการศึกษาเช่นว่าด้วย

แต่ในคำสั่งในการบริหารเลขที่ 12988 มีข้อจำกัดเกี่ยวกับการใช้อายุสองข้อคือ

1. ตามข้อ 7 คำสั่งนี้ไม่ก่อสิทธิให้แก่เอกชนในการเรียกร้องให้หน่วยงานของสหรัฐอเมริกา ต้องใช้วิธีการระงับข้อพิพาทที่ไม่ใช้ศาล เพราะการพยายามใช้วิธีการเช่นว่านี้เป็นเรื่องในทางบริหารโดยแท้

2. ตามข้อ 8 นั้น ขอบเขตการใช้คำสั่งนี้ได้กำหนดห้ามใช้กับเรื่องในทางอาญาและไม่ให้ใช้กับคดีที่ดำเนินอยู่ในศาลต่างประเทศ

ในวันที่ 1 พฤษภาคม ค.ศ. 1998 ประธานาธิบดีสหรัฐฯ ได้มีบันทึกเรื่อง "การกำหนด คณะกรรมการระหว่างหน่วยงานเพื่ออำนวยความสะดวกและส่งเสริมให้หน่วยงานใช้วิธีการระงับข้อพิพาทที่ไม่ใช้ศาลและการสร้างกฎโดยการเจรจา" โดยหวังจะให้รัฐบาลสหรัฐอเมริกาทำงานโดยมี ประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น โดยใช้การระงับข้อพิพาทโดยอาศัยข้อตกลงซึ่งรวมถึง การป้องกันและการหลีกเลี่ยงข้อพิพาท และประธานาธิบดีได้แสดงความมุ่งมั่นว่าหน่วยงานของสหรัฐอเมริกา ต้องดำเนินการเพื่อ

1. ส่งเสริมให้ใช้การไกล่เกลี่ย (Mediation ซึ่งครอบคลุมการประนีประนอมได้ด้วย) การอนุญาโตตุลาการ การประนีประนอมโดยผู้ที่เป็นกลางแต่เนิ่นๆ ผู้ตรวจการของหน่วยงานที่มีหน้าที่รับฟังเรื่องราวทั้งหมดและวิธีการระงับข้อพิพาทโดยไม่ใช้ศาลวิธีอื่นๆ ให้มากขึ้น

2. ส่งเสริมการสร้างกฎโดยการเจรจาให้มากขึ้น และให้มีคณะทำงานในเรื่องการระงับข้อพิพาทโดยไม่ใช้ศาล เพื่ออำนวยความสะดวกและส่งเสริมให้หน่วยงานใช้วิธีการระงับข้อพิพาทโดยไม่ใช้ศาล ทั้งนี้ โดยให้รัฐมนตรียุติธรรมเป็นผู้เห็นสมควรกำหนดตัวแทนของหน่วยงานเพื่อประกอบเป็นคณะทำงานดังกล่าว

งานหลักของคณะทำงาน คือ

1. การพัฒนาโครงการที่ใช้วิธีการระงับข้อพิพาทโดยไม่ใช้ศาล
2. ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานเพื่อสามารถพิจารณาว่าเมื่อใดจะต้องใช้การระงับข้อพิพาทโดยไม่ใช้ศาลและถ้าจะใช้ต้องทำประการใด
3. พัฒนาระบบวิธีที่เปิดช่องให้หน่วยงานใช้บริการของผู้เป็นกลางโดยรวดเร็ว
4. เก็บสถิติเพื่อประเมินประโยชน์ของการระงับข้อพิพาทโดยไม่ใช้ศาล

ทั้งนี้ ให้คณะทำงานรายงานประธานาธิบดีเป็นครั้งคราว และไม่เป็นการให้สิทธิแก่เอกชนที่จะเรียกร้องเพื่อใช้การระงับข้อพิพาทโดยไม่ใช้ศาล ดังนั้น จึงเป็นเรื่องทางการบริหารโดยแท้

ในปี ค.ศ. 1996 ได้มีการตรากฎหมาย Administrative Dispute Resolution Act เพื่อแก้ไข กฎหมายลักษณะเดียวกันที่มีมาก่อนหน้าสองฉบับ คือ PL-101-552 และ PL-102-354

ในมาตรา 2 ของกฎหมายปี ค.ศ. 1996 ที่อนุมาตรา (7) ได้กำหนดให้หน่วยงานของรัฐใช้เทคนิคที่ทางภาคเอกชนใช้อยู่ และพัฒนาเทคนิคเหล่านั้นให้ดีขึ้นและอนุมาตรา (8) ระบุว่ามีการระงับข้อพิพาทอยู่มากหลาย และการเข้าใจใช้วิธีเหล่านั้นอย่างมีประสิทธิภาพจะส่งเสริมการทำงานของรัฐบาลและทำให้รับใช้มหาชนได้มากขึ้น

ในมาตรา 3 ของกฎหมายปี ค.ศ. 1996 ได้กำหนดให้หน่วยงานออกนโยบายในการใช้วิธีการระงับข้อพิพาทโดยไม่ใช้ศาล โดยมีการหารือกับคณะกรรมการระหว่างหน่วยงาน และได้กำหนดให้มีเจ้าหน้าที่ระดับสูงเป็นผู้เชี่ยวชาญประจำหน่วยงานเพื่อดูแลและรับผิดชอบเรื่องการระงับข้อพิพาทโดยไม่ใช้ศาล ในย่อหน้า (C) ได้กล่าวถึงการฝึกอบรมเพื่อดำเนินการดังกล่าว ซึ่งรวมถึงทฤษฎีและวิธีปฏิบัติในเรื่องการเจรจาไกล่เกลี่ย (และการประนีประนอม) การอนุญาโตตุลาการหรือเทคนิคอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีการระบุตัวบุคคลที่พึงได้รับการฝึกหัด ทั้งนี้ ผู้เชี่ยวชาญจะเป็นผู้ระบุ

กฎหมายปี ค.ศ. 1996 ได้ใช้มาตรา 4 (b) เพิ่มเติมอนุบทที่ 4 ว่าด้วยการระงับข้อพิพาทโดยไม่ใช้ศาลในกระบวนการปกครองไว้ใน Chapter 5 Title 5 ของ United States Code

โดยมาตรา 572 กำหนดอำนาจทั่วไป ทั้งนี้ ย่อหน้า (a) ยังกำหนดให้ขึ้นอยู่กับถูกรณีเป็นสำคัญ แต่ย่อหน้า (b) กำหนดให้ไม่ต้องใช้วิธีอื่นๆ เหล่านั้น ถ้าการใช้จำเป็นแก่การสร้างบรรทัดฐานหรือเป็นเรื่องสำคัญในทางนโยบายที่ต้องดำเนินการอย่างอื่นๆ ก่อน เพื่อให้ได้ข้อยุติหรือการใช้วิธีอื่นๆ นั้นจำเป็นแก่การรักษานโยบายอันสำคัญ เพื่อไม่ให้เกิดการแปลกแยกในการตัดสินใจหรือต้องไม่ใช้วิธีอื่นๆ เพราะกระทบต่อบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องหรือต้องไม่ใช้เพื่อให้มีการบันทึกหลักฐานไว้เพราะเป็นเรื่องสำคัญหรือหน่วยงานต้องคงรักษาอำนาจหน้าที่ในเรื่องนั้นอย่างสืบเนื่องเพื่อเปลี่ยนท่าทีเมื่อเหตุการณ์เปลี่ยนเพราะหากปล่อยไว้ให้ใช้วิธีอื่นๆ อาจทำให้หน่วยงานไม่สามารถเปลี่ยนท่าทีได้

ส่วนมาตรา 574 กล่าวถึงเรื่องความลับ คือ ห้ามคนที่เป็กลางเปิดเผยข้อมูลที่ได้มาในฐานะเป็นเรื่องลับ เว้นแต่

1. ทุกฝ่ายยินยอมโดยทำเป็นหนังสือ หรือฝ่ายอื่นเป็นผู้ให้และฝ่ายนั้นยินยอม
2. เรื่องนั้นเองได้เปิดเผยต่อสาธารณชนแล้ว
3. กฎหมายกำหนดให้ คือเปิดเผย แต่ผู้เป็นกลางจำต้องเปิดเผย ก็คือ เมื่อไม่มีคนอื่นที่อาจให้ข้อมูลนั้นได้โดยง่าย

4. ศาลสั่งว่าการเปิดเผย หรือการเปิดเผยนั้น จำเป็นเพื่อป้องกันความไม่ยุติธรรมหรือเพื่อพิสูจน์การละเมิดกฎหมาย หรือป้องกันภัยต่อสุขภาพหรือความปลอดภัยของมหาชน

นอกจากนี้ ในมาตรา 5 (b) ยังวางหน้าที่ของคู่กรณีในการเปิดเผยข้อมูลที่ได้มาโดยการติดต่อในการระงับข้อพิพาทว่าต้องทำอะไร ก็เป็นข้อมูลที่ปรากฏในเอกสารติดต่อของฝ่ายตน และฝ่ายตนยินยอมแล้วเป็นหนังสือ ส่วนหน้าที่อื่นก็ลงมีเช่นเดียวกับกรณีของผู้ที่เป็นกลางที่กล่าวแล้วข้างต้น

นอกจากนี้ อนุบทที่เพิ่มเติมใน ค.ศ. 1996 ยังได้ระบุเรื่องการให้อำนาจการอนุญาตตุลาการในมาตรา 575 การบังคับตามข้อตกลงการอนุญาตตุลาการในมาตรา 576 อนุญาตตุลาการในมาตรา 577 อำนาจหน้าที่ของอนุญาตตุลาการในมาตรา 578 ที่สำคัญคือ บังคับให้พยานมาให้การและส่งพยานเอกสารตามมาตรา 578 (3) ส่วนมาตรา 579 กำหนดวิธีพิจารณาของอนุญาตตุลาการและมาตรา 580 ได้กำหนดเรื่องการทำคำชี้ขาดและการบังคับตามคำชี้ขาด ส่วนเรื่องการทบทวนโดยศาลนั้นอยู่ในมาตรา 581 กล่าวคือเป็นไปตามมาตรา 9 ถึงมาตรา 13 ของ Title 9 ของ United States Code

ปี ค.ศ. 1998 มีการพิจารณา Alternative Dispute Resolution Act เพื่อแก้ไข Title 28 ของ United States Code และไม่มีผลกระทบต่อ Title 9 ของ United States Code ทั้งนี้ เป็นการแก้ไขเรื่องการใช่วิธีการระงับข้อพิพาทที่ไม่ใช่ศาลภายในศาล District Court ของสหรัฐอเมริกา โดยได้ให้นิยามไว้ในมาตรา 65 (a) ว่า "เพื่อความมุ่งหมายของส่วนนี้ กระบวนการระงับข้อพิพาทที่ไม่ใช่ศาลย่อมรวมถึงกระบวนการหรือวิธีใดๆ นอกจากการพิจารณาตัดสินคดีโดยผู้พิพากษาที่เป็นหัวหน้าองค์กรคณะ เมื่อมีบุคคลที่สามที่เป็นกลางรวมอยู่ด้วยในการช่วยระงับปัญหาที่พิพาทโดยผ่านกระบวนการ เป็นต้นว่า การประเมินแต่เนิ่นๆ

มาตรา 654 ใหม่ ได้ระบุถึงการอนุญาตศาลว่าการว่าทำได้ในเรื่องทางแพ่งทุกเรื่อง รวมทั้งคดีล้มละลายที่มีข้อพิพาท เว้นแต่เรื่องที่มีการฟ้องร้องว่ามีการละเมิดสิทธิทางรัฐธรรมนูญของ มลรัฐ หรือในเรื่องที่อยู่ใต้อำนาจของมาตรา 1343 ของ Title ที่ 28 หรือเป็นเรื่องการเยียวยาที่ ฟ้องร้อง เป็นเรื่องค่าสินไหมทดแทนเป็นเงินเกินกว่าหนึ่งแสนห้าหมื่น (150,000) เหรียญ สหรัฐอเมริกา

ตามมาตรา 654 (b) นั้น ในระหว่างที่ยังไม่มีการออกกฎหมายตาม Chapter 131 ของ Title 28 ให้ศาล District Court ออกกฎหมายของตนเองเพื่อให้การอนุญาตศาล การทำลงโดยได้รับความยินยอมที่ทำโดยเสรีและชัดแจ้งและคู่กรณีหรือทนายความของคู่กรณีที่ปฏิเสธที่จะเข้าร่วมในการอนุญาตศาลที่ศาลยอมให้ทำนั้นจะต้องไม่ได้รับผลร้ายจากการปฏิเสธไม่เข้าร่วม

มาตรา 655 ให้อำนาจลงโทษฐานขัดขึ้นหมายตามข้อ 45 ของ Federal Rules of Civil Procedure แก่การอนุญาตศาล ส่วนมาตรา 657 (a) กล่าวถึง การจดทะเบียนคำชี้ขาดไว้กับศาลของศาล District Court ที่ส่งเรื่องไปสู่การอนุญาตศาลโดย นับเป็นคำพิพากษาของศาล นับแต่เวลาที่สิทธิขอให้พิจารณาใหม่สิ้นสุดลงโดยมีผลเป็นคำพิพากษาในคดีแพ่ง เว้นแต่ว่าห้ามทบทวนโดยศาลโดยการอุทธรณ์หรือโดยวิธีอื่นก็ตาม

ส่วนมาตรา 657 (b) กล่าวถึง การปิดเนื้อความแห่งคำชี้ขาดไว้คือ ห้ามเปิดเผยแก่ผู้พิพากษาที่อาจได้รับการมอบหมายให้พิจารณาคดีนั้น จนกว่าศาล District Court ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดไปในคดีนั้นหรือคดีนั้นจะยุติลงด้วยประการอื่น

มาตรา 657 (c) (1) ให้อำนาจคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอให้พิจารณาใหม่ภายในสามสิบวันนับแต่มีคำชี้ขาดตามมาตรา 657 (a) โดยยื่นต่อศาล District Court เดิม

ตามมาตรา 657 (c) (2) ศาลต้องถือว่า เมื่อมีคำร้องขอให้พิจารณาใหม่แล้ว ต้องถือว่าไม่เคยมีการส่งเรื่องไปสู่การอนุญาตศาล แต่ตามมาตรา 657 (c) (3) นั้น ศาลจะไม่รับฟังในการพิจารณาใหม่ในเรื่องพยานที่เกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาในการอนุญาตศาล จำนวนตามคำชี้ขาด หรือลักษณะของคำชี้ขาด หรือเรื่องอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาในการ

นอกจากนี้ มาตรา 658 ยังได้กล่าวถึงค่าตอบแทนและค่าเดินทางของการอนุญาโตตุลาการและผู้ที่เป็นกลาง

สรุปวิธีการในการระงับข้อพิพาทโดยไม่ใช้ศาลที่มีอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา²¹

1. การเจรจา (Negotiation)

เป็นวิธีที่ได้ผลหรือไม่ขึ้นอยู่กับความสุจริตของกลุ่มเจรจา แต่ทักษะก็มีส่วนอยู่ด้วย ข้อดีคือรักษาความสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณีไว้ได้

2. การอนุญาโตตุลาการ (Arbitration)

คล้ายกับการฟ้องศาลมากแต่ที่ผู้ตัดสินนั้นคู่กรณีเลือกได้ จึงทำให้อาจได้ผู้เชี่ยวชาญมาตัดสินในเชิงการบังคับ ถ้าเป็นคำวินิจฉัยภายในต่างประเทศ อาจได้รับการอนุเคราะห์จากอนุสัญญาว่าด้วยการยอมรับและการบังคับตามคำชี้ขาดฯ ค.ศ. 1958 ซึ่งทำให้การบังคับตามทำได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องในทางพาณิชย์ เมื่อทำในประเทศที่เป็นสมาชิกของอนุสัญญาดังกล่าว ซึ่งมักเรียกสั้นๆว่าอนุสัญญานครินวอร์ค ค.ศ. 1958 วิธีนี้เหมาะมากที่จะใช้ในคดีพาณิชย์โดยเฉพาะคดีระหว่างประเทศ

3. การพิจารณาโดยยื่นข้อโดยมีเงื่อนไข (Conditional Summary Toils)

เป็นการพิจารณาที่ย่นให้สั้นลง โดยทำต่อหน้าผู้พิพากษาและตัวแทนของกลุ่มพิพาท ซึ่งมีอำนาจในการระงับข้อพิพาท ถ้าคู่พิพาทเจรจกันไม่สำเร็จ ผู้พิพากษาจะตัดสินใจโดยเลือกตามข้อเสนอของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง คู่กรณีที่ไม่ยอมทำตามกระบวนการพิจารณาโดยย่อนั้น และถ้าต่อมาดำเนินคดีไปโดยเสร็จแล้วได้ผลไม่ดีกว่าข้อเสนอที่ตนไม่ยอมรับนั้น ต้องจ่ายค่าดำเนินคดีเต็มทางฝ่ายตรงข้าม ซึ่งเป็นผู้ทำข้อเสนอที่ตนไม่ยอมรับนั้น เป็นการกระตุ้นให้คู่กรณีระงับข้อพิพาทโดยเร็ว เพราะ ถ้าไม่ยอม ต้องเสีย คือ อาจต้องจ่ายค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นทั้งฝ่ายของตนและของฝ่ายตรงกันข้าม

4. การพิจารณาโดยคณะลูกขุนโดยยื่นข้อ (Summary Jury Trial)

วิธีการนี้ให้มีการพิจารณาโดยลูกขุนโดยทำแบบยื่นข้อโดยมีผู้พิพากษาเป็นประธาน วิธีนี้มีขึ้นเพื่อช่วยเหลือคู่ความในการตัดสินใจว่า คณะลูกขุนอาจตัดสินคดีของตนอย่างไร มีประโยชน์ใน

²¹ พิชัยศักดิ์ หราชกุล. อ้างแล้ว, หน้า 9-13.

5. การประชุมเพื่อระงับข้อพิพาทโดยมีผู้พิพากษาเป็นประธาน (Judicially Supervise Settlement Conference)

วิธีการนี้มีการหารือกันเพื่อระงับข้อพิพาทโดยผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีเป็นผู้เรียกประชุมอยู่ด้วย และมีบทบาทเต็มที่มีประโยชน์ในการระงับข้อพิพาททางแพ่งที่ทางเลือกในการระงับข้อพิพาทยังไม่ได้พิจารณาโดยคู่ความอย่างเต็มที่

6. การประเมินคดีหรือการไกล่เกลี่ยแบบมิชิแกน (Case Evaluation-Michigan Mediation)

เป็นกระบวนการที่องค์กรคณะนักกฎหมายประเมินคดีโดยได้รับมาจากการส่งของผู้พิพากษา และหลังจากนั้นก็จะให้ความเห็นเชิงคำปรึกษาเกี่ยวกับมูลค่าของคดี คู่กรณีอาจดำเนินคดีของตนต่อไป แต่อาจต้องเผชิญกับการประเมินค่าใช้จ่าย ถ้าการฟ้องคดีนั้นไม่ทำให้ฝ่ายตนดีกว่าที่เคยถูกประเมิน กล่าวคือ อาจเสี่ยงตามที่ถูกประเมินไม่สู้คดีต่อ คงไม่ต้องแยกค่าใช้จ่ายทั้งของตนและของฝ่ายตรงข้ามที่เกิดขึ้นหลังการประเมิน

7. แผนจัดการการอุทธรณ์ในคดีแพ่ง (Civil Appeals Management Plan)

วิธีการนี้ให้ทนายความประจำศาลอุทธรณ์เข้าแทรกแซงเพื่ออำนวยความสะดวกในการระงับข้อพิพาทก่อนลงมือพิจารณา

8. การอนุญาโตตุลาการโดยการบังคับที่ทำในศาล (Court-Annexed Compulsory Arbitration)

ในวิธีนี้การฟ้องคดีแพ่งในวงเงินต่ำกว่าจำนวนหนึ่งเป็นต้นว่าต่ำกว่าหนึ่งแสนห้าหมื่น (150,000) เหรียญสหรัฐอเมริกาคือต้องทำการอนุญาโตตุลาการ ก่อนไปขอให้ศาลพิจารณา ถ้าคู่กรณี ไม่เห็นด้วยกับคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ คู่ความมีสิทธิที่จะร้องขอให้ทำการพิจารณาใหม่ตั้งแต่ต้น แต่คู่ความฝ่ายที่ใช้สิทธิเช่นว่า ต้องจ่ายค่าใช้จ่ายในการอนุญาโตตุลาการ ถ้าเขาไม่ได้ผลลัพธ์ที่ดีกว่าจากการพิจารณาของศาล มีประโยชน์ในคดีแพ่งที่ฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนเป็นเงิน

9. การไกล่เกลี่ยในคดีหย่า (Divorce Mediation)

ให้กับคนที่สามที่เป็นกลางช่วยคู่หย่าในการคิดหาทางแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดจากการหย่า

10. การประเมินโดยคนกลางแต่เนิ่นๆ (Early Neutral Evaluation)

วิธีนี้มีการประชุมเพื่อประเมินโดยทำก่อนการพิจารณา โดยให้ทนายความและคู่กรณีเข้าร่วมโดยมีนักกฎหมายที่เป็นกลางเป็นผู้ไกล่เกลี่ย ด้วยการเรียกประชุมแล้วประเมินคดี แล้วหารือถึงเนื้อหาแห่งคดีกับคู่ความ เพื่อให้คู่ความตระหนักรู้ว่าแท้จริงแล้วตนเองมีทางสู่คดีจริงหรือไม่ ซึ่งจะเป็นการจูงใจให้ยอมรับผลการไกล่เกลี่ยได้เร็วขึ้น

11. การอนุญาโตตุลาการสำหรับผู้เยาว์ (Juvenile Arbitration)

วิธีนี้เป็นกระบวนการในการระงับข้อพิพาทเกี่ยวกับผู้เยาว์ โดยใช้วิธีการระงับข้อพิพาทโดยไม่ใช้ศาล คือ ใช้การอนุญาโตตุลาการแทน อันนับว่าเป็นการระงับแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งน่าจะสะดวกกว่าสำหรับผู้เยาว์ซึ่งมีประสบการณ์น้อยและจะไม่กระทบจิตใจของผู้เยาว์ด้วย

12. การประชุมเพื่อระงับข้อพิพาท (Settlement Conference)

วิธีนี้เป็นการประชุมของฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทนายความ และทนายความที่เป็นกลาง หรือผู้พิพากษาศาลแขวง โดยมุ่งที่จะสำรวจทางเลือกต่างๆ เพื่อระงับข้อพิพาท

13. การไกล่เกลี่ยในคดีมโนสาร (Small Claim Mediation)

วิธีนี้เป็นโครงการที่ศาลมีส่วนเกี่ยวข้องในโครงการ คู่ความจะบรรลุข้อตกลงโดยผลของการไกล่เกลี่ย (ประยอม) ในคดีมโนสาร

14. เจ้าหน้าที่พิเศษ (Special Masters)

ศาลจ้างเอกชนคนหนึ่งหรือหลายคนเพื่อช่วยในการระงับข้อพิพาทหรือจัดการกับคดีความ มีประโยชน์ในคดีแพ่งที่ซับซ้อนหรือมีคู่ความหลายฝ่าย

15. การไกล่เกลี่ยในชุมชน (Community Mediation)

วิธีนี้เป็นกระบวนการที่ข้อพิพาทในชุมชนหรือในเรื่องอื่น อาจได้รับการแก้ไขโดยผู้ไกล่เกลี่ยที่เป็นผู้อาสาสมัครซึ่งได้รับการฝึกหัดแล้ว โดยทำงานในลักษณะไม่มุ่งหวังกำไร นับเป็นโครงการในชุมชนมีประโยชน์ในคดีระหว่างผู้ให้เช่ากับผู้เช่า คดีผู้บริโภครและข้อพิพาทระหว่างเพื่อนบ้าน

16. การพิจารณาโดยย่อ (Mini-Trial)

วิธีนี้ทำโดยเอกชน อาศัยการตกลง มีข้อยุติที่เกิดจากการเจรจา ซึ่งได้มาหลังจากที่มีการเสนอความเห็นของแต่ละฝ่ายในเรื่องข้อพิพาทนั้นย่อและอย่างรวดเร็ว ในการเสนอนี้ทำต่อหน้าคู่ความ หลังจากนั้นที่ปรึกษาที่เป็นกลางจะให้ความเห็นเชิงคำปรึกษาเพื่อช่วยให้การเจรจาดำเนินไป มีประโยชน์ในข้อพิพาทระหว่างบริษัทเมื่อเป็นเรื่องที่ผสมระหว่างปัญหาข้อกฎหมายกับปัญหาข้อเท็จจริง ทนายมักรู้แต่เรื่องกฎหมายผู้พิพาทก็อาจรู้แต่ข้อเท็จจริง ที่ปรึกษาผู้มีประสบการณ์น่าจะมององค์รวมของเรื่องได้ดีที่สุด

17. ผู้ตรวจการ (Ombudsman)

วิธีนี้ให้บุคคลที่เป็นกลางทำการไต่สวนคำร้องของสมาชิก ลูกจ้าง หรือลูกค้า ที่ร้องเอากับสถาบันหรือหน่วยงานของรัฐ มีประโยชน์ในข้อพิพาทที่เกี่ยวกับความเหมาะสมของการดำเนินการของรัฐบาลที่ตกลงโดยเจ้าหน้าที่หรือโดยตัวองค์กรนั้นๆ เอง

18. บริการการระงับข้อพิพาทของเอกชน (Private Dispute Resolution Services)

เป็นหน่วยงานของเอกชนที่อาจจะทำโดยหวังกำไรที่ให้บริการระงับข้อพิพาทหลายอย่าง โดยเลือกเก็บค่าธรรมเนียม

19. การตัดสินโดยเอกชน (Private Judging)

หลังจากที่คู่กรณีตกลงจะให้วิธีนี้ จะมีการส่งคดีไปให้ผู้พิพากษาที่เลือกโดยเอกชน ซึ่งอาจคิดค่าตัดสินโดยเป็นไปตามกฎหมายที่ให้อำนาจ ซึ่งจะช่วยให้กลายเป็นคำตัดสินของศาล มีประโยชน์ในคดีที่ต้องใช้ความรู้พิเศษ โดยสภาพคงไม่ต่างจากการทำกันในศาลให้คนนอกตัดสินซึ่งทำได้ตามกฎหมายไทย

20. การเจรจาโดยมีการควบคุม (Regulatory Negotiation)

เป็นกระบวนการที่ใช้ในการพัฒนากฎหรือนโยบายของรัฐบาลที่ให้มีตัวแทนของฝ่ายที่ได้รับผลกระทบเข้าร่วมในการพัฒนาความเห็นร่วมกันเพื่อนำไปสู่กฎหรือนโยบายนั้น บางครั้งก็เรียกว่า Negotiated Rulemaking

21. การหาข้อเท็จจริง (Fact Finding)

ข้อพิพาททุกข้อมักมีข้อเท็จจริงอยู่ด้วย และข้อเท็จจริงที่ซับซ้อนมักเป็นปัญหาแก่นักกฎหมายในวิธีการที่กล่าวข้างต้นมีหลายวิธีที่อาจใช้การหาข้อเท็จจริงเพื่อช่วยให้วิธีการเหล่านั้นทำได้เร็วขึ้นหรือแม่นยำขึ้น บางครั้งอาจจะปรากฏในเชิงการตั้งพยานผู้เชี่ยวชาญที่เป็นกลาง ข้อสำคัญคือคู่ความต้องตกลงยอมรับผลของการใช้วิธีการเช่นนี้ วิธีการนี้อาจแยกออกมาต่างหากหรือเป็นส่วนหนึ่งของวิธีอื่นและอาจใช้ในการสำรวจว่า แท้ที่จริงคู่พิพาทมีข้อพิพาทแล้วหรือไม่

3.2.2 การนำเอาระบบ ADR มาใช้ในประเทศไทย

ในปัจจุบัน วิธีการระงับข้อพิพาทโดยทางเลือกอื่นหรือวิธีการ ADR ที่นิยมใช้กันในประเทศไทย และมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้คู่ความนำมาใช้มากขึ้น แบ่งได้เป็น 3 อย่างคือ

1. การเจรจาต่อรองระหว่างคู่พิพาท (Negotiation)
2. การประนอมข้อพิพาท (Conciliation)
3. การอนุญาโตตุลาการ (Arbitration)

1. การเจรจาต่อรอง²² เป็นการระงับข้อพิพาทที่เป็นธรรม ประหยัด รวดเร็ว สามารถรักษาความลับและสัมพันธภาพระหว่างคู่ความ ตลอดจนมีสภาพบังคับที่ดีที่สุด เห็นจะเป็นการเจรจาต่อรองเพื่อตกลงกันในระหว่างคู่ความด้วยกันเอง เนื่องจากคู่ความเจรจากันเอง โดยไม่มีบุคคลที่สามจึงมีความประหยัด รวดเร็ว สามารถรักษาความลับและสภาพสัมพันธภาพระหว่างคู่ความด้วยกันได้เป็นอย่างดี เหตุที่ถือว่าการแก้ปัญหาโดยวิธีนี้มีความเป็นธรรมเนื่องจากว่าคู่กรณีเป็นผู้เจรจาดกลงกันเอง เป็นผู้เลือกผลแห่งการเจรจา จึงต้องถือว่าเป็นธรรม และให้ความรู้สึกแก่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายว่าตนเป็นผู้ชนะ (Win/Win) ไม่ใช่ฝ่ายหนึ่งชนะและอีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้แพ้ (Win/Lose) อย่างเป็นทางการพิจารณาพิพากษาโดยศาลหรือการพิจารณาชี้ขาดโดยอนุญาโตตุลาการ การบังคับตามสัญญาประนีประนอมก็ทำได้ง่าย เนื่องจากเกิดจากความสมัครใจของคู่ความเอง ปัญหาของการระงับข้อพิพาทโดยวิธีนี้อยู่ที่ว่า คู่กรณีไม่ยอมอ่อนข้อให้แก่กัน ไม่ว่าจะเกิดจากทิฐิ ความต้องการที่จะเอาชนะกัน การกลัวความเสียหาย หรือในกรณีของข้อพิพาทระหว่างประเทศอาจมีความขัดแย้งทางวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง

²² วิชัย อริษะนันทกะ. "การระงับข้อพิพาทที่เกิดจากสัญญาการค้าระหว่างประเทศ". ม.ป.ส., ม.ป.ป. หน้า 2-3.

การเจรจาต่อรอง นับว่าเป็นการระงับข้อพิพาทก่อนนำคดีขึ้นสู่ศาลวิธีหนึ่ง ซึ่งหากมีการเจรจาต่อรองที่ดี เป็นที่ยอมรับของคู่พิพาทก็อาจทำให้ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นยุติลงได้ทันที โดยไม่ต้องใช้กระบวนการระงับข้อพิพาทโดยวิธีอื่นหรือดำเนินคดีในศาล วิธีการนี้จะระงับข้อพิพาทได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม

2. การไกล่เกลี่ยเพื่อให้เกิดการประนีประนอมยอมความ

การระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ย เป็นการระงับข้อพิพาทที่จัดไว้ว่าดีที่สุดเช่นกัน เพราะจะทำให้ทุกฝ่ายพอใจในข้อตกลง ทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนได้รับความเป็นธรรม

คำว่า "ไกล่เกลี่ย" หมายถึง กระบวนการแก้ปัญหาข้อพิพาทโดยมีบุคคลที่สาม ซึ่งเป็นคนกลางเข้ามาช่วยเหลือแนะนำในการเจรจาต่อรองของคู่ความเพื่อระงับข้อพิพาท

จุดมุ่งหมายของการไกล่เกลี่ยคือ คู่ความสามารถตกลงกันได้จนถึงขั้นทำสัญญาประนีประนอมยอมความกัน หน้าที่ของผู้ไกล่เกลี่ยคือเป็นสื่อให้คู่ความได้ติดต่อ เจรจากันให้เข้าถึงสิ่งที่ตนต้องการ และสิทธิที่ตนพึงจะได้รับชี้แนะทางแก้ปัญหา กับช่วยกำหนดทางเลือกเพื่อนำไปสู่การตกลงกันได้ และในที่สุดก็มีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความกัน

ในทางปฏิบัติ การประนีประนอมยอมความนอกศาล จะเป็นการที่คู่ความตกลงประนีประนอมกันเอง หรือมอบให้บุคคลภายนอกเป็นผู้ไกล่เกลี่ยโดยที่ศาลมิได้รับรู้ด้วย ผลของสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลนี้ จะผูกพันคู่พิพาทตามข้อตกลงใหม่ มีผลทำให้ข้อพิพาทเดิมระงับไป ถ้าคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความ อีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิที่จะนำสัญญาประนีประนอมยอมความนี้ไปฟ้องศาล เพื่อศาลจะได้พิจารณาว่าเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความตามหลักเกณฑ์ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 850 หรือไม่ ถ้าเป็นก็จะพิพากษาบังคับให้ปฏิบัติตามสัญญา

หลังจากที่ได้มีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันระหว่างคู่กรณี ซึ่งไม่ว่าจะเป็นในศาลหรือนอกศาลก็ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 852 ได้บัญญัติผลของสัญญานี้ว่ายอมทำให้การเรียกร้องซึ่ง แต่ละฝ่ายได้ยอมสละนั้น ระงับสิ้นไป และทำให้แต่ละฝ่ายได้มีสิทธิตามที่แสดงในสัญญานั้นว่าเป็น ของตน

การไต่ถามเพื่อให้เกิดการประนีประนอมยอมความ ในระหว่างการพิจารณาคดีของศาล ก่อนที่ศาลจะพิพากษา ผู้พิพากษาจะทำหน้าที่ในการไต่ถามเพื่อให้เกิดการประนีประนอมยอมความ ถ้าคู่พิพาทยินยอม ก็จะทำสัญญาประนีประนอมยอมความ ซึ่งจะทำให้ข้อพิพาทที่ฟ้องร้องยุติ และผูกพันคู่ความทั้งสองฝ่าย ตามสัญญาประนีประนอมยอมความนั้นมาตรา 20 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง บัญญัติไว้ว่า

"ไม่ว่าการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ให้ศาลมีอำนาจที่จะพยายามเปรียบเทียบให้คู่ความได้ตกลงกัน หรือประนีประนอมยอมความกันในข้อพิพาทนั้น"

และตามมาตรา 19 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งบัญญัติให้ศาลมีอำนาจสั่งให้คู่ความมาศาลด้วยตนเอง หากศาลเห็นว่า "การที่คู่ความมาศาลด้วยตนเองอาจยังให้เกิดความตกลงหรือประนีประนอมยอมความ" กันได้

ศาลจะพยายามไต่ถามให้คู่ความตกลงกันในวันชี้สองสถาน หรือในวันสืบพยานนัดแรก เพราะเป็นวันที่ทนายความทั้งสองฝ่ายมาพบกันในศาลครั้งแรก ซึ่งหากศาลไม่สามารถไต่ถามในวันนั้นได้สำเร็จ ก็อาจทำการไต่ถามไต่ถามกันในระหว่างการสืบพยานของแต่ละฝ่าย หากเห็นว่าคู่ความทั้งสองฝ่ายพอจะตกลงกันได้ ในเรื่องนี้ศาลแพ่งได้ออกระเบียบศาลแพ่งขึ้น เรียกว่า "ระเบียบศาลแพ่งว่าด้วยการไต่ถามเพื่อให้เกิดการประนีประนอมยอมความ พ.ศ. 2537" โดยให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 15 พฤศจิกายน 2537 เป็นต้นไป และยังได้ออกคำสั่งศาลแพ่งที่ 194/2537 เรื่องการจัดตั้งงานไต่ถามประนีประนอมยอมความ อันเป็นการจัดตั้งหน่วยงานธุรการของศาลขึ้นมารองรับนโยบายและ รับผิดชอบงานในด้านการไต่ถามประนีประนอมยอมความในศาลแพ่งขึ้นมาโดยเฉพาะ

ในปี พ.ศ. 2538 ได้มีระเบียบว่าด้วยการประนีประนอมยอมความในศาลฎีกา²⁷ และในปี พ.ศ. 2539 ประธานศาลฎีกาได้ออกคำแนะนำเกี่ยวกับการไต่ถาม เพื่อให้เกิดการประนีประนอมยอมความ พ.ศ. 2539 ขึ้น²⁸ และในปี พ.ศ. 2541 ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ก็ได้ออกระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2541²⁹

²⁷ โปรดดูภาคผนวก ข, หน้า 107.

²⁸ โปรดดูภาคผนวก ค, หน้า 112.

²⁹ โปรดดูภาคผนวก ง, หน้า 115.

3. การอนุญาตตุลาการ

วิธีการอนุญาตตุลาการ เป็นการระงับข้อพิพาทวิธีหนึ่งที่ได้รับการยอมรับเป็นการทั่วไป โดยประสงค์ให้คู่พิพาทหลีกเลี่ยงการฟ้องคดียังศาล หันมาใช้วิธีการอนุญาตตุลาการแทน ตาม พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน คำว่า "อนุญาตตุลาการ" หมายถึง "บุคคลที่คู่กรณีพร้อมใจกัน ตั้งขึ้นเพื่อระงับข้อพิพาท"³⁰ การระงับข้อพิพาทโดยอนุญาตตุลาการเป็นการมอบข้อพิพาทให้บุคคลที่สาม ที่เป็นกลางตามที่คู่ความตกลงเลือกมาทำหน้าที่นี้ ใน Black's Law Dictionary (5th : ed)³¹ ให้ความหมายว่า "การเสนอข้อพิพาทให้บุคคลที่สามเป็นกลาง และได้รับเลือกจากคู่กรณีในข้อพิพาทโดยตกลงกันล่วงหน้าว่าจะผูกพันตามคำชี้ขาดของบุคคลนั้น ซึ่งได้ทำขึ้นเมื่อได้มีการพิจารณา โดยที่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายมีโอกาสที่จะเสนอข้อต่อสู้ของตน"

การอนุญาตตุลาการนอกศาล

วิธีการอนุญาตตุลาการจะเกิดจากสัญญา ดังนั้น จะมีการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาตตุลาการได้ ก็ต่อเมื่อคู่พิพาทตกลงกันทำสัญญากันให้อนุญาตตุลาการพิจารณาชี้ขาดข้อพิพาทของตน มีลักษณะสำคัญๆ ดังต่อไปนี้³²

1. อนุญาตตุลาการเป็นวิธีการในการระงับข้อพิพาทวิธีหนึ่ง ส่วนข้อพิพาทอะไรบ้างที่จะระงับโดยอนุญาตตุลาการได้นั้น ย่อมเป็นไปตามนโยบายของกฎหมายของแต่ละประเทศว่า กิจการใดบ้างที่มีผลต่อความสงบเรียบร้อยที่ต้องการให้ศาลเท่านั้น เป็นผู้พิจารณาและตัดสินข้อพิพาทใน กิจการดังกล่าว

2. บุคคลที่จะทำการระงับข้อพิพาทหรือทำหน้าที่เป็นอนุญาตตุลาการนั้น จะต้องไม่ใช่ผู้เป็นคู่กรณีในข้อพิพาทนั่นเอง หากแต่เป็นบุคคลภายนอกที่เป็นกลาง จะมีจำนวนหนึ่งคนหรือหลายคนก็ได้ โดยได้รับเลือกหรือแต่งตั้งจากคู่กรณีหรือได้รับการแต่งตั้งตามวิธีการที่คู่กรณีได้ตกลงกันไว้ หรือตามกฎหมายกำหนดเพื่อทำการชี้ขาดข้อพิพาทเรื่องใดๆ โดยเฉพาะ

³⁰ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2535, หน้า 892.

³¹ Henry Compbell Black, m.a. "Black's Law Dictionary" 5th ed. West Publishing USA, 1979, P.96.

3. ขอบเขตอำนาจของอนุญาโตตุลาการในการพิจารณาและชี้ขาดข้อพิพาทนั้น เป็นไปตามข้อตกลงของคู่กรณี ดังนั้น อนุญาโตตุลาการจะกระทำการเกินขอบเขตอำนาจที่คู่กรณีกำหนดไว้ในสัญญาไม่ได้ ส่วนคู่กรณีจะมีเสรีภาพในการทำสัญญามากน้อยเพียงใด เป็นเรื่องที่กฎหมายอนุญาโตตุลาการและกฎหมายนิติกรรมสัญญาของแต่ละประเทศจะบัญญัติใช้

4. อนุญาโตตุลาการต้องทำการชี้ขาดข้อพิพาทตามกระบวนการวิธีพิจารณาความ (Judicial Way) จะตัดสินตามอำเภอใจไม่ได้ แต่อนุญาโตตุลาการก็ไม่ต้องผูกติดอยู่กับตัวบทกฎหมาย วิธีพิจารณาความโดยเคร่งครัดเหมือนศาล เพราะเจตนารมณ์ของการอนุญาโตตุลาการ คือความต้องการที่จะลดความยุ่งยากในเรื่องของพิธีการและขั้นตอนที่ซับซ้อนของกระบวนการพิจารณาคดีในศาล แต่อนุญาโตตุลาการจะต้องยึดถือหลักแห่งความยุติธรรมในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี เป็นต้นว่า ต้องให้คู่กรณีทุกฝ่ายมีโอกาสเท่าเทียมกันในการต่อสู้คดี และจะต้องตัดสินโดยอาศัยการรับฟังพยานหลักฐานที่คู่กรณีนำมาเสนอ

5. อนุญาโตตุลาการเป็นวิธีการพิจารณาและชี้ขาดข้อพิพาท อันเป็นกระบวนการพิจารณาคดีเอกชนทำกันเอง กฎหมายในประเทศต่างๆ จึงพยายามให้เสรีภาพแก่เอกชนมากที่สุด เพื่อให้ตกลงกันในเรื่องของวิธีพิจารณาความ การแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการและอำนาจหน้าที่ของอนุญาโตตุลาการ โดยรัฐจะมีบทบาทในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่เป็นผู้คอยช่วยเหลือให้การอนุญาโตตุลาการเป็นไปได้ด้วยดี

6. คำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการนั้น โดยทั่วไปแล้วถือว่าถึงที่สุด หมายความว่ามิผลเป็นการยุติข้อพิพาททั้งปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย และคู่กรณีจะต้องผูกพันตามคำชี้ขาดนั้น เมื่อคู่กรณีฝ่ายที่แพ้คดีไม่ปฏิบัติตามคำชี้ขาด อีกฝ่ายหนึ่งก็สามารถอาศัยองค์กรของรัฐ โดยเฉพาะศาลยุติธรรมให้ทำการบังคับคำชี้ขาดนั้นได้

7. การพิจารณาและการทำคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ ไม่ใช่การใช้อำนาจอธิปไตยทางศาลของรัฐ โดยปกติแล้วศาลจะเข้ามาเกี่ยวข้องก็เพียงกรณีที่จำเป็น เพื่อให้คู่กรณีปฏิบัติตามสัญญา

³² อนันต์ จันทโรภากร. กฎหมายว่าด้วยการระงับข้อพิพาท โดยอนุญาโตตุลาการนอกศาล. กรุงเทพฯ : นิติธรรม. 2536, หน้า 10-12.

การอนุญาตตุลาการในศาล

ในระหว่างการพิจารณาคดีของศาล ถ้าคู่กรณีสมัครใจ สามารถตกลงกันให้อนุญาตตุลาการเป็นผู้วินิจฉัย ประเด็นข้อพิพาทในบางประเด็นหรือทั้งหมดแทนการพิจารณาคดีตามปกติของศาลได้สาระสำคัญของการอนุญาตตุลาการในศาล อยู่ในมาตรา 210 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า

"บรรดาคดีทั้งปวง ซึ่งอยู่ในระหว่างพิจารณาของศาลชั้นต้น คู่ความตกลงกันจะเสนอข้อพิพาทอันเกี่ยวกับประเด็นทั้งปวง หรือแต่ข้อใดข้อหนึ่ง ให้อนุญาตตุลาการคนเดียวหรือหลายคนเป็นผู้ชี้ขาดก็ได้ โดยยื่นคำขอร่วมกันกล่าวถึงข้อความแห่งความตกลงเช่นนั้นต่อศาล

ถ้าศาลเห็นว่า ข้อตกลงนั้นไม่ผิดกฎหมาย ให้ศาลอนุญาตตามคำขอนั้น"

ส่วนมาตราอื่นตั้งแต่มาตรา 211 ถึง 220 ที่เหลือเป็นวิธีดำเนินการพิจารณาของอนุญาตตุลาการ

การตั้งอนุญาตตุลาการ ตามมาตรา 211 ถ้าในข้อตกลงมิได้กำหนดข้อความไว้เป็นอย่างอื่น การตั้งอนุญาตตุลาการให้ใช้ข้อบังคับดังต่อไปนี้

(1) คู่ความชอบที่จะตั้งอนุญาตตุลาการได้ฝ่ายละคน แต่ถ้าคดีมีโจทก์ร่วมหรือจำเลยหลายคน ให้ตั้งอนุญาตตุลาการเพียงคนหนึ่งแทนโจทก์ร่วมทั้งหมดและคนหนึ่งแทนจำเลยร่วมทั้งหมด

(2) ถ้าคู่ความจะตั้งอนุญาตตุลาการคนเดียวหรือหลายคนด้วยความเห็นชอบพร้อมกัน การตั้งเช่นนี้ทำให้เป็นหนังสือลงวัน เดือน ปี และให้คู่ความลงลายมือชื่อไว้ เป็นสำคัญ

(3) ถ้าตกลงกันให้คู่ความฝ่ายหนึ่ง หรือบุคคลภายนอกเป็นผู้ตั้งอนุญาตตุลาการ การตั้งเช่นนี้ ให้ทำเป็นหนังสือลงวัน เดือน ปี และลงลายมือชื่อของคู่ความหรือบุคคลภายนอกนั้นแล้วส่งไปให้คู่ความอื่น

(4) ถ้าศาลไม่เห็นชอบด้วยบุคคลที่คู่ความตั้งหรือที่เสนอตั้งเป็นอนุญาตตุลาการ ให้ศาลตั้งให้คู่ความตั้งบุคคลอื่นหรือเสนอบุคคลอื่นตั้งเป็นอนุญาตตุลาการ ถ้าคู่ความมิได้ตั้งหรือเสนอ

การถอนการตั้งอนุญาโตตุลาการ หรือการคัดค้านอนุญาโตตุลาการ ตามมาตร 213 บัญญัติว่า เมื่อบุคคลหรือคู่ความมีสิทธิ ได้ตั้งอนุญาโตตุลาการขึ้นแล้ว ห้ามมิให้บุคคลหรือคู่ความ นั้นถอนการตั้งเสียเว้นแต่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งจะได้ยินยอมด้วย

อนุญาโตตุลาการที่ตั้งขึ้นโดยชอบนั้น ถ้าเป็นกรณีที่ศาลหรือบุคคลภายนอกเป็นผู้ตั้ง คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะคัดค้านก็ได้ หรือถ้าเป็นกรณีที่คู่ความฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ตั้ง คู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง จะคัดค้านก็ได้ โดยอาศัยเหตุดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 11 หรือเหตุที่อนุญาโตตุลาการนั้นเป็นผู้ไร้ ความสามารถ หรือไม่สามารถทำหน้าที่อนุญาโตตุลาการได้ ในกรณีที่มีคัดค้านอนุญาโตตุลาการตั้ง ว่านี้ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการคัดค้านผู้พิพากษามาใช้บังคับโดยอนุโลม

ถ้าการคัดค้านอนุญาโตตุลาการนั้น ฟังขึ้น ให้ตั้งอนุญาโตตุลาการขึ้นใหม่"

ในส่วนของการพิจารณาอนุญาโตตุลาการ จะเป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา 215 และ มาตรา 216 กล่าวคือ ถ้ามิได้กำหนดประเด็นข้อพิพาทไว้ ให้อนุญาโตตุลาการกำหนดประเด็น พิพาทเหล่านั้น และก่อนที่จะทำคำชี้ขาด ให้อนุญาโตตุลาการฟังคู่ความทั้งปวงและอาจทำการไต่สวน ตามที่เห็นสมควรในข้อพิพาทอันเสนอมาให้พิจารณานั้น

อนุญาโตตุลาการ อาจตรวจเอกสารทั้งปวงที่ยื่นขึ้นมาและฟังพยานหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่ง เต็มใจมาให้การ ถ้าอนุญาโตตุลาการขอให้ศาลส่งคำคู่ความหรือบรรดาเอกสารอื่นๆ ในสำนวนเช่นว่า นี้มาให้ตรวจดู ให้ศาลจัดการให้ตามคำร้องขอนั้น

ถ้าอนุญาโตตุลาการเห็นว่า จำต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาอย่างใดที่ต้องดำเนินทางศาล (เช่น หมายเรียกพยาน หรือให้พยานสาบานตน หรือให้ส่งเอกสาร) อนุญาโตตุลาการอาจยื่นคำขอ โดยทำเป็นคำร้องศาลต่อศาล ให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาเช่นนั้น ถ้าศาลเห็นว่ากระบวนการ พิจารณานั้น อยู่ในอำนาจศาลและพึงรับทำให้ได้แล้ว ให้ศาลจัดการให้ตามคำขอเช่นว่านี้โดยเรียก ค่าธรรมเนียมศาลตามอัตราที่กำหนดไว้สำหรับกระบวนการพิจารณาที่ขอให้จัดการนั้นจาก อนุญาโตตุลาการ ภายใต้บังคับบทบัญญัติมาตรา 215 และมาตรานี้ อนุญาโตตุลาการมีอำนาจที่

คำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการในศาลยังไม่ผูกพันคู่ความ จนกว่าศาลจะคำพิพากษาตามคำชี้ขาดนั้น ตามมาตรา 218 วรรค 2 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง นอกจากนี้ คำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการต้องอยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 140, 141 และ 142 อันว่าด้วยคำพิพากษาและคำสั่งของศาล ซึ่งจะทำการชี้ขาดเกินคำขอหรือนอกจากที่ปรากฏในฟ้องไม่ได้ ซึ่งต่างจากการประนีประนอมยอมความที่กระทำต่อหน้าศาล และศาลพิพากษตามยอม ซึ่งไม่ตกอยู่ในบังคับแห่งกฎหมายที่ห้าม มิให้พิพากษาเกินคำขอ หรือที่ปรากฏในฟ้อง ข้อตกลงในการเสนอตั้งอนุญาโตตุลาการสิ้นสุดลงเมื่อบุคคลที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ตั้งอนุญาโตตุลาการมิได้ตั้งอนุญาโตตุลาการ หรือหากผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นอนุญาโตตุลาการปฏิเสธ หรือตาย หรือตกเป็นผู้ไร้ความสามารถ หรือเพิกเฉย ไม่กระทำหน้าที่ของตน และคู่ความไม่มีการตกลงกันเป็นอย่างอื่นตามมาตรา 219 และให้เสนอข้อพิพาทที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการตามข้อตกลง หรือข้อพิพาทเกี่ยวกับการให้มีผลเป็นอันสิ้นสุดของข้อตกลงตามมาตรา 219 ให้คู่พิพาทเสนอต่อศาล ตามมาตรา 220 ส่วนกรณีเสนอข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการชี้ขาดนอกศาลให้ใช้กฎหมายว่าด้วยอนุญาโตตุลาการ ซึ่งในปัจจุบันได้มีการแก้ไขยกเลิกพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2530 และประกาศใช้พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 แทน ในส่วนของการอุทธรณ์คำสั่งศาล กรณีศาลปฏิเสธไม่ยอมพิพากษาตามคำชี้ขาด มีเหตุยกเว้นเมื่อมีการอ้างหรือแสดงให้เห็นถึงความไม่สุจริตของประธานหรือการใช้กลฉ้อฉลของคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือคำพิพากษาดังกล่าวมีความสงบเรียบร้อย และฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติกฎหมายหรือกรณีสุดท้าย คำพิพากษาไม่ตรงกับคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ

จะเห็นได้ว่า ศาลได้พยายามหาทางแก้ปัญหาคดีชั้นศาล โดยวิธีการใช้บทบาทศาลในเชิงรุกและเสริมการบริหารงานคดีในศาลตลอดจนเพิ่มระบบทางเลือกอื่นก่อนนำคดีขึ้นสู่ศาล (ระบบ ADR) ซึ่งการใช้วิธีการทั้ง 2 รูปแบบใหม่ๆ สามารถช่วยงานศาลได้บ้างตามสมควร ผู้เขียนเห็นว่า การอนุญาโตตุลาการในศาลเป็นวิธีหนึ่งในหลายวิธีของระบบ (ADR) ซึ่งสามารถช่วยให้งาน

DRU

บทที่ 4

การอนุญาโตตุลาการในศาล

การระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ¹ เป็นกระบวนการที่คู่พิพาทตั้งบุคคลที่ 3 มาเป็นผู้พิจารณาตัดสินชี้ขาดข้อพิพาทที่เกิดขึ้นตามพยานหลักฐาน คำชี้ขาดได้รับการยอมรับว่าเป็นที่สุด (Final) และผูกพันคู่กรณี (Binding Upon) ผู้เขียนเห็นว่า การอนุญาโตตุลาการเป็นกระบวนการที่ต้องได้รับความยินยอมจากคู่กรณีหรือคู่พิพาท คู่กรณีสามารถเลือกผู้ตัดสินหรือผู้ชี้ขาดควรจะสามารถใช้จำเลยที่ไม่สูงนัก และมีความรวดเร็ว

4.1 การอนุญาโตตุลาการในศาลของประเทศไทย

สำหรับประเทศไทยนั้นพื้นฐานหรือสภาพความคิดโดยทั่วไปของการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ² หมายถึง การตั้งบุคคลขึ้นมาเพื่อชี้ขาด โดยคู่กรณีเป็นผู้ตั้งไม่ใช่กรณีที่ใช้อำนาจรัฐเข้ามาชี้ขาดข้อพิพาทดังเช่นศาลยุติธรรมและต้องเป็นธรรมชาติของมนุษย์ เมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้นมาก็หาหนทางแก้ไข ทางแก้ไขทางหนึ่งก็คือ การหาผู้ที่เคารพนับถือและมีความเที่ยงธรรมมาชี้ขาดข้อพิพาทที่เกิดขึ้น การระงับข้อพิพาทดำเนินไปโดยบรรยากาศของความเป็นมิตรและเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมต่อเนื่องมาเป็นเวลาช้านานแล้ว

กฎหมายเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการฉบับแรกที่ปรากฏในประเทศไทย คือ พระไอยการลักษณะตระลาการที่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรตั้งแต่ปีจุลศักราช 1068 เป็นสมัยกรุงศรีอยุธยา โดยพระไอยการลักษณะตระลาการมีรากฐานมาจากประเทศอินเดียและใช้ตลอดมาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น และได้มีการบัญญัติไว้ในกฎหมายตราสามดวง ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2439 ได้มีการยกเลิก ซึ่งตรงกับในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว³

¹ Domke, Martin. "The Law and practice of Commercial Arbitration" (Mundelein, Illinois : Collaghan & Company, 1968), P.1.

² จิตติ ดิงศภัทิย์ จรรย์ ภักดิธนากุล และกรองเกียรติ คมสัน. "ความรู้เกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ" ตูลพพ 34. 3 พฤษภาคม-มิถุนายน 2530. หน้า 5.

³ เสาวนีย์ อัสวโรจน์. "สัญญาอนุญาโตตุลาการ" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี คณะนิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523, หน้า 84.

กฎหมายตราสามดวง อาจกล่าวได้ว่า เป็นกฎหมายฉบับแรกที่ได้บัญญัติเกี่ยวกับ อนุญาตตุลาการไว้ ได้บัญญัติคำว่า “อนุญาตตุลาการ” ซึ่งเป็นประเภทหนึ่งของตุลาการที่เดิมใช้ว่า “กระลาการ” ซึ่งเป็นตุลาการที่ทั้งสองฝ่ายตั้งขึ้นและจะตัดสินผิดถูกอย่างไรก็ไม่มีโทษ ซึ่งต่างกับ ตุลาการที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง ดังปรากฏตามข้อความในกฎหมายตราสามดวงที่กล่าวไว้ว่า “อันว่ากระลาการ คู่ความทั้งสองข้างยอมให้บังคับนั้น ถ้าเลบบังคับบัญชาผิดไซ้ หาโทษมิได้ เหตุ คู่ความทั้งสองข้างให้บังคับเอง” ส่วนข้อความที่กล่าวว่า “อันว่ากระลาการและคู่ความมันยอมกันให้ บังคับนั้น ถ้าบังคับคดีนั้นคู่ความมิเต็มใจและจะอุทธรณ์เอาเนื้อความนั้นมาให้บังคับใหม่เล่ามิได้เลย เหตุเนื้อความนั้นคนทั้งสองก่อปรด้วยอุตสาห์ยอมให้ผู้นั้นบังคับ” แสดงให้เห็นว่าผลการตัดสินของ อนุญาตตุลาการจะอุทธรณ์ไม่ได้ หากฝ่ายใดไม่เห็นด้วยกับคำตัดสินนั้น”⁴

พระไอยการลักษณะตระลาการได้กล่าวถึงตระลาการ (ตุลาการ) และอนุญาตตุลาการ ดังนี้

"อันว่าลักษณะตระลาการหกจำพวกโดยพระธรรมสาตราหลักในอินทภาษกล่าวดังนี้

ปกฺขอตฺถํ ปตุโต เจโก รฎฺฐโก สมมานโก

อนุกปิโก รญฺญาโต อนุญาตตุลาการ จธา มโต

ปกฺขอตฺถํ ปตุโต เจโก ประการหนึ่งตระลาการเป็นฝ่ายคู่ความข้างหนึ่ง

รฎฺฐโก ประการหนึ่งกระลาการเป็นนายร้อย นายแขวง เมืองนอก

สมมานโก ประการหนึ่งกระลาการมีใจเสมอทั้งสองข้างคือมิได้ลำเอียง

อนุกปิโก ประการหนึ่งกระลาการตั้งไว้ร้องกระลาการผู้ใหญ่

รญฺญาโต ประการหนึ่งกระลาการอันพระมหากษัตริราชตั้งไว้

อนุญาตตุลาการ ประการหนึ่งกระลาการอันคู่ความยอมให้บังคับเอง"

⁴ อนันต์ จันทโรภากร. กฎหมายว่าด้วยการระบับข้อพิพาท โดยอนุญาตตุลาการนอกศาล. อ้างแล้ว, หน้า 6-7.

ในเรื่องเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการที่มีปรากฏในกฎหมายตราสามดวงนั้น แสดงให้เห็นลักษณะของอนุญาโตตุลาการว่า ต้องเกิดจากสัญญาระหว่างคู่กรณีพิพาทกัน เพราะฉะนั้นพื้นฐานของอนุญาโตตุลาการคือ สัญญา และเมื่อเป็นสัญญาแล้ว วิธีการหรือกระบวนการก็ไม่จำเป็นต้องเคร่งครัดตามกฎหมาย ตั้งแต่วิธีการพิจารณาจนกระทั่งคำชี้ขาด เพราะสัญญาอาจจะยกเว้นกฎหมายได้⁵ สำหรับฐานะของอนุญาโตตุลาการ (Arbitrator) กับฐานะของผู้ชี้ขาด (Umpire) นั้น มีข้อแตกต่างกัน โดยการตั้งอนุญาโตตุลาการพิจารณาตัดสินข้อพิพาท คู่กรณีอาจตั้งจำนวนเท่าใดก็ได้ ทั้งจำนวนเลขคี่ ตั้งแต่ 1 คนเป็นต้นไป หรือจำนวนเลขคู่ ตั้งแต่ 2 คนเป็นต้นไป และมีการตัดสินตามเสียงข้างมาก แต่ถ้ามีกรณีที่ไม่วางหาเสียงข้างมากได้ บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นประธานอนุญาโตตุลาการก็จะทำหน้าที่เป็นผู้ชี้ขาดโดยจะเห็นด้วยกับอนุญาโตตุลาการฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือไม่เห็นด้วยกับอนุญาโตตุลาการที่ทั้งสองฝ่ายแต่งตั้งขึ้นมาก็ได้ บทบัญญัติเรื่องอนุญาโตตุลาการในกฎหมายตราสามดวง ซึ่งอนุญาโตตุลาการเป็นประเภทหนึ่งของตุลาการที่คู่กรณีตั้งขึ้น จะตัดสินอย่างไร คู่กรณีต้องยอมรับคำตัดสินนั้น ตรงกับแนวคิดทางกฎหมายที่ถือปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบันในเรื่องการอนุญาโตตุลาการที่บัญญัติให้คำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการเป็นที่สุดและผูกพันคู่กรณี

หลังจากกฎหมายตราสามดวงถูกยกเลิก ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพราะมีการปฏิรูปกฎหมายเพื่อให้ทัดเทียมกับนานอารยประเทศ ในส่วนที่เกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการได้มีการบัญญัติไว้ใน พระราชบัญญัติกระบวนการพิจารณาความแพ่ง ร.ศ. 115 (พ.ศ. 2439) หมวดที่ 19 ตั้งแต่มาตรา 116-121 โดยบัญญัติให้ศาลเชิญบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือหลายคนเป็นอนุญาโตตุลาการเพื่อพิจารณาชี้ขาดคดีได้ (มาตรา 116) หากผู้ที่ศาลหมายเชิญมาเป็นอนุญาโตตุลาการมาไม่ได้ เพราะบุคคลนั้นไม่รับเชิญเป็นอนุญาโตตุลาการ หรือมีเหตุผลอันสมควรให้ขอบุคคลอื่นเป็นอนุญาโตตุลาการได้ (มาตรา 117) ถ้าอนุญาโตตุลาการหลายคนมีความเห็นแตกต่างกันให้เลือกอนุญาโตตุลาการคนหนึ่งเป็นประธาน เพื่อจะได้ถือเอาความเห็นข้างมากนั้นเป็นคำชี้ขาด ถ้าเลือกประธานอนุญาโตตุลาการไม่ได้ ให้ผู้พิพากษาเป็นผู้เลือก (มาตรา 118) อนุญาโตตุลาการอาจร้องขอให้ศาลช่วยเหลือในการดำเนินกระบวนการพิจารณา คือ การออก

⁵ จิตติ ดิงศภัทย์ จรรย์ ภักดิธนากุล และกรองเกียรติ กมลสัน. ความรู้เกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ. อ้างแล้ว, หน้า 7.

ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่า สัญญาอนุญาตไต่สวนการนอกศาลใช้บังคับไม่ได้ พิพากษากลับทั้งโจทก์และจำเลยฎีกา

ศาลฎีกาพิพากษาว่า การที่ราษฎรผู้หนึ่งผู้ใดจะตั้งอนุญาตไต่สวนการระหว่างกันเอง ย่อมทำได้ไม่มีข้อห้ามและไม่จำเป็นต้องขอให้ศาลตั้ง ถึงแม้ในพระราชบัญญัติกระบวนการพิจารณาความแพ่ง ร.ศ. 115 จะมีบทบัญญัติเฉพาะการตั้งอนุญาตไต่สวนการในศาลเท่านั้นก็ดี อำนาจของคู่กรณีที่จะทำสัญญาอนุญาตไต่สวนการกันเองนั้นเป็นอำนาจของราษฎรที่มีมาก่อนพระราชบัญญัตินี้ ในเมื่อพระราชบัญญัตินี้ไม่มีข้อความยกเลิกอำนาจของราษฎรที่จะทำสัญญาดังกล่าวแล้ว ราษฎรย่อมทำสัญญานั้นได้

⁶ วิมล พาแพง. “การบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาตไต่สวนการต่างประเทศ : ศึกษาเฉพาะปัญหาการใช้มาตรา 32 และมาตรา 34 แห่งพระราชบัญญัติอนุญาตไต่สวนการ พ.ศ. 2530”. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536, หน้า 11.

สำหรับการอนุญาตตุลาการที่เกี่ยวข้องกับต่างประเทศ ก็ได้มีการพิจารณาโดยอนุญาตตุลาการ ซึ่งประเทศไทยมีทัศนคติที่ดี ต่อการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาตตุลาการโดยการเข้าต่อสู้คดีและการยอมรับผลของคำชี้ขาดด้วยการปฏิบัติตามคำชี้ขาด⁷ ในคดีระหว่างรัฐบาลสยามกับ ดร. เอ็ม.เค. ซีค ในคดีที่เรียกว่า “The embargo, 1893”⁸ โดยปรากฏข้อเท็จจริงว่า

เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม ค.ศ. 1882 รัฐบาลสยามออกประกาศยึดไม้ซุงของ ดร.ซีค ออกขายทอดตลาด ต่อมาในวันที่ 15 กรกฎาคม ค.ศ. 1893 รัฐบาลสยามประกาศพระบรมราชโองการ ความว่า ดร.ซีค ทำผิดข้อตกลงหลายประการและแจ้งให้บรรดาลูกหนี้เจ้าหนี้ตลอดจนผู้ดูแลรักษาทรัพย์สิน ทำรายงานหนี้สินและทรัพย์สินของ ดร.ซีค เสนอต่อข้าหลวงเมืองเชียงใหม่ ภายในกำหนด 15 วัน ผู้ฝ่าฝืนจะต้องรับโทษ

ดร.ซีค เรียกร้องค่าเสียหายที่ตนได้รับจากประกาศพระบรมราชโองการดังกล่าว โดยขอให้รัฐบาลสหรัฐอเมริกาเป็นผู้แทนในการเรียกร้องโดยอ้างเหตุผลหลายประการ รวมทั้งอ้างว่าคดีอยู่ในอำนาจศาลกงสุลสหรัฐอเมริกา การกระทำของรัฐบาลสยามไม่ชอบด้วยกฎหมายสยามและขัดต่อสนธิสัญญาระหว่างสหรัฐอเมริกากับรัฐบาลสยาม ค.ศ. 1856

รัฐบาลสยามต่อสู้ว่า ดร.ซีค เป็นฝ่ายผิดสัญญา การยึดทรัพย์จึงชอบด้วยกฎหมายไทย ข้อพิพาทยืดเยื้ออยู่หลายปี จนกระทั่งวันที่ 26 กรกฎาคม ค.ศ. 1897 โปรโตคลว่าด้วย ข้อตกลงระงับข้อพิพาททางอนุญาตตุลาการระหว่างรัฐบาลสยามกับรัฐบาลสหรัฐอเมริกา มีผลบังคับ เซอร์นิโคลัส จอห์น แฮนแนน (Sir Nicholas John Hannen) หัวหน้าคณะผู้พิพากษาในรัฐบาล สมเด็จพระราชินีอังกฤษและกงสุลทั่วไปแห่งเมืองเชียงใหม่ ได้รับแต่งตั้งให้เป็นอนุญาตตุลาการตามโปรโตคลดังกล่าว การพิจารณาคดีทำขึ้นในประเทศไทย และมีคำชี้ขาดเมื่อวันที่ 21 มีนาคม ค.ศ. 1898 ว่า การยึดทรัพย์เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม ค.ศ. 1892 และหลังจากนั้น ขัดต่อมาตรา 2 ของสนธิสัญญาระหว่างสหรัฐอเมริกากับสยาม ค.ศ. 1856 ประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ 15 กรกฎาคม ค.ศ. 1893 ไม่เป็นธรรม เพราะไม่ปรากฏว่า ดร.ซีค ทำผิดสัญญา ตัดสินชี้ขาดให้รัฐบาลสยามชดใช้ ค่าเสียหายแก่ ดร.ซีค

⁷ เรื่องเดียวกัน. หน้า 12-13.

คดีนี้แสดงให้เห็นว่า การชำระข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการต่างประเทศเคยเกิดขึ้นในประเทศไทยมานานแล้วและประเทศไทยส่งเสริมการอนุญาโตตุลาการโดยการเข้าร่วมต่อสัญญาและยอมรับผลของคำชี้ขาด

ในปี ร.ศ. 127 (พ.ศ. 2451) ได้มีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง ร.ศ. 127 ซึ่งมีบทบัญญัติเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติกระบวนการพิจารณาความแพ่ง ร.ศ. 115 โดยไม่มีการประกาศยกเลิกพระราชบัญญัติกระบวนการพิจารณาความแพ่ง ร.ศ. 115 แต่อย่างใด⁹ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง ร.ศ. 127 มีบทบัญญัติเรื่องอนุญาโตตุลาการอยู่ในหมวด 15 มาตรา 108-114 บทบัญญัติส่วนใหญ่มีเนื้อหาสาระเช่นเดียวกับบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติกระบวนการพิจารณาความแพ่ง ร.ศ. 115 มาตรา 116-121 กล่าวคือ ศาลมีอำนาจที่จะหาผู้ซึ่งจะเป็นอนุญาโตตุลาการพิจารณาและชี้ขาดคดีตามคำขอของคู่ความได้ และกำหนดวิธีตั้งอนุญาโตตุลาการว่ามี 2 กรณี คืออนุญาโตตุลาการที่คู่ความขอให้ศาลตั้งและอนุญาโตตุลาการที่คู่ความตั้งกันเองนอกศาล (มาตรา 108) คู่ความจะขอให้ผู้อื่นเป็นอนุญาโตตุลาการได้ ถ้ามีเหตุขัด (มาตรา 109) อนุญาโตตุลาการหลายคนมีความเห็นก้ำกึ่งก็ให้เลือกผู้ทำหน้าที่ประธานอนุญาโตตุลาการ ถ้าไม่สามารถตกลงกันเลือกประธานได้ ให้ศาลเป็นผู้ตั้ง (มาตรา 110) ให้ศาลดำเนินการตาม คำร้องขอของอนุญาโตตุลาการในการเรียกพยานบุคคลและพยานเอกสาร (มาตรา 111) ซึ่งมาตรานี้ใช้เฉพาะกรณีอนุญาโตตุลาการที่ตั้งในศาลเท่านั้นเมื่ออนุญาโตตุลาการชี้ขาดแล้ว เสนอคำชี้ขาดต่อศาล ศาลต้องพิพากษาตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ เว้นแต่คำชี้ขาดนั้นไม่ถูกต้อง ส่วนค่าฤชาธรรมเนียมและค่าป่วยการอนุญาโตตุลาการ แล้วแต่คู่ความจะตกลงกันให้ผู้ใดเป็นผู้จ่าย ถ้าไม่ได้ตกลงกัน ให้ศาลพิจารณาตามที่เห็นสมควร (มาตรา 112) ผู้ชนะคดีตามคำตัดสินของอนุญาโตตุลาการมีอำนาจฟ้อง ขอให้ศาลยกเอาคำตัดสินของอนุญาโตตุลาการนั้นเป็นคำตัดสินของศาลได้ (มาตรา 113) เมื่อศาล ตัดสินตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ คู่ความจะอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลไม่ได้ เว้นแต่อนุญาโตตุลาการหรือผู้ชี้ขาดได้

⁸ Whiteman, M. Marjorie. **Damage in International Law.** Washington : United States Government Printing Office Vol.3. P.1647.

⁹ เสวนีย์ อัสวโรจน์. สัญญาอนุญาโตตุลาการ. อ้างแล้ว, หน้า 88.

โดยเหตุที่พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง ร.ศ. 127 มิได้ยกเลิกพระราชบัญญัติ กระบวนพิจารณาความแพ่ง ร.ศ. 115 ดังนั้น กฎหมายทั้งสองฉบับจึงมีการบังคับใช้ควบคู่กันมา จนถึงปี พ.ศ. 2478 และถูกยกเลิกไปโดยประกาศให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พ.ศ. 2477 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2478 เป็นต้นไป¹⁰ โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พ.ศ. 2477 มีบทบัญญัติ ว่าด้วยการอนุญาตไต่สวนการอยู่ในภาค 2 หมวด 3 มาตรา 210-222 โดยมีการแยกเรื่องอนุญาตไต่สวนการออกเป็นอนุญาตไต่สวนการในศาลและอนุญาตไต่สวนการนอกศาล สำหรับความแตกต่างของอนุญาตไต่สวนการในศาลและนอกศาล กล่าวคือ อนุญาตไต่สวนการในศาล หมายถึง อนุญาตไต่สวนการซึ่งคู่กรณีร้องขอให้ศาลตั้งให้เพื่อชี้ขาดข้อพิพาท เมื่อมีคดีมาสู่ศาลแล้ว ส่วนอนุญาตไต่สวนการนอกศาล หมายถึง อนุญาตไต่สวนการซึ่งคู่กรณีตกลงตั้งกันเองนอกศาล เพื่อให้ชี้ขาดข้อพิพาทซึ่งยังไม่มีคดีมาสู่ศาล¹¹

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พ.ศ. 2477 นี้ คณะกรรมการกฤษฎีกาเป็นผู้ร่างโดยมอบให้ ดร.ชาร์ลส์ เลอเวกส์ (Dr. Charles L' Evesques) ชาวฝรั่งเศสเป็นผู้ยกร่าง¹² โดยยกร่างเป็นภาษาอังกฤษก่อน แล้วจึงแปลเป็นภาษาไทย ในส่วนที่เกี่ยวกับอนุญาตไต่สวนการไม่ปรากฏว่ามีการอ้างอิงรากฐานหรือแบบอย่างมาจากกฎหมายของประเทศใด น่าจะเป็นไปได้ว่า¹³ บทบัญญัติเรื่องอนุญาตไต่สวนการดังกล่าวได้ดัดแปลงมาจากกฎหมายของหลายๆ ประเทศ ที่มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านอนุญาตไต่สวนการ โดยร่างให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ วัฒนธรรมและสังคม ในขณะนั้น โดยคำนึงถึงกฎหมายอนุญาตไต่สวนการฉบับเดิมที่ได้มีการยกเลิกไปแล้วด้วย

¹⁰ ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 52, 20 มิถุนายน 2478. หน้า 723.

¹¹ พระนิติการณประสม. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง. กรุงเทพฯ : แสงทองการพิมพ์, 2515. หน้า 672.

¹² ธาณินทร์ กรัยวิเชียร. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง. ม.ป.ศ., ม.ป.ป., หน้า 135.

¹³ เสาวนีย์ อัสวโรจน์. สัญญาอนุญาตไต่สวนการ. อ้างแล้ว, หน้า 89.

บทบัญญัติมาตรา 210-222 ได้กำหนดรายละเอียดของอนุญาโตตุลาการในศาลที่จำเป็นไว้ค่อนข้างครบถ้วน ตั้งแต่การแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการ วิธีพิจารณาในชั้นอนุญาโตตุลาการ จนกระทั่งการทำคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ โดยเริ่มตั้งแต่มีคดีระหว่างการพิจารณาของศาลและคู่ความในคดีนั้นตกลงกันให้เสนอข้อพิพาทต่ออนุญาโตตุลาการ (มาตรา 210) การตั้งอนุญาโตตุลาการ (มาตรา 211, 212) การคัดค้านอนุญาโตตุลาการ (มาตรา 213) ค่าธรรมเนียมอนุญาโตตุลาการ (มาตรา 214) วิธีพิจารณาของอนุญาโตตุลาการ (มาตรา 215, 216) การทำคำชี้ขาดและรายละเอียดของคำชี้ขาด (มาตรา 217, 218) การสิ้นสุดของข้อตกลงอนุญาโตตุลาการ (มาตรา 219) การระงับ ข้อพิพาทที่เกิดจากข้อตกลงอนุญาโตตุลาการ (มาตรา 220) ทั้งนี้ มีบทบัญญัติให้ศาลเข้าไปช่วยเหลือหรือควบคุมกระบวนการพิจารณาของอนุญาโตตุลาการด้วย เช่น การหมายเรียกพยานให้พยานสาบานตนหรือให้ส่งเอกสารการมีคำสั่งในเรื่องค่าธรรมเนียมอนุญาโตตุลาการ การแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการ เป็นต้น

สำหรับการอนุญาโตตุลาการนอกศาล มีบทบัญญัติไว้ในมาตรา 221 เพียงมาตราเดียว เป็นเรื่องการบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการนอกศาล

กระบวนการอนุญาโตตุลาการในศาลของประเทศไทย

1. การเสนอข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการชี้ขาด

การตั้งอนุญาโตตุลาการเป็นการสมัครใจของคู่ความ ซึ่งมีเฉพาะในคดีแพ่งเท่านั้น และคู่ความจะขอตั้งอนุญาโตตุลาการได้เฉพาะคดีที่อยู่ในระหว่างพิจารณาของศาลชั้นต้น อนุญาโตตุลาการตั้งโดยการรับรู้ของศาล คำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการจะชี้ขาดข้อกฎหมายไม่ได้ เพราะเป็นหน้าที่ของศาล และหากคู่ความมีข้อตกลงในตัวบุคคลหรือวิธีการตั้งอนุญาโตตุลาการ ก็เป็นไปตามข้อตกลงนั้น ข้อตกลงแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อของคู่ความ และหากมีการตั้งบุคคลภายนอกเข้ามาเป็นอนุญาโตตุลาการก็ต้องทำเป็นหนังสือเช่นกัน และศาลก็มีอำนาจทั้งบุคคลใดเป็นอนุญาโตตุลาการได้ หากศาลไม่เห็นชอบกับบุคคลที่คู่ความเสนอ บุคคลที่จะเข้ามาเป็นอนุญาโตตุลาการต้องยินยอมที่จะเข้ามาทำหน้าที่ด้วย

2. การคัดค้านอนุญาโตตุลาการ

เมื่อมีการตั้งอนุญาโตตุลาการขึ้นแล้ว จะถอนการตั้งเสียไม่ได้ หากไม่ได้รับความยินยอมจากคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง การคัดค้านการตั้งอนุญาโตตุลาการอาศัยเหตุคัดค้านเช่นเดียวกับเหตุคัดค้านผู้พิพากษา และหากอนุญาโตตุลาการตั้งขึ้นโดยคู่ความสองฝ่ายเห็นชอบ การคัดค้านไม่สามารถทำได้

3. ค่าธรรมเนียมอนุญาโตตุลาการ

ได้แก่ ค่าป่วยการและค่าใช้จ่ายของอนุญาโตตุลาการ ถ้าข้อตกลงตั้งอนุญาโตตุลาการไม่กำหนด อนุญาโตตุลาการเสนอคำร้องต่อศาลให้กำหนดค่าธรรมเนียมให้แก่อนุญาโตตุลาการ

4. การกำหนดประเด็นข้อพิพาท

ในการตั้งอนุญาโตตุลาการต้องระบุประเด็นข้อพิพาทที่จะให้อนุญาโตตุลาการชี้ขาดไว้ เพื่อที่อนุญาโตตุลาการจะได้ชี้ขาดตามประเด็นที่กำหนดไว้ หากไม่ระบุประเด็น ก็เป็นหน้าที่ของอนุญาโตตุลาการที่จะต้องกำหนดประเด็นเองจากคำฟ้องและคำให้การ

5. การดำเนินกระบวนการพิจารณา

อนุญาโตตุลาการฟังคำแถลงของคู่ความทั้งสอง และมีอำนาจทำการไต่สวนตามข้อพิพาทที่เสนอมา ในการทำคำชี้ขาด อนุญาโตตุลาการมีอำนาจตรวจพยานหลักฐาน และมีอำนาจร้องขอต่อศาลให้ส่งคำคู่ความหรือเอกสารนั้นๆ แต่กระบวนการออกหมายเรียกพยานบุคคล คำสั่งเรียกพยานเอกสาร การให้พยานสาบานหรือปฏิญาณตน ให้ศาลเป็นผู้ดำเนินกระบวนการพิจารณานั้นๆ และอนุญาโตตุลาการมีอำนาจดำเนินตามวิธีพิจารณาใดๆ ตามที่เห็นสมควร

6. การทำคำชี้ขาด

ต้องปฏิบัติตามข้อตกลง หากไม่มีข้อตกลงกันในเรื่องการทำคำชี้ขาด ในกรณีมีอนุญาโตตุลาการหลายคน ให้ชี้ขาดตามเสียงข้างมาก ในกรณีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้อนุญาโตตุลาการตั้งประธานชี้ขาด หรือยื่นคำขอให้ศาลมีคำสั่งตั้งประธาน คำชี้ขาด ให้อนุญาโตตุลาการยื่นคำชี้ขาดต่อศาล หากศาลเห็นว่าคำชี้ขาดถูกต้องตามกฎหมาย และตรงประเด็นข้อพิพาท ศาลจะพิพากษาไปตาม คำชี้ขาด หากการชี้ขาดเพียงประเด็นบางข้อ ศาลต้องพิจารณาคดีต่อไป สำหรับประเด็นอื่นที่ยัง ไม่ชี้ขาด ถ้าคำชี้ขาดขัดต่อกฎหมาย ศาลปฏิเสธไม่พิพากษา จนกว่าอนุญาโตตุลาการเสนอคำชี้ขาดต่อศาลใหม่ โดยแก้ไขให้ถูกต้องตามกฎหมาย

7. การระงับข้อตกลงเสนอข้อพิพาท

เกิดขึ้นได้เมื่อบุคคลภายนอกซึ่งได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ตั้งอนุญาโตตุลาการไม่ตั้งอนุญาโตตุลาการ โดยไม่แจ้งเหตุขัดข้อง ศาลมีคำสั่งให้ข้อตกลงสิ้นสุด อนุญาโตตุลาการปฏิเสธ ตาย หรือตกเป็นผู้ไร้ความสามารถ หรือปฏิเสธไม่ทำหน้าที่ข้อตกลงตั้งอนุญาโตตุลาการเป็นอันสิ้นสุด

8. การอุทธรณ์คำสั่งศาล

คำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ ศาลจะพิพากษาให้เมื่อไม่ขัดต่อกฎหมาย และหากคำชี้ขาดขัดต่อกฎหมาย ศาลปฏิเสธไม่ยอมพิพากษาตามคำชี้ขาดได้ กรณีดังกล่าวห้ามคู่ความอุทธรณ์ เว้นแต่ว่า อนุญาโตตุลาการ ประชาน หรือคู่ความไม่สุจริต หรือคำสั่งหรือคำพิพากษายกต่อความสงบเรียบร้อย หรือคำพิพากษานั้นไม่ตรงกับคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ¹⁴

4.2 การอนุญาโตตุลาการในศาลของประเทศสหรัฐอเมริกา

ศาลสหพันธรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกาได้นำเอาประสบการณ์เกี่ยวกับระบบอนุญาโตตุลาการในศาล¹⁵ เริ่มต้นในปี ค.ศ. 1978 ประกอบด้วยการตัดสินใจตามคำชี้ขาด โดยมีการนำร่องออกใช้ในเขตศาลแขวงตะวันออกของรัฐเพนซิลวาเนีย ศาลแขวงเขตเหนือของรัฐแคลิฟอร์เนีย และศาลแขวงของรัฐคอนเนคติกัต¹⁶

การประเมินโครงการทั้งสามแห่งได้ข้อสรุปว่า อนุญาโตตุลาการในศาลสามารถช่วยลดเวลาในชั้นศาลลงไปได้ ทำให้คู่พิพาทส่วนมาก ผู้พิพากษา และทนายความให้ความเห็นชอบกับ

¹⁴ มาโนช จรมาศ. “คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1-2”. เล่ม 2 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บรรณาคม, 2519. หน้า 903-926.

¹⁵ David Raumad carol Krafka. "Vountary Arbitration in Eight Federal District Courts". An Evaluation : Federal Judicial Center, 1994. P.1.

¹⁶ Report of the Proceedings of the Judicial Conference of the United States. "The District of Connecticut Ended its Pilot program in 1982. Sept. 1977 P. 59.

ศาลสหพันธรัฐสิบแห่ง ได้รับคำสั่งให้ใช้โครงการอนุญาโตตุลาการในศาล¹⁹ (Court-annexed arbitration) โดยได้รับการสนับสนุนจากสภาองเกรส ได้แก่

1. Eastern Pennsylvania
2. Northern California
3. Middle Florida
4. Western Michigan
5. Western Missouri
6. New Jersey
7. Western Oklahoma
8. Eastern New York
9. Middle North Carolina
10. Western Texas

ในปี ค.ศ. 1988 สภาองเกรสได้มีคำสั่งให้ประกาศใช้เป็นกฎหมายในโครงการนำร่องดังกล่าว โดยบัญญัติไว้ใน 28 U.S.A. §§ 651-658 ประกาศใช้เป็นกฎหมายโดยตรง หลังจากนั้นไม่เกินห้าปีที่ได้รับการยอมรับ ศาลสหพันธรัฐกลาง (The Federal Judicial Center) ก็ยอมรับรายงานของสภาองเกรสดังกล่าว และถูกบรรจุไว้

ในเขตตะวันออกของรัฐเพนซิลวาเนีย²⁰ มีคดีแพ่งเกิดขึ้นมากมาย มีปริมาณคดี 660 คดีต่อเดือน ทำให้ผู้พิพากษาต้องหาทางต่อสู้กับคดีแพ่ง โดยพบว่า คู่ความประสบปัญหาการออมชอม

¹⁷ E. Allan lind & John E. Shapard. "Evaluation of court Annexed Arbitration in Three Federal District Courts". Federal Judicial center rev ed, 1983.

¹⁸ Report of the Proceedings of the Judicial Conference of the United States. Sept. 1985, at 53.

¹⁹ Barbara S. Meierhoefer. "Court-Annexed Arbitration in the Ditriect Courts". Federal judicial center, 1990. P.1

อนุญาโตตุลาการมาจากทนายความ ซึ่งมีคุณสมบัติและแต่งตั้งโดยศาล คู่กรณีอาจตกลงให้มีอนุญาโตตุลาการคนเดียวหรือสามคน การอนุญาโตตุลาการโดยการบังคับ จะได้รับค่าธรรมเนียมไม่มาก ศาลสั่งจ่ายให้ และการอนุญาโตตุลาการไม่บังคับ อาจไม่ได้รับค่าตอบแทนหรืออาจได้รับจาก คู่พิพาท เมื่อคดีเข้าสู่กระบวนการอนุญาโตตุลาการแล้วใช้เวลาในการทำคำตัดสิน 4 ชั่วโมง โดยคู่กรณีแต่ละฝ่ายเสนอพยานหลักฐานของตน ภายใต้กฎเกณฑ์เรื่องพยานหลักฐาน

ศาลมักจะบังคับให้คู่ความเข้าร่วมฟังด้วยและกำหนดมาตรการลงโทษ ถ้าคู่ความไม่ปฏิบัติตาม ในบางศาลคู่กรณีจะใช้อนุญาโตตุลาการต้องยื่นคำร้องขอ พร้อมกับค่าอนุญาโตตุลาการ ถ้าคำตัดสินแพ้ เงินดังกล่าวจะถูกปรับ และเมื่อมีคำตัดสินของศาลแล้ว ไม่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอให้พิจารณาใหม่ คำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการมีผลเป็นคำตัดสินของศาล²¹

การอนุญาโตตุลาการในศาล ที่ดำเนินคดีอยู่ในเขตตะวันออกของรัฐเพนซิลวาเนีย มีการพิจารณาคดีที่รวดเร็วและมีการพิจารณาคดีในห้องของศาล คณะอนุญาโตตุลาการประกอบด้วย ผู้พิพากษา ลูกขุน และทนายความ มีหน้าที่รับฟังพยานหลักฐาน และตัดสินชี้ขาดข้อพิพาท หากคู่ความฝ่ายใดไม่พอใจในคำชี้ขาด ก็อาจเรียกร้องให้พิจารณาคดีใหม่ได้

ข้อพิพาทที่อยู่ในข่ายของการใช้อนุญาโตตุลาการในศาล ซึ่งตามมติคณะผู้พิพากษา ในปี ค.ศ. 1984 ได้กำหนดให้คดีแพ่ง ซึ่งมีจำนวนทุนทรัพย์ ไม่เกิน 75,000 เหรียญ ก่อนหน้านั้นคดีแพ่งที่จะเข้าสู่อนุญาโตตุลาการในศาล มีจำนวนทุนทรัพย์ 50,000 เหรียญหรือน้อยกว่า เมื่อ

²⁰ Raymond J. Broderick" Alternative Dispute Resolution A Handbook for Judges Dispute Resolution Monograph No 3-October. 1987, Second Editon. May 1999. pp.50-57.

คำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการเป็นเหมือนคำพิพากษาที่ถึงที่สุด หากภายใน 30 วันนับแต่มีคำชี้ขาด คู่ความสามารถขอให้พิจารณาคดีใหม่ได้ โดยถือว่าข้อพิพาทดังกล่าวไม่เคยรับการพิจารณาคดีทางอนุญาโตตุลาการมาก่อน ฝ่ายที่ร้องขอให้พิจารณาคดีใหม่ต้องชดใช้เงินให้ศาลจำนวน 75 เหรียญต่ออนุญาโตตุลาการ 1 คน รวมจำนวน 225 เหรียญ ยกเว้นแต่ศาลอนุญาตให้คู่ความฝ่ายนั้นดำเนินคดีแบบอนาถา ช่วงเวลาระหว่างวันที่ (1 กุมภาพันธ์ 1978-30 มิถุนายน 1987) การอนุญาโตตุลาการในศาลของเขตตะวันออกของรัฐเพนซิลวาเนีย มีคดี 281 คดีจากทั้งหมด 13,768 คดี ที่เข้าสู่การอนุญาโตตุลาการแล้วให้พิจารณาคดีใหม่ และคดีที่ให้พิจารณาใหม่จะเสร็จเร็วขึ้น เพราะ ทุกฝ่ายเตรียมพร้อมคดีมาแล้วครั้งหนึ่ง

การอนุญาโตตุลาการในศาลของศาลแขวงสหรัฐสำหรับเขตตะวันออกของรัฐเพนซิลวาเนีย มีข้อสรุปดังนี้

1. ให้คู่ความมีการแก้ไขข้อพิพาทเร็วขึ้น
2. ค่าใช้จ่ายถูกกว่าการนำคดีฟ้องศาล
3. ลดภาระของผู้พิพากษาในจำนวนคดีแพ่งที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

²¹ Elizabeth plapinger, donna stienstra. "ADR and settlement in the Federal District Courts" a sourcebook for judges & Lawyers. Federal judicial center and the CPR institute for dispute resolution : 1996 pp.61-62.

รูปแบบการดำเนินกระบวนการอนุญาโตตุลาการในศาล มีรูปแบบของเอกสารการแต่งตั้ง การไกล่เกลี่ย การไต่สวน การขอฟ้องคดีใหม่เป็นต้นฉบับ²² และคำแปล²³

4.3 การอนุญาโตตุลาการในศาลของประเทศอิตาลี²⁴

ประเทศอิตาลีได้มีกฎหมายเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการภายในประเทศ ตามกฎข้อบังคับเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการภายในประเทศฉบับปี ค.ศ. 1985 แก้ไขเพิ่มเติมโดยฉบับปี ค.ศ. 1994 ได้กล่าวถึงกระบวนการพิจารณาของอนุญาโตตุลาการที่เรียกว่า "arbitrato irrituale" หรือ Informal Arbitration และ "arbitrato rituale" หรือ Formal Arbitration กระบวนการพิจารณาทั้งสองประเภทมีผลทางกฎหมาย แตกต่างกัน กล่าวคือ ในกรณีที่คู่ความตกลงกันให้ใช้กระบวนการที่เรียกว่า arbitrato rituale คำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการจะมีผลบังคับ เมื่อศาลมีคำพิพากษายืนยันตามคำชี้ขาดตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งอิตาลี มาตรา 825²⁵ ²⁶ ตรงกันข้ามหากเป็นคำชี้ขาดที่เกิดจากกระบวนการพิจารณาที่เรียกว่า arbitrato irrituale ไม่มีวิธีการที่จะนำไปให้ศาล

²² โปรดดูภาคผนวก จ, หน้า 121.

²³ โปรดดูภาคผนวก ฉ, หน้า 141.

²⁴ วุฒิพงษ์ เวชยานนท์. "คำชี้ขาด (Award) อันเกิดจากกระบวนการพิจารณา Arbitrato Irrituale" ตลพท. 3, 42. กรกฎาคม-กันยายน 2538. หน้า 155-156

²⁵ AiA Arbitration Rules 1985 Art. 3 ข้อ 2

²⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งอิตาลี มาตรา 825 ที่แก้ไขในปี ค.ศ. 1994 ได้บัญญัติถึงขั้นตอนการนำคำชี้ขาดไปลงทะเบียนในสารบบของศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งยืนยันว่า มีผลใช้บังคับได้ดังนี้

"...The party intending to have the award enforced in the territorial of the Republic shall file an original copy of the award or a certified copy thereof, together with the submission to arbitration of the document containing the arbitration clause or an equivalent document in original or in certified copy, with the Registry of magistrate's Court of the district in which the arbitration has its seat.

ปัญหาตามอนุสัญญานิวยอร์ค ค.ศ. 1958 คือคู่ความจะนำคำชี้ขาดซึ่งเกิดจากกระบวนการพิจารณาทั้งสองประเภทไปขอบังคับในประเทศซึ่งเป็นสมาชิกของอนุสัญญาดังกล่าวได้หรือไม่ สำหรับคำชี้ขาดซึ่งเกิดจากกระบวนการพิจารณา *arbitrato rituale* นั้น ไม่มีปัญหาเมื่อมีผลผูกพัน (binding) คู่ความตามนัยของอนุสัญญานิวยอร์ค ค.ศ. 1958 Article 5 ข้อ 1 (e) แล้วก็นำไปขอบังคับในประเทศสมาชิกได้ในฐานะเป็น *foreign arbitral award* แต่สำหรับคำชี้ขาดซึ่งเกิดจากกระบวนการพิจารณา *arbitrato irrituale* นั้น ยังมีข้อขัดแย้งกันระหว่างคำวินิจฉัยของศาลสูงอิตาลีเองกับคำวินิจฉัยของศาลสูงในประเทศอื่นที่คู่ความนำคำชี้ขาดไปขอบังคับ เช่นคดีเรื่องหนึ่งที่ตัดสินโดยศาลสูงของเยอรมัน *Bundesgerichtshof, Decision of 8 October 1981, (1982) Recht der internationalen Wirtschaft 210* คดีนี้โจทก์นำคำชี้ขาดซึ่งออกในอิตาลีจากกระบวนการพิจารณา *arbitrato irrituale* ไปขอบังคับในศาลประเทศเยอรมันตามอนุสัญญานิวยอร์ค ค.ศ. 1958 ศาลชั้นต้นไม่บังคับให้ ศาลอุทธรณ์พิพากษากลับ ศาลสูงพิพากษายืนตามศาลชั้นต้นโดยให้เหตุผลว่าคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการซึ่งเกิดจากกระบวนการพิจารณา *arbitrato irrituale* ไม่ใช่ *arbitral award* ตามความมุ่งหมายของอนุสัญญาดังกล่าว ศาลสูงอธิบายว่าคำว่าอนุญาโตตุลาการ หมายถึงกระบวนการที่บุคคลซึ่งเป็นอนุญาโตตุลาการทำหน้าที่วินิจฉัยประเด็นข้อพิพาททางกฎหมายในฐานะอย่างเดียวกับศาล ไม่ใช่กระบวนการที่มีผลแต่เพียงทำให้เกิดหนี้ (obligation) ระหว่างกันเท่านั้น กระบวนการพิจารณา *arbitrato irrituale* ตามกฎหมายอิตาลีนั้นมิมีผลในลักษณะที่เป็นสัญญาระหว่างคู่ความเท่านั้น ไม่มีผลบังคับอย่างคำพิพากษาของศาล อนุสัญญานิวยอร์คไม่มีวัตถุประสงค์ที่จะใช้บังคับกับคำชี้ขาดที่เกิดขึ้นจากกระบวนการพิจารณาดังกล่าว ศาลเยอรมันจึงไม่บังคับให้

The magistrate, after ascertaining that the award meets all formal requirements, enforces it by decree. The award which has been declared enforceable shall be registered in all cases where a judgement of the same content would be subject to registration.

สรุปความได้ว่า การอนุญาโตตุลาการภายในศาลของอิตาลี หากมีการพิจารณาตัดสินคำชี้ขาดแบบ *arbitrato rituale* คือ คำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ จะมีผลบังคับ เมื่อศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งยืนยัน คู่ความสามารถนำเอาคำชี้ขาด กรณีดังกล่าวไปขอให้ศาลต่างประเทศบังคับให้ตามอนุสัญญานิวยอร์ก ค.ศ. 1958 ซึ่งตรงกับหลักการของการส่งคำชี้ขาดให้ศาลพิพากษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 218 วรรค 2 ของไทย

4.4 ปัญหาและอุปสรรคการใช้อนุญาโตตุลาการในศาลในประเทศไทย

ในประเทศไทย การอนุญาโตตุลาการในศาล ยังไม่มีการนำมาใช้อย่างจริงจัง ผู้เขียนได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศและสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญหลายๆ ท่าน ทำให้ทราบปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ คือ

1. คู่ความ
2. บทบัญญัติแห่งกฎหมาย
3. บุคลากรที่เกี่ยวข้อง
4. ค่าใช้จ่าย

1. ตัวคู่ความ

สภาพปัญหาในการใช้อนุญาโตตุลาการในศาล ในทางปฏิบัติไม่มีการนำมาใช้ นายสันต์ชัย ล้อมฉินพรรัตน์ รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่งกรุงเทพใต้²⁷ ได้กล่าวว่า "ตัวคู่ความต้องสมัครใจทั้งสองฝ่ายในการใช้อนุญาโตตุลาการในศาล ศาลจะไปบังคับเขาไม่ได้ เมื่อคู่ความมีคดีนำคดีขึ้นสู่ศาลแล้ว หากศาลแสดงออกด้วยวิธีดังกล่าวเท่ากับว่าศาลปฏิเสธการทำงาน และคู่ความเองก็เห็นพ้องต้องกันว่า การนำคดีขึ้นสู่ศาล หากมีการใช้วิธีการอนุญาโตตุลาการในศาลก็จะต้องนำเอาคำชี้ขาดมาให้ศาลตัดสินอีกที จึงไม่ดีกว่าหรือที่จะนำเรื่องดังกล่าวมาให้ศาลพิจารณาพิพากษา

²⁷ สันต์ชัย ล้อมฉินพรรัตน์, ผู้พิพากษา. ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ชั้น 10. 8 พฤษภาคม 2545.

นอกจากเรื่องของความสมัครใจของกลุ่มแล้ว กลุ่มความยังมีปัญหาในการใช้วิธีการ
อนุญาตตุลาการในศาล ขาดความรู้ความเข้าใจ ซึ่งอาจหมายถึงถึงบุคลากรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น
ผู้พิพากษา ทนายความ อัยการ และตัวผู้ที่จะเป็นอนุญาตตุลาการ โดยผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านได้
กล่าวถึง การขาดความรู้ ความเข้าใจในการใช้อำนาจอนุญาตตุลาการในศาล ได้แก่ นายธรรมนุญ
พิทยาภรณ์ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล²⁹ ประจำสำนักประธานศาลฎีกา นายสุพรชัย รุ่งแดง
เลขานุการศาลแพ่ง สัมภาษณ์³⁰ นายปรัชญา อยู่ประเสริฐ ผู้พิพากษา ในสำนักกระจับข้อพิพาท³¹
นายวิวัฒน์ ทองลงยา รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่งธนบุรี ศาลแพ่งธนบุรี ได้กล่าวว่า กลุ่มความและ
บุคลากรที่ทำหน้าที่ในชั้นศาล ไม่มีความรู้ความเข้าใจ ถึงระเบียบขั้นตอนการอนุญาตตุลาการในศาล
ซึ่งวิธีการอนุญาตตุลาการในศาล จำต้องใช้กับคดีที่ต้องการผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาทำคำชี้ขาด ซึ่ง
บางคดี มีประเด็นปัญหาต้องสืบพยานมาก ถึง 50-60 ปาก ข้อเท็จจริงซับซ้อน หากให้มีการนำ
พยานจำนวนมากๆ เหล่านั้นมาสืบใน ชั้นศาลคงเสียเวลามาก บางครั้งศาลก็ไม่มีผู้เชี่ยวชาญพอ
และขณะเดียวกันทนายความก็ไม่มีความรู้ในเรื่องอนุญาตตุลาการไม่กล้าแนะนำ แต่จะแนะนำ
ลูกความผู้คดีในศาล ตามกระบวนการพิจารณาของศาล เป็นความเคยชินของกลุ่มความ ศาล และ
ทนายความ ไม่เห็นความสำคัญของการใช้อำนาจอนุญาตตุลาการในศาล ศาลสามารถทำให้คดีเสร็จเร็วขึ้น
ปกติ ก็โดยการแนะนำให้มีการไกล่เกลี่ย ซึ่งมีขั้นตอนรักษาความสัมพันธ์และความลับของกลุ่มความ
และมีบรรยากาศไม่เคร่งเครียดเหมือนในศาล แต่หลักใหญ่คือให้กลุ่มความต่างยอมผ่อนผันให้แกกัน

²⁸ ชาญณรงค์ ปราณีจิตต์, ผู้พิพากษา. ศาลอาญา ชั้น 12. 1 มีนาคม 2545.

²⁹ ธรรมนุญ พิทยาภรณ์, ผู้พิพากษา. สำนักกระจับข้อพิพาท ศาลอาญากระทรวงยุติธรรม. 4 มีนาคม 2545.

³⁰ สุพรชัย รุ่งแดง, ผู้พิพากษา. ศาลแพ่ง ชั้น 12. 22 มีนาคม 2545.

³¹ วิวัฒน์ ทองลงยา, ผู้พิพากษา. ศาลแพ่งธนบุรี ชั้น 5. 16 พฤษภาคม 2545.

Draft

2. บทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎหมายในส่วนของอนุญาตตุลาการในศาล ขาดความทันสมัย ซึ่งหากเปรียบเทียบกับระบบอนุญาตตุลาการนอกศาลแล้ว จะเห็นว่า กฎหมายอนุญาตตุลาการนอกศาลถูกพัฒนาขึ้นเป็นลำดับ โดยมีพระราชบัญญัติอนุญาตตุลาการ พ.ศ. 2530 และถูกยกเลิกและมีพระราชบัญญัติอนุญาตตุลาการ พ.ศ. 2545 มาบังคับใช้แทนด้วยบท

³² ชาญณรงค์ ปราณจิตต์, ผู้พิพากษา. ศาลอาญา ชั้น 12. 1 มีนาคม 2545.

³³ สุพรชัย รวงแดง, ผู้พิพากษา. ศาลแพ่ง ชั้น 12. 22 มีนาคม 2545.

DRPU

นอกเหนือจากการออกกฎหมายบังคับในเรื่องจำนวนทุนทรัพย์มากน้อยเท่าใด ที่จะมาเข้าสู่อนุญาโตตุลาการในศาลแล้ว การแก้ไขกฎหมายให้คู่ความสามารถนำเอาคดีที่เข้าสู่อนุญาโตตุลาการในศาล และมีคำชี้ขาดตัดสินแล้วภายในระยะเวลา 30 วัน คู่ความไม่พอใจในคำตัดสินชี้ขาด ก็สามารถร้องขอให้มีการพิจารณาคดีใหม่โดยระบบศาล โดยถือว่า การอนุญาโตตุลาการในศาล ไม่เคยเกิดขึ้นเลย จะเก็บเป็นความลับ และขณะเดียวกันก็แก้ไขในเรื่องเกี่ยวกับค่าป่วยการอนุญาโตตุลาการให้มีความเหมาะสม ไม่แพงจนเกินไป โดยให้คู่ความเป็นผู้รับผิดชอบ รัฐเพียงแต่อำนวยความสะดวกให้กับคู่ความ และปัญหาในเรื่องระยะเวลาในการทำคำชี้ขาดในบทบัญญัติกฎหมายของ

ในปัญหาเรื่องบทบัญญัติกฎหมาย ที่มีส่วนทำให้การอนุญาตตุลาการในศาล ไม่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติ ยังคงมีข้อจำกัด เพราะผู้ร่างกฎหมายหรือผู้ใช้กฎหมายให้เหตุผลว่า เมื่อทางปฏิบัติยังไม่เกิดขึ้นจึงไม่สามารถที่จะแก้ไขบทบัญญัติกฎหมายในส่วนที่บกพร่องได้ แต่ผู้เขียนเห็นว่า เมื่อประเทศเรามีระบบกฎหมายอนุญาตตุลาการใน 2 รูปแบบ คืออนุญาตตุลาการในศาลและอนุญาตตุลาการนอกศาล หากมีการเปรียบเทียบในเนื้อหาของกฎหมายแล้วจะเห็นถึงความแตกต่าง ทำให้คู่ความไม่ให้ความสนใจในการใช้ระบบอนุญาตตุลาการในศาล เพราะระบบกฎหมายล้าสมัยได้

3. บุคลากรที่เกี่ยวข้อง

นอกเหนือจากตัวคู่ความแล้ว ในทางปฏิบัติ ปัญหาสำคัญที่ทำให้การอนุญาตตุลาการในศาลเกิดขึ้นน้อย เนื่องจากบุคลากรขาดความรู้ ความเข้าใจ ถึงวิธีการ ขั้นตอนในการใช้ ซึ่งมีผู้ทรงคุณวุฒิคือ นายวินัส เรืองอำพัน ผู้พิพากษาอาวุโส ศาลแพ่งธนบุรี³⁴ และนายปรัชญา อยู่ประเสริฐ ผู้พิพากษา สำนักกระบวนข้อพิพาท ได้กล่าวว่า ผู้พิพากษา อัยการ ทนายความ หรือตัวอนุญาตตุลาการ ขาดความรู้ความชำนาญ เนื่องด้วย ในระหว่างการสอบชั้นปริญญาตรี หรือในชั้นเนติบัณฑิต ตลอดจนสอบเข้ารับราชการ ไม่มีการแทรกเนื้อหา หรือให้นักศึกษาได้มีโอกาสศึกษาปัญหาอนุญาตตุลาการในศาล ทำให้ไม่ทราบถึงผลเสียในการใช้อุญาตตุลาการในศาลในทางปฏิบัติ จึงใช้ความเคยชินกับการแก้ปัญหามาตามขั้นตอนศาล และในส่วนของอนุญาตตุลาการเองก็มีปัญหา จริงอยู่เรามี ผู้เชี่ยวชาญที่จะมาทำหน้าที่อนุญาตตุลาการ แต่การเขียนคำชี้ขาดการสืบพยาน หากไม่ได้รับการเรียนรู้อย่างผู้พิพากษาก็ไม่สามารถทำได้ ผู้เขียนจึงเห็นว่า ปัญหานี้เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่ต้องได้รับการแก้ไข

4. ค่าใช้จ่าย

ปัญหาเรื่องค่าใช้จ่าย เป็นอีกส่วนหนึ่งที่ทำให้การอนุญาตตุลาการในศาลไม่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติ ทั้งนี้เนื่องจากว่า คดีที่มีจำนวนทุนทรัพย์สูงๆ เมื่อขึ้นสู่ศาลให้ศาลพิจารณาจะถูกกว่าใช้อุญาตตุลาการ ซึ่งมีปัญหาดังกล่าว มีผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านได้ให้ความเห็นตรงกัน คือ นายสันต์

³⁴ วินัส เรืองอำพัน, ผู้พิพากษาอาวุโส. ศาลแพ่งธนบุรี ชั้น 5. 16 พฤษภาคม 2545.

ผู้เขียนเห็นว่า ปัญหาทั้งสี่ประการดังกล่าวข้างต้น หากหน่วยงาน องค์กร หรือบุคลากร
ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้เห็นความสำคัญของอนุญาโตตุลาการในศาลได้หันหน้าเข้าหากัน ปรึกษาหารือ
ร่วมกัน ถ่ายทอดประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ปัญหาต่างๆ ที่กล่าวข้างต้น จะสามารถแก้ไขได้

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

ปริมาณคดีแพ่งที่เข้าสู่ศาลเป็นจำนวนมากในแต่ละปี ซึ่งมีสาเหตุมาจากหลายๆ อย่างด้วยกัน ทำให้ผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่พิจารณาคดีไม่สามารถพิจารณาพิพากษาคดีให้เสร็จโดยรวดเร็วได้ และประกอบกับกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทย ไม่มีบทบัญญัติให้คู่ความนำเอาคดีที่จะเข้าสู่ศาลไปประทับข้อพิพาทกันทางอื่นก่อน จึงส่งผลให้คู่ความต้องนำคดีเข้าสู่ศาลแต่เพียงอย่างเดียว และเมื่อคดีเข้าสู่ศาลแล้ว ระบบการพิจารณาคดีที่เป็นระบบกล่าวหา ทำให้ผู้พิพากษาต้องวางตัวเป็นกลาง คดีจะช้าหรือเร็ว จึงขึ้นอยู่กับคู่ความและทนายความที่อาจจะประวิงคดีด้วยวิธีการต่างๆ นอกจากนี้ การดำเนินคดีตามกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งในตัวเอง ก็มีความยุ่งยาก ซับซ้อน มีขั้นตอนการดำเนินคดีที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ซึ่งส่งผลให้การดำเนินคดีในศาลมีความล่าช้าด้วย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มีการแก้ไขหลายครั้ง จุดประสงค์หลักของการแก้ไขก็เพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการดำเนินคดี เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ในส่วนศาลเองได้พยายามหาทางแก้ปัญหาโดยการบริหารงานคดีในศาลให้มีความสะดวกรวดเร็ว ในต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศอังกฤษ ซึ่งต่างก็ประสบปัญหาคดีล้นศาล ก็ได้มีการนำเอาวิธีการบริหารงานคดีมาใช้เช่นกัน ประเทศสหรัฐอเมริกาจึงมีการบริหารงานคดีในศาลสหพันธรัฐโดยมีกฎหมาย คือ กฎสหพันธรัฐว่าด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ข้อที่ 16 ออกมาบังคับใช้ และตัวผู้พิพากษาเองก็ได้กำหนดหลักการการบริหารงานคดี โดยใช้การบริหารงานคดีที่มีความแตกต่างกันสำหรับคดีแต่ละประเภท คดีตั้งแต่เริ่มต้นดำเนินคดี กำกับดูแลและควบคุมคดีที่มีความ ซับซ้อน สนับสนุนการค้นหาความจริงด้วยค่าใช้จ่ายที่ประหยัด ค้นหาความจริงร่วมกัน แลกเปลี่ยนข้อมูล โดยความสมัครใจ และส่งเสริมการใช้การประนีประนอมข้อพิพาทที่เหมาะสม การบริหารงานคดีในศาลของประเทศอังกฤษ ก็ได้กำหนดบทบาทของผู้พิพากษา ให้คู่ความร่วมมือซึ่งกันและกันในการดำเนินคดี กำหนดประเด็นแห่งคดีตั้งแต่ชั้นเริ่มต้นคดี ส่งเสริมให้คู่ความใช้กระบวนการประนีประนอม ข้อพิพาทต่างๆ หากศาลเห็นว่าเป็นวิธีที่เหมาะสม ช่วยเหลือคู่ความในการตกลงกันทั้งหมดหรือ บางส่วนของคดี กำหนดตารางเวลา หรือควบคุมความคืบหน้าในการ

นอกจากวิธีการบริหารงานคดีดังกล่าวแล้ว ยังมีการนำเอาวิธีการระงับข้อพิพาทที่เป็นทางเลือกอื่น (ADR) มาใช้ก่อนนำคดีขึ้นสู่ศาล ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ให้ความสนใจกับระบบ ADR ซึ่งมีหลายรูปแบบ เช่น การเจรจาต่อรอง การอนุญาโตตุลาการ การพิจารณาโดยยื่นข้อกล่าวหา การไกล่เกลี่ย การพิจารณาโดยคณะลูกขุนโดยยื่นข้อกล่าวหา การประชุมเพื่อระงับข้อพิพาทโดยมีผู้พิพากษาเป็นประธาน การประชุมเพื่อระงับข้อพิพาท การอนุญาโตตุลาการโดยการบังคับที่ทำในศาล เป็นต้น

สำหรับประเทศไทยได้มีการนำเอาระบบทางเลือกอื่นมาใช้ หรือระบบ ADR ในรูปแบบของการเจรจาต่อรอง การไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท และการอนุญาโตตุลาการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ศึกษาเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการในศาล ในฐานะที่เป็นทางเลือกอื่นในการระงับข้อพิพาท และศาลอาจนำมาใช้ในการบริหารงานคดีของตนได้ โดยเปรียบเทียบกับอนุญาโตตุลาการในศาลของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอิตาลี

จากการศึกษาแนวทางปฏิบัติการใช้อนุญาโตตุลาการในศาลของประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่า มีการใช้กับศาลมลรัฐ จำนวนสิบแห่ง ระบบอนุญาโตตุลาการในศาลของประเทศสหรัฐอเมริกา มีการดำเนินการที่รวดเร็ว แยกประเภทคดี เสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าการนำคดีขึ้นสู่ศาล และสามารถนำคดีมาฟ้องศาลใหม่ได้ภายในกำหนดระยะเวลา หากเลยระยะเวลาดังกล่าว คำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการซึ่งถือว่าไม่มีความผูกพันแก่คู่ความ จะถือเสมือนว่าเป็นคำตัดสินพิพากษาของศาล และคู่ความไม่สามารถนำคดีมาฟ้องใหม่ได้

การอนุญาตตุลาการในศาลไทย ยังคงมีปัญหา คือยังไม่มีการนำมาใช้อย่างจริงจัง โดยมีสาเหตุหลักๆ จากตัวคู่ความ จากบทบัญญัติของกฎหมายในส่วนอนุญาตตุลาการในศาล ตัวบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ขาดความรู้ความเข้าใจในระบบอนุญาตตุลาการในศาล และปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายที่ไม่มีแรงจูงใจให้คู่ความหันมาใช้ระบบอนุญาตตุลาการในศาล ผู้เขียนจะทำการศึกษาเปรียบเทียบกับอนุญาตตุลาการในศาลของสหรัฐอเมริกา โดยนำเสนอในข้อเสนอแนะต่อไป

ข้อเสนอแนะ

การทำให้การอนุญาตตุลาการในศาลของประเทศไทยมีผลในทางปฏิบัติ ผู้เขียนเห็นว่าต้องมีการแก้ไขปรับปรุงในส่วนต่างๆ ดังนี้

1. ปรับเปลี่ยนทัศนคติของตัวคู่ความ โดยพยายามชี้ให้คู่ความเห็นว่า ยังมีระบบการพิจารณาทางเลือกอื่นที่จะสามารถช่วยระงับข้อพิพาทของคู่ความได้ สามารถรักษามิตรภาพของคู่ความและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และรักษาความลับของคู่ความได้ ซึ่งวิธีการการนำคดีขึ้นสู่ศาลคู่ความจะไม่ได้รับผลดีในการดำเนินคดีเหมือนอย่างการระงับข้อพิพาทโดยทางเลือกอื่น และหากเป็นเรื่องของการใช้อุญาตตุลาการแล้ว ความถูกต้องของการนำสืบพยานหลักฐานในคดีที่มีความซับซ้อน ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญ คู่ความสามารถเลือกอนุญาตตุลาการที่มีความรู้ตรงกับเรื่องได้มากกว่า ซึ่งการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมดังกล่าวต้องใช้เวลา และต้องมีแรงจูงใจให้คู่ความเห็นถึงข้อดีของการไกล่เกลี่ย หรือการอนุญาตตุลาการว่าดีกว่าการฟ้องคดีต่อศาล

2. แก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมาย ในกฎหมายส่วนอนุญาตตุลาการในศาล ซึ่งไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน หากเปรียบเทียบกฎหมายอนุญาตตุลาการในศาล กับกฎหมายอนุญาตตุลาการนอกศาล พบว่า กฎหมายส่วนอนุญาตตุลาการนอกศาลได้มีการปรับปรุงแก้ไขให้มีความทันสมัย ชัดเจน และสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน ผู้เขียนจะนำเอากฎหมายของต่างประเทศ และกฎหมาย พ.ร.บ. อนุญาตตุลาการ ฉบับ พ.ศ. 2545 มาเปรียบเทียบกับให้กฎหมายอนุญาตตุลาการในศาล มีความทันสมัย และมีผลนำไปใช้ในทางปฏิบัติ ดังนี้ คือ

2.1 ควรกำหนดประเภทคดีที่จะเข้ามาสู่การอนุญาตตุลาการให้ชัดเจน ซึ่งจากเดิมในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 210 บัญญัติว่า “บรรดาคดีทั้งปวง ซึ่งอยู่ในระหว่าง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งควรกำหนดประเภทของคดีที่ต้องเสนอต่ออนุญาโตตุลาการไว้ โดยกำหนดจำนวนทุนทรัพย์ที่พอสมควร เนื้อหาของคดีอาจมีความซับซ้อนต้องใช้เทคนิคหรือความรู้จากวิชาชีพเฉพาะด้าน โดยกฎหมายมาตรานี้ต้องมีสภาพบังคับให้คู่ความที่มีลักษณะคดีพิพาทตรงตามที่กฎหมายกำหนด ต้องใช้วิธีการอนุญาโตตุลาการในศาล ส่วนคดีนอกเหนือจากนี้ให้เป็นเรื่องของความสมัครใจ

2.2 บทบัญญัติของกฎหมาย มาตรา 212 บัญญัติว่า ข้อความในหมวดนี้ มิได้ให้อำนาจศาลที่จะตั้งบุคคลใดเป็นอนุญาโตตุลาการ โดยมีได้รับความยินยอมจากบุคคลนั้น ผู้เขียนขอเสนอแนะว่า กฎหมายควรที่จะกำหนดว่าอนุญาโตตุลาการที่คู่ความจะเลือกหรือศาลจะเป็นผู้เลือกอนุญาโตตุลาการ ตัวอนุญาโตตุลาการ ต้องเป็นบุคคลที่เป็นนักกฎหมาย เช่น ทนายความที่ขึ้นทะเบียนมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี หรือผู้พิพากษาเกษียณ หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เข้ามาขึ้นทะเบียนเป็นอนุญาโตตุลาการในศาล และคู่ความก็สามารถเลือกจากบุคคลเหล่านั้น

2.3 ให้ศาลมีอำนาจ มีคำสั่งให้คู่ความชำระค่าธรรมเนียมตามที่เห็นสมควร ผู้เขียนขอเสนอแนะว่า ควรแก้ไขกฎหมายให้มีการกำหนดค่าธรรมเนียม และค่าปฎิการอนุญาโตตุลาการที่ขึ้นทะเบียนเป็นอนุญาโตตุลาการในศาล ซึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกาในเขตศาลแขวงตะวันออกกลางรัฐเพนซิลวาเนียได้กำหนดค่าใช้จ่ายให้กับอนุญาโตตุลาการไว้คนละ 75 เหรียญ ซึ่งของไทยก็ควรกำหนดค่าใช้จ่ายอนุญาโตตุลาการตรงนี้ให้เหมาะสม ซึ่งจะเป็นแรงจูงใจให้คู่ความเห็นว่า มีค่าใช้จ่ายที่ถูกลงกว่าการนำคดีมาฟ้องศาล โดยเสียค่าจ้างทนายความ และค่าธรรมเนียมศาลอื่นๆ อีก

2.4 ควรกำหนดมาตรการให้คู่ความ ร่วมมือในการดำเนินกระบวนการอนุญาโตตุลาการในศาล เพื่อให้มีความรวดเร็วในการดำเนินการพิจารณา และหากคู่ความไม่ให้ความร่วมมือก็จะมีมาตรการลงโทษ

2.5 เมื่ออนุญาตตุลาการมีคำชี้ขาดแล้ว ควรกำหนดให้มีผลผูกพัน ต่อเมื่อได้พ้นกำหนดระยะเวลาที่คู่ความสามารถจะร้องต่อศาล ขอให้พิจารณาคดีใหม่ และคำชี้ขาดของอนุญาตตุลาการจะมีผลเหมือนคำพิพากษา เมื่อได้ล่วงพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวแล้ว และหากคู่ความขอพิจารณาคดีใหม่ แล้วศาลยังคงตัดสินคดีเหมือนอนุญาตตุลาการ คู่ความฝ่ายนั้นจะต้องรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกิดขึ้น

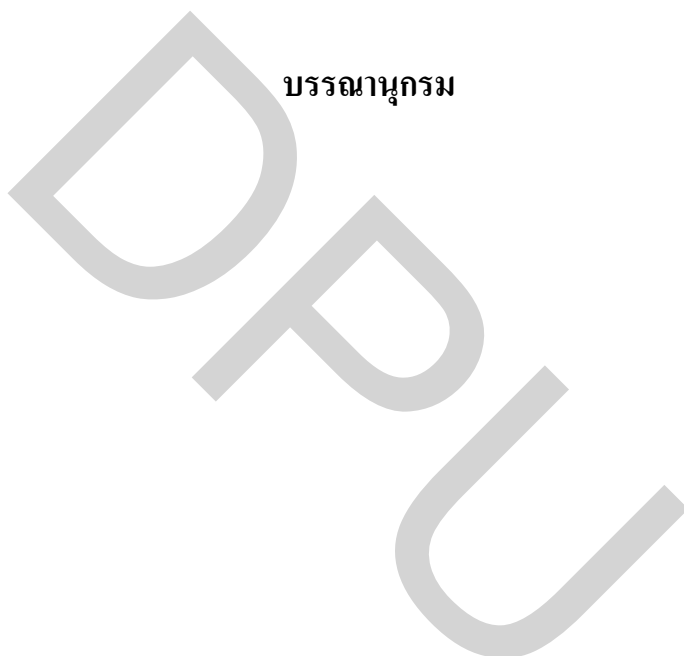
2.6 การอุทธรณ์คำพิพากษาของศาล ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมิได้กล่าวว่าการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลในกรณีที่มีการใช้อุญาตตุลาการในศาลจะต้องส่งไปที่ศาลใด ตามปกติจะต้องอุทธรณ์ไปที่ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกาตามลำดับ ในส่วนนี้ผู้เขียนเห็นว่า ควรกำหนดให้อุทธรณ์คำตัดสินศาลไปยังศาลฎีกาเลย เพื่อลดเวลาและค่าใช้จ่ายในชั้นศาล และเพิ่มความเร็วในการพิพากษาคดีของศาล

3. ในเรื่องของบุคลากร รัฐควรส่งเสริมให้เกิดความรู้ความเข้าใจในระบบอนุญาตตุลาการในศาล เนื่องจากคู่ความ ตัวบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ปัจจุบันยังขาดความรู้ความเข้าใจ ซึ่งจะเห็นได้จากการสอบเข้ารับราชการเป็นผู้ช่วยผู้พิพากษา การสอบเนติบัณฑิต การอบรมวิชาความไม่มีเนื้อหาของกฎหมายในส่วนอนุญาตตุลาการในศาลเลย จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเพิ่มเติมวิชาความรู้ในส่วนกฎหมายอนุญาตตุลาการในศาลให้มากขึ้น

4. ค่าใช้จ่าย รัฐควรกำหนดให้คดีที่จะเข้าสู่กระบวนการอนุญาตตุลาการในศาล มีค่าใช้จ่ายที่ถูกกว่าการดำเนินคดีตามระบบปกติ มีการจูงใจและกฎหมายรองรับให้คู่ความเห็นถึงความแตกต่างในด้านค่าใช้จ่ายอย่างชัดเจน

5. การประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมให้มีการนำเอาระบบอนุญาตตุลาการในศาลมาใช้อย่างจริงจัง โดยเฉพาะในช่วงที่มีการนัดพิจารณาคดีแบบต่อเนื่อง โดยชี้ให้เห็นว่าช่วงระยะเวลาว่างดังกล่าว คู่ความสามารถรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ และพร้อมที่จะนำสืบพยานหลักฐาน ทุกประเด็นหรือเฉพาะประเด็นที่มีความซับซ้อน คู่ความสามารถใช้วิธีอนุญาตตุลาการในศาลแทนได้ นอกจากนั้น ในศาลควรให้มีคณะทำงานเกี่ยวกับอนุญาตตุลาการในศาล โดยให้ทำหน้าที่แยกต่างหากเหมือนการไต่ถามไต่สวน ซึ่งอาจจะใช้เจ้าหน้าที่ชุดเดียวกับการไต่ถามไต่สวน โดยมีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ความชำนาญ สามารถให้คำแนะนำต่อประชาชนได้

ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่า การอนุญาตตุลาการในศาล จะสามารถนำมาใช้อย่างจริงจังได้ในไม่ช้า หากได้มีการแก้ไขปัญหาดำเนินการข้อเสนอนี้ที่กล่าวข้างต้น ซึ่งจะสามารถช่วยให้คดีทั้งหลายที่ฟ้องร้องกันต่อศาลสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความรวดเร็วเกิดความยุติธรรมแก่ผู้มีพรรคดี ก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

พิพัฒน์ จักรางกูร. คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง. กรุงเทพฯ : บริษัท กรุงสยาม พรินต์ติ้ง

กรัฟ จำกัด, 2538.

ไพโรจน์ วายุภาพ. การปฏิบัติเกี่ยวกับคดีมโนสาร และคดีไม่มีข้อยุ่งยาก. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :

สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2542.

พระนิติการณประสม. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง. กรุงเทพฯ :

แสงทองการพิมพ์, 2515.

ธานินทร์ กรัยวิเชียร. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง. ม.ป.ศ., ม.ป.ป.

มานิช จรมาศ. "คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1-2". เล่ม 2 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์

บรรณาคม, 2519. หน้า 903-926.

สำนักงานอนุญาตตุลาการกระทรวงยุติธรรม. รวมบทความ ข้อบังคับ ข้อตกลง ระหว่างประเทศ กฎหมายและคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับอนุญาตตุลาการ. เล่ม 2. พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพฯ : BJ. Plate Processor, 2540.

อนันต์ จันทรโอภากร. การระงับข้อพิพาทโดยอนุญาตตุลาการนอกศาล. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2536.

อนันต์ จันทรโอภากร. กฎหมายว่าด้วยการระงับข้อพิพาท โดยอนุญาตตุลาการนอกศาล.

กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2536.

วิทยานิพนธ์

ธานี วรภัทร์. "การระงับข้อพิพาทเกี่ยวกับการประกันภัยรถยนต์ โดยการอนุญาตตุลาการ"

วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2541.

วิมล พาแพง. "การบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาตตุลาการต่างประเทศ : ศึกษาเฉพาะปัญหาการใช้

มาตรา 32 และมาตรา 34 แห่งพระราชบัญญัติอนุญาตตุลาการ พ.ศ. 2530" "วิทยานิพนธ์

ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536.

เสาวนีย์ อัสวโรจน์. "สัญญาอนุญาตตุลาการ". วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523.

โชติช่วง ทัพวงศ์. "แนวทางการไต่ถามคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ : งานวิจัยของการอบรมหลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.) รุ่น 2".

2540.

พิชัยศักดิ์ หรยางกูร. "เอกสารประกอบการประชุม : การประชุมนิติศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ 2 27-28 กันยายน 2544". การประชุมองค์การสหประชาชาติ. 2544.

วิชัย อริยนันท์ทกะ. "การระงับข้อพิพาทที่เกิดจากสัญญาการค้าระหว่างประเทศ" สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม. "การประชุมเชิงปฏิบัติการของศาลยุติธรรม". 2-3 กุมภาพันธ์ 2545.

วารสาร

กองวิชาการ สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ. "การปฏิรูประบบงานศาลประสพการณ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา". บทบัณฑิตย. 56, 4 ธันวาคม 2543.

จิตติ ดิงศภัทย์ จริญญา ภักดีชนากุล และกรองเกียรติ คมสัน. "ความรู้เกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการระหว่าง

ประเทศ" ตลพท. 34, 3. พฤษภาคม-มิถุนายน 2530.

เจมส์ จี แอปเปิ้ล. "การบริหารงานคดีในศาลของประเทศสหรัฐอเมริกา" บทบัณฑิตย. 56, 2. มิถุนายน

2543.

ชาญณรงค์ ปราณีจิตต์ และคณะ. "สาเหตุของปริมาณคดีที่มาสู่ศาล" รายงานการวิจัยเพื่อหาวิธีลดปริมาณคดีที่มาสู่ศาลและความรวดเร็วในการดำเนินคดี. ปี 2543.

ชาญชัย แสวงศักดิ์ และคณะ. "อิทธิพลของฝรั่งเศสในการปฏิรูปกฎหมายไทย ". วารสารกฎหมาย

ปกครอง. 3, 2.

ชวลิต โสภณวัต. "กฎหมายลักษณะพยานของไทยเป็นกฎหมายในระบบกล่าวหาจริงหรือ". ตลพท.

6, 28 พฤศจิกายน-ธันวาคม 2524.

ไชยยศ วรรณทีศิริ และพจนันท์ เดชวรุฒ. "การนั่งพิจารณาคดีอย่างต่อเนื่อง" บทบัณฑิตย. 56, 4.

ธันวาคม 2543.

ไชยยศ วรรณทัตติ. "ความล่าช้าของกระบวนการยุติธรรมเปรียบประดุจการปฏิเสธความยุติธรรม" **จุลพาห.**

1, 2543. มกราคม-มีนาคม 2539.

บุญรอด ตันประเสริฐ. "การบริหารคดีเพื่อพิจารณาคดีต่อเนื่อง" **บทบัญญัติ** 57, 3. กันยายน 2544.

มนตรี ศิลปมหาบัณฑิต. "การบริหารงานคดี". **บทบัญญัติ**. 56, 4. ธันวาคม 2544.

วุฒิพงษ์ เวชยานนท์. "คำชี้ขาด (Award) อันเกิดจากกระบวนการพิจารณา Arbitrato Irrituale". **จุลพาห.**

3, 42 กรกฎาคม-กันยายน 2538.

วรรณชัย บุญบำรุง และสิริพันธ์ พลรบ. "การพิจารณาโดยขาดนัดกับหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง" **วารสารนิติศาสตร์**. 30, 3. กันยายน 2543.

ศักดิ์ สนองชาติ. "การใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง". **บทบัญญัติ**. 48, 4. ธันวาคม 2535.

สิริพันธ์ พลรบ และวรรณชัย บุญบำรุง. "การเร่งรัดวิธีพิจารณาคดีมีโน้ตสาร์ และคดีไม่มีข้อยุ่งยาก

กับหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง". **วารสารนิติศาสตร์**. 29, 3. กันยายน 2542.

สุนัย มโนมัยอุดม. "สรุปผลการประชุมศาลชั้นต้นของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ณ ประเทศสิงคโปร์ ระหว่างวันที่ 19-22 กรกฎาคม 2538". **จุลพาห.** 2, 43. เมษายน-มิถุนายน 2539.

อุดมศักดิ์ นิติมนตรี. "ข้อสังเกตพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

(ฉบับที่ 13)" **จุลพาห.** 2, 39. มีนาคม-เมษายน 2535.

สัมภาษณ์

ชาญณรงค์ ปรานีจิตต์, ผู้พิพากษา. ศาลอาญา ชั้น 12. 1 มีนาคม 2545.

ธรรมบุญ พิทยาภรณ์, ผู้พิพากษา. สำนักงานระบับข้อพิพาท กระทรวงยุติธรรม. 4 มีนาคม 2545.

ปรัชญา อยู่ประเสริฐ, ผู้พิพากษา. ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ชั้น 10. 3 มิถุนายน 2545.

วิรัช ทอกลงยา, ผู้พิพากษา. ศาลแพ่งธนบุรี ชั้น 5. 16 พฤษภาคม 2545.

วินัส เรืองอำพัน, ผู้พิพากษาอาวุโส. ศาลแพ่งธนบุรี ชั้น 5. 16 พฤษภาคม 2545.

สันต์ชัย ล้อมฉินพรัตน์, ผู้พิพากษา. ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ชั้น 10. 8 พฤษภาคม 2545.

สุพรชัย รางแดง, ผู้พิพากษา. ศาลแพ่ง ชั้น 12. 22 มีนาคม 2545.

กฎหมายที่ประกาศในพระราชกิจจานุเบกษา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง. ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 52. 20 มิถุนายน 2478.

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 17) พ.ศ. 2542.

ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 116 ตอนที่ 33 ก หน้า 1, 3 พฤษภาคม 2542.

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 17) พ.ศ. 2542.

ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 116 ตอนที่ 33 ก หน้า 2, 3 พฤษภาคม 2542.

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 17) พ.ศ. 2542.

ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 116 ตอนที่ 33 ก หน้า 3, 3 พฤษภาคม 2542.

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 19) พ.ศ. 2543.

ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 117 ตอนที่ 19 ก หน้า , 14 มีนาคม 2543.

ภาษาอังกฤษ

Books

Black, Henry Campbell. **Black's Law Dictionary**. 5th ed. Minnesota : West Publishing, 1979.

Barbara S. Meierhoefer. "**Court-Annexed Arbitration in ten District courts**". An Evaluation :

Federal Judicial Center, 1990.

David Rauma & Carol Krafka. "**Voluntary Arbitration in Eight Federal District court**".

An Evaluation : Federal Judicial Center, 1994.

E. Allan lind & John E. Shapard. "**Evaluation of Court-Annexed Arbitration in three Federal**

District Courts". An Evaluation : Federal Judicial Center, rev. ed, 1983.

Elizabeth plapiner, donna stienstra. "ADR and settlement in the Federal District Courts" a

sourcebook for judges & Lawyers. Fedal judicial center and the CPR institute for

dispute resolution : 1996.

Kalalik. S. James & other. **"Just, Speedy and Inexpensive? An Evaluation of Judicial Case**

Management under the Civil Justice Reform Act"

Alabama Law Review : Fall 1997

Martin" Domke. **The Law and Practice of Commercial Arbitration.** Mundelein, Illinois :

Callaghan company, 1968.

Whiteman, M. Marjorie. **Damage in international Law.**

Washington : United States Government

Printing Office Vol.3.

Reports

Report of the Proceeding of the Judicial conference of the United States. "The District of Connecticut

ended its pilot program in 1982"

Report of the Proceedings of the Judicial Conference of the United States. September 1985.

Law

Administrative Dispute Resolution Act 1990

Alternative Dispute Resolution Act 1998

AIA Arbitration Rules 1985

Civil Procedure Rules : Practice Directions, rule 1.4

Civil Procedure Rules : Practice Directions, rule 26.1

Civil Procedure Rules : Practice Directions, rule 26.8

Civil Justice Reform Act 1990

Negotiated Rulemaking Act 1990

Internet

<http://www.open.gov.uk/lcd/civil/final.html>

ร่าง

ภาคผนวก ก

Appendix

Text of rule 16 of the Federal Rules of Civil Procedure

Rule 16 Pre-trial conference scheduling management

- (a) Pre-trial conferences; objectives. In any action, the court may in its discretion direct the attorneys for the parties and any underrepresented parties to appear before it for a conference or conferences before trial for such purposes as
 - (1) expediting the disposition of the action;
 - (2) establishing early and continuing control so that the case will not be protracted because of lack of management;
 - (3) discouraging wasteful pre-trial activities;
 - (4) improving the quality of the trial through more thorough preparation; and
 - (5) facilitating the settlement of the case.
- (b) Scheduling and planning. Except in categories of actions exempted by district court rule as inappropriate, the district judge or a magistrate judge when authorised by district court rule, shall, after receiving the report from the parties under rule 26(f) or after consulting with the attorneys for the parties and and unrepresented parties by a scheduling conference, telephone, mail, or other suitable means enter a scheduling order that limits the time
 - (1) to join other parties and to amend the pleadings;
 - (2) to file motions; and
 - (3) to complete discovery.

The scheduling order may also include

- (4) modifications of the times for disclosure under rules 26(a) and 26(e) (I) and of the extent of discovery to be permitted;
- (5) the date or dates for conferences before trial, a final pre-trial conference and trial; and

(6) any other matters appropriate in the circumstances of the case.

The order shall issue as soon as practicable but in any event within 90 days after the appearance of a defendant and within 120 days after the complaint has been served on a defendant. A schedule shall not be modified except upon a showing of good cause and by leave of the district judge or, when authorised by local rule, by a magistrate judge.

(c) Subjects for consideration at pre-trial conferences. At any conference under this rule consideration may be given, and the court may take appropriate action, with respect to

- (1) the formulation and simplification of the issues, including the elimination of frivolous claims or defences;
- (2) the necessity or desirability of amendments to the pleadings; w
- (3) the possibility of obtaining admissions or fact and of documents which will avoid unnecessary proof stipulations regarding the authenticity of documents, and advance rulings from the court on the admissibility of evidence;
- (4) the avoidance of unnecessary proof and of cumulative evidence, and limitations or restrictions on the use of testimony under rule 702 of the federal Rules of Evidence;
- (5) the appropriateness and timing of summary adjudication under rule 56;
- (6) the control and scheduling of discovery including orders affecting disclosures and discovery pursuant to rule 26 and rules 29 through 37;
- (7) the identification of witnesses and documents, the need and schedule for filing and exchanging pre-trial briefs, and the date of dates for further conferences and for trial;
- (8) the advisability of referring matters to a magistrate judge or master;
- (9) settlement and the use of special procedures to assist in resolving the dispute when authorised by statute or local rule;

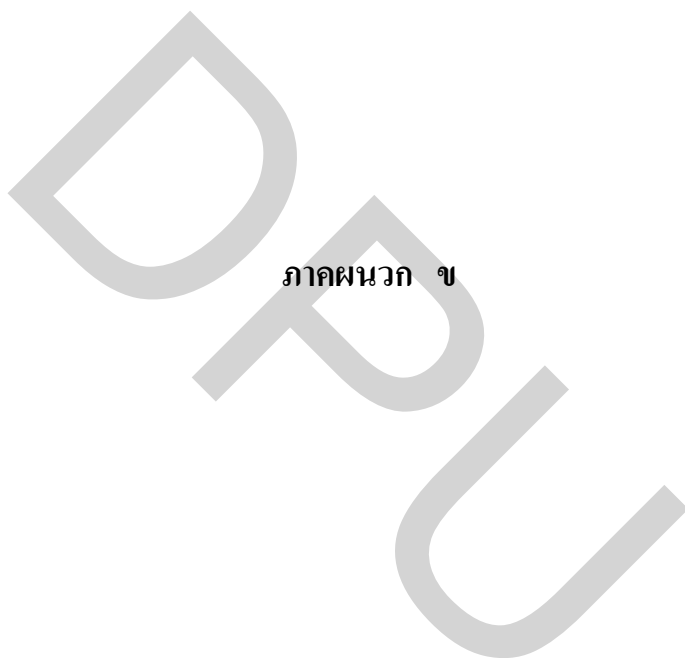
- (10)the form and substance of the pre-trial order;
- (11)the disposition of pending motions;
- (12)the need for adopting special procedures for managing potentially difficult or protracted actions that may involve complex issues, multiple parties difficult legal questions, or unusual proof problems;
- (13)an order for a separate trial pursuant to rule 42(b) with respect to a claim, counterclaim, crossclaim, or third party claim, or with respect to any particular issue in the case;
- (14)an order directing a party or parties to present evidence early in the trial with respect to a manageable issue that could on the evidence, be the basis for a judgment as a matter of law under rule 50(a) or a judgment on partial findings under rule 52(c).
- (15)an order establishing a reasonable limit on the time allowed for presenting evidence : and
- (16)such other matters as may facilitate the just, speedy, and inexpensive disposition of the action

At least one of the attorneys for each party participating in any conference before trial shall have authority to enter into stipulations and to make admissions regarding all matters that the participants may reasonably anticipate may be discussed. If appropriate the court may require that a party or its representative be present or reasonably available by telephone in order to consider possible settlement of the dispute.

- (d) Final pre-trial conference. Any final pre-trial conference shall be held as close to the time of trial as reasonable under the circumstances. The participants at any such conference shall formulate a plan for trial, including a program for facilitating the admission of evidence. The conference shall be attended by at least one of the

attorneys who conduct the trial for each of the parties and by any unrepresented parties.

- (e) Pre-trial orders. After any conference held pursuant to this rule, an order shall be entered reciting the action taken. This order shall control the subsequent course of the action unless modified by a subsequent order. The order following a final pre-trial conference shall be modified only to prevent manifest injustice.
- (f) Sanctions. If a party or party's attorney fails to obey a scheduling or pre-trial order, or if no appearance is made on behalf of a party at a scheduling or pre-trial conference, or if a party or party's attorney is substantially unprepared to participate in the conference or if a party or party's attorney fails to participate in good faith the judge upon motion or the judge's own initiative may make such orders with regard thereto as are just, and among others any of the orders provided in rule 37(b) (2) (B), (C), (D). In lieu of or in addition to any other sanction, the judge shall require the party or the attorney representing the party or both to pay the reasonable expenses incurred because of any noncompliance with this rule, including attorney's fees, unless the judge finds that the noncompliance was substantially justified or that other circumstances make an award of expenses unjust.

ภาคผนวก ข

ระเบียบว่าด้วยการประนีประนอมยอมความในศาลฎีกา

โดยที่การประนีประนอมเป็นกระบวนการที่สำคัญประการหนึ่งในการอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้คู่ความสามารถตกลงระงับข้อพิพาทด้วยความรู้สึกที่ดีต่อกัน ทั้งเป็นการประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายของคู่ความ จึงเห็นควรดำเนินการเพื่อยังให้เกิดการประนีประนอมยอมความในศาลฎีกา และเพื่อให้การประนีประนอมยอมความในศาลฎีกาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นไปโดยเรียบร้อย จึงกำหนดระเบียบว่าด้วยการประนีประนอมยอมความในศาลฎีกา ดังนี้

ข้อ 1. ให้ตั้งแผนกคดีประนีประนอมขึ้นในศาลฎีกา โดยให้มีผู้พิพากษาศาลฎีกา ที่มีความรู้ความสามารถในการไกล่เกลี่ย ซึ่งประธานศาลฎีกาแต่งตั้งอย่างน้อย 15 คน และให้มีผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา เพื่อช่วยงานคดีและทำหน้าที่ เป็นเลขานุการองค์คณะผู้พิพากษาศาลฎีกาอย่างน้อย 5 คน กับให้มีหน่วยงานธุรการในศาลฎีกาหน่วยหนึ่งเรียกว่า งานประนีประนอมประกอบด้วยนิติกรและเจ้าหน้าที่ธุรการตามจำนวนที่เหมาะสม เพื่อปฏิบัติงานธุรการคดี

ข้อ 2. คดีที่จะดำเนินการเพื่อให้มีการประนีประนอมยอมความในศาลฎีกา ได้แก่

2.1 คดีแพ่งทุกคดี

2.2 คดีอาญา ซึ่งมีข้อหาเฉพาะความผิดส่วนตัว (ความผิดอันยอมความกันได้)

ข้อ 3. เมื่อศาลฎีกาได้รับสำนวนคดีจากศาลชั้นต้น และได้ดำเนินการด้านธุรการแล้วให้ส่งสำนวนคดีตามข้อ 2 ไปยังงานประนีประนอม เพื่อดำเนินการออกหนังสือถึงคู่ความเพื่อสอบถามความประสงค์ในการประนีประนอมยอมความตามแบบ ป.น. 1 ทำระเบียบนี้ โดยให้แนบหนังสือแจ้งความประสงค์จากคู่ความ ตามแบบ ป.น. 2 ทำระเบียบนี้ไปด้วย

ข้อ 4. เมื่อได้รับแจ้งความประสงค์จากคู่ความทุกฝ่ายว่าจะประนีประนอมยอมความแล้ว ให้นิติกรงานประนีประนอมจัดทำสำนวนคดีประนีประนอมขึ้นประกอบด้วย

4.1 ปกสำนวนคดีประนีประนอมตามแบบ ป.น. 3 ทำระเบียบนี้

4.2 หนังสือแจ้งความประสงค์จากคู่ความ

4.3 บันทึกข้อมูลเพื่อการไต่ถามของผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกาตามแบบ ป.น. 4 ทำระเบียบนี้

4.4 ปกหลัง

ด้วยคำและเอกสารใดๆ ในสำนวนคดีประนีประนอมให้ถือเป็นความลับในราชการ และให้ผูกโยงสำนวนคดีประนีประนอมดังกล่าวกับสำนวนคดีที่จะประนีประนอมนั้น เมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินงานประนีประนอมแล้ว ไม่ว่าผลสุดท้ายจะมีการประนีประนอมยอมความในคดีนั้น ต่อมาหรือไม่ ให้แยกสำนวนคดีประนีประนอมนี้เก็บไว้ต่างหากที่งานประนีประนอมของศาลฎีกา เมื่อนิติกรจัดทำสำนวนคดีประนีประนอมเสร็จแล้ว ให้เสนอผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกาดำเนินการบันทึกข้อมูลเพื่อการไต่ถาม

ข้อ 5. เมื่อผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกาดำเนินการบันทึกข้อมูล เพื่อการไต่ถามเสร็จแล้ว ให้เสนอสำนวนคดีประนีประนอมต่อเลขานุการศาลฎีกา เพื่อเสนอประธานศาลฎีกา จ่ายสำนวนให้ผู้พิพากษาศาลฎีกาดำเนินการไต่ถามต่อไป

ข้อ 6. ผู้พิพากษาศาลฎีกาในแผนกคดีประนีประนอมตามลำดับชื่อ จะได้รับการจ่ายสำนวนคดีประนีประนอมตามลำดับเลขคดีประนีประนอม แต่ประธานศาลฎีกาอาจพิจารณา มอบหมายให้ผู้พิพากษาศาลฎีกาคนหนึ่งคนใดที่คู่ความทุกฝ่ายในคดีแสดงความประสงค์จะจงให้เป็นผู้ไต่ถามได้รับการจ่ายสำนวนคดีประนีประนอมนั้นได้

ข้อ 7. ผู้พิพากษาศาลฎีกา ซึ่งได้รับการจ่ายสำนวนคดีประนีประนอม จะกำหนดวันนัดประนีประนอม และสั่งให้ดำเนินการออกหนังสือประนีประนอมส่งให้แก่คู่ความ

ข้อ 8. ก่อนดำเนินการไต่ถามให้แจ้งให้คู่ความทุกฝ่ายทราบว่า ข้อเสนอ คำแถลง ตลอดจนข้อเท็จจริงใดๆ ที่คู่ความแถลงหรือเสนอต่อศาลฎีกาในระหว่างการไต่ถาม คู่ความไม่มีสิทธิ นำไปอ้างอิงไม่ว่าในคดีใด และไม่ผูกมัดคู่ความหรือศาลให้ปฏิบัติตามหรือเห็นเป็นเช่นนั้น ให้ ผู้พิพากษาศาลฎีกาจดแจ้งการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณาด้วย

ข้อ 9. ในกรณีที่คู่ความยังไม่อาจตกลงประนีประนอมยอมความกันได้ในนัดแรก และมีท่าทีว่าจะตกลงกันได้ในวันนัดประนีประนอมยอมความครั้งแรก คู่ความบางฝ่ายมาศาล และมีเหตุอันควรเชื่อว่าคู่ความอาจตกลงกันได้ ผู้พิพากษาศาลฎีกาที่เป็นองค์คณะอาจออกคำสั่งให้นัดประนีประนอมยอมความครั้งต่อไปได้ตามที่เห็นสมควร แต่รวมแล้วไม่ควรเกิน 3 นัด เว้นแต่มีเหตุผลพิเศษจะนัดต่อไปอีกก็ได้

ข้อ 10. ผู้พิพากษาศาลฎีกา พึงไต่ถามเพื่อให้คู่ความตกลงประนีประนอมยอมความด้วยความสมัครใจ และให้ความมั่นใจแก่คู่ความทุกฝ่ายว่า หากไม่มีการตกลงประนีประนอมยอมความ ก็จะไม่เกิดผลดีหรือผลร้ายในคดีนั้นแต่อย่างใด

ข้อ 11. ในกรณีที่คู่ความสามารถตกลงประนีประนอมยอมความกันได้ ถ้าคู่ความไม่ได้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความมา ให้ผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา หรือนิติกรอำนวยความสะดวกแก่คู่ความทุกฝ่าย โดยยกร่างสัญญาประนีประนอมยอมความให้เป็นไปตามความประสงค์ของคู่ความให้องค์คณะผู้พิพากษาศาลฎีกาพิจารณาพิพากษาตามยอมให้เสร็จไปในวันนั้น

ข้อ 12. ในกรณีที่คู่ความทุกฝ่ายไม่มาศาลตามนัด หรือคู่ความแต่บางฝ่ายมาศาล หรือคู่ความไม่อาจตกลงประนีประนอมยอมความกันได้ ให้องค์คณะผู้พิพากษาศาลฎีกาบันทึกถึงเหตุแห่งการนั้น และสั่งให้จัดการไต่ถามในสำนวนคดีประนีประนอม

ข้อ 13. เมื่อมีคำสั่งให้งดการไต่ถามแล้ว ให้นิติกรงานประนีประนอมแยกสำนวนคดี ประนีประนอมออกเก็บในตู้เอกสารลับ ลงทะเบียนผลการไต่ถาม และทำบันทึกเสนอสำนวนคดีนั้น เพื่อเลขานุการศาลฎีกา เสนอประธานศาลฎีกาจ่ายสำนวนคดีนั้นให้องค์คณะผู้พิพากษาศาลฎีกาอื่นที่มีได้เป็นองค์คณะในการไต่ถามคดีนั้นพิจารณาพิพากษาต่อไป

ข้อ 14. ในกรณีที่มิมีคำสั่งให้งดการไต่ถามแล้ว ไม่ว่าคดีนั้นจะอยู่ในระหว่างการพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกาหรือชั้นตอนใด ก่อนศาลชั้นต้นอ่านคำพิพากษาของศาลฎีกา หากคู่ความทุกฝ่ายในคดีนั้นร่วมกันแถลงขอให้มีการประนีประนอมยอมความก็ให้ส่งสำนวนคดีนั้นไปเพื่อดำเนินการประนีประนอมยอมความตามระเบียบนี้

ทั้งนี้ให้ใช้ระเบียบนี้ ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2538 เป็นต้นไป

(ลงชื่อ) ประมาณ ชันชื้อ

(นายประมาณ ชันชื้อ)

ประธานศาลฎีกา

ภาคผนวก ค

คำแนะนำของประธานศาลฎีกา

เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยเพื่อยังให้เกิดการประนีประนอมยอมความ พ.ศ. 2539

ปัจจุบันปัญหาคดีค้างค้ำยังคงเป็นปัญหาใหญ่ของการบริหารงานยุติธรรม ซึ่งเป็นผลให้ประชาชนไม่ได้รับประโยชน์จากระบบการยุติธรรมเท่าที่ควร แนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว เป็นธรรม เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบันและเอื้อประโยชน์ต่อประชาชนได้มากยิ่งขึ้นคือการให้ผู้พิพากษาพยายามดำเนินการให้คู่ความได้ตกลงหรือประนีประนอมยอมความกันในเรื่องพิพาทที่เกิดขึ้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 19 และ 20 ให้วรรคสาม จึงออกคำแนะนำเพื่อให้ผู้พิพากษาใช้เป็น แนวทางในการไกล่เกลี่ย หรือมีคำสั่งเพื่อยังให้เกิดการตกลงหรือประนีประนอมยอมความกันระหว่างคู่ความ ดังต่อไปนี้

1. กรณีที่ผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบเห็นว่า คดีที่รับผิดชอบอยู่มีหนทางที่จะตกลงกันได้ ก็ให้ดำเนินการไกล่เกลี่ยเพื่อให้คู่ความได้ตกลงหรือประนีประนอมยอมความกันในคดีที่พิพาทนั้น
2. ในกรณีที่ไมอาจดำเนินการไกล่เกลี่ยได้ ภายหลังจากที่ได้มีการชี้สองสถานแล้วข้อพิพาทใดที่เป็นปัญหาข้อเท็จจริง ซึ่งสมควรใช้ความสามารถพิเศษของผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขา ก็ให้ผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบใช้พิจารณานำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเกี่ยวกับ อนุญาตตุลาการในศาลมาใช้ตามควรแก่กรณี เพื่อให้อนุญาตตุลาการที่ได้รับการแต่งตั้งชี้ขาดใน ประเด็นที่เป็นปัญหาดังกล่าวก่อน ทั้งนี้ อาจประสานงานกับสำนักงานอนุญาตตุลาการ กระทรวงยุติธรรมให้เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบการดำเนินการในชั้นอนุญาตตุลาการก็ได้
3. ในกรณีที่ดำเนินการไกล่เกลี่ยแล้ว คู่ความไม่อาจตกลงประนีประนอมกันได้ หากผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบเห็นว่า ตนไม่สมควรที่จะพิจารณาพิพากษาคดีนั้นต่อไปเนื่องจากได้รับทราบข้อเท็จจริงต่างๆ นอกจำนวนจากคู่ความในขณะที่ทำการไกล่เกลี่ยหรือด้วยเหตุใด ก็ให้พิจารณาถอนตัวจากการพิจารณาพิพากษาคดีนั้นได้ เว้นแต่กรณีที่ทั้งสองฝ่ายยังคงประสงค์ให้ผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบดำเนินการพิจารณาพิพากษาต่อไป

4. ในการไกล่เกลี่ยเพื่อยังให้เกิดการตกลงหรือประนีประนอมยอมความกันนั้น ผู้ไกล่เกลี่ยอาจดำเนินการไกล่เกลี่ยในห้องรับรองซึ่งจัดไว้เป็นพิเศษสำหรับการดำเนินการไกล่เกลี่ยในศาลนั้นๆ โดยผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบและทนายความไม่จำเป็นต้องสวมเสื้อครุย และการไกล่เกลี่ยอาจมีรูปแบบแตกต่างไปจากการพิจารณาคดีโดยทั่วไปก็ได้ ทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์ในการสร้างบรรยากาศของความเป็นมิตรระหว่างคู่ความอันจะสามารถทำให้คู่ความตกลงประนีประนอมยอมกันได้ดียิ่งขึ้น

5. ผู้พิพากษาผู้รับผิดชอบอาจพิจารณาค้นคำขึ้นศาลในกรณีพิเศษสำหรับคู่กรณีที่สามารถตกลงประนีประนอมกันได้โดยรวดเร็ว

ให้ไว้ ณ วันที่ 7 มีนาคม พ.ศ. 2539

(ลงชื่อ) ประมาณ ชันชื้อ

ประธานศาลฎีกา

Draft

ภาคผนวก ง

ระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง

ว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2541

โดยที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางเป็นศาลชำนาญพิเศษซึ่งมีกระบวนการพิจารณาที่เหมาะสมแก่สภาพและลักษณะของข้อพิพาท และมีวัตถุประสงค์สำคัญคือการระงับข้อพิพาทด้วยความสะดวก รวดเร็วและยุติธรรม รวมทั้งสนับสนุนการระงับข้อพิพาทในทางอื่น นอกจากนี้ให้ศาลชี้ขาดตัดสินคดีด้วยการระงับข้อพิพาทโดยการไต่ถามข้อพิพาทในศาลถือได้ว่าเป็นมาตรการที่สำคัญอย่างหนึ่งอันจะนำไปสู่จุดมุ่งหมายที่จะอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว ทั้งจะช่วยบรรเทาปริมาณคดีในศาลให้ลดน้อยลงด้วย จึงเห็นสมควรจัดให้มีการให้บริการการไต่ถามข้อพิพาทขึ้นในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง เพื่อให้การไต่ถามเช่นนั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงวางระเบียบไว้ดังนี้

ข้อ 1. ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2541”

ข้อ 2. ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 10 เมษายน 2541 เป็นต้นไป

หมวด 1

นิยาม

ข้อ 3. ในระเบียบนี้

“อธิบดี” หมายความว่า อธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง

“รองอธิบดี” หมายความว่า รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง

“ผู้ไต่ถาม” หมายความว่า ข้าราชการตุลาการในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ซึ่งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางมีคำสั่งแต่งตั้งให้เป็นผู้ไต่ถาม

“เจ้าหน้าที่” หมายความว่า ข้าราชการและลูกจ้างซึ่งมีหน้าที่ปฏิบัติงานในเรื่องการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

หมวด 2

ผู้ไกล่เกลี่ย

ข้อ 4. ให้อธิบดีมีคำสั่งตั้งข้าราชการตุลาการในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางที่สมควรใจเป็นผู้ไกล่เกลี่ย เป็นผู้ไกล่เกลี่ย

ข้อ 5. อธิบดีหรือรองอธิบดี เป็นผู้มอบหมายให้ผู้ไกล่เกลี่ยดำเนินการไกล่เกลี่ยคดีเรื่องใดตามหลักเกณฑ์ในระเบียบนี้หรือตามที่เห็นสมควร ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความสะดวก รวดเร็ว และเที่ยงธรรม ประกอบกับความเป็นไปได้ในการที่ทำให้ข้อพิพาทระงับไปด้วยความพอใจและความรู้สึกที่ดีต่อกันของคู่ความที่เกี่ยวข้องเป็นสำคัญ

สำนวนคดีที่เข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยแล้ว หากอธิบดีหรือรองอธิบดีเห็นว่าสำนวนคดีเรื่องนั้นไม่สมควรไกล่เกลี่ยอีกต่อไป อธิบดีหรือรองอธิบดีอาจสั่งให้ส่งสำนวนคืนผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนเพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปได้

หมวด 3

การคัดเลือกคดี

ข้อ 6. คดีแพ่งทั้งปวงและคดีอาญาที่เป็นความผิดอันยอมความได้ ซึ่งคู่ความทุกฝ่ายแถลงขอให้ส่งสำนวนเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ย ให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนพยายามทำการไกล่เกลี่ยก่อน โดยผู้พิพากษาคณเดียวสามารถทำการไกล่เกลี่ยได้ ทั้งนี้ให้ดำเนินการไกล่เกลี่ยในห้องพิจารณาโดยไม่ต้องใช้ห้องไกล่เกลี่ย

ข้อ 7. ไม่ว่ากระบวนการพิจารณาดำเนินอยู่ชั้นใด ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนอธิบดีหรือรองอธิบดี โดยความสมควรใจของคู่ความทุกฝ่ายอาจสั่งให้ส่งสำนวนเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยได้ และในกรณีเช่นว่านี้ ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องไม่เป็นเจ้าของสำนวน หรือองค์คณะในคดีนั้น เว้นแต่จะเป็นความประสงค์ของคู่ความทุกฝ่ายที่จะให้เจ้าของสำนวนเป็นผู้ไกล่เกลี่ย

การส่งสำนวนเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยตามคำแถลงขอของคู่ความทุกฝ่ายให้อยู่ในดุลพินิจของผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนว่าจะอนุญาตหรือไม่ โดยพิจารณาจากความประสงค์ที่แท้จริงของคู่ความทุกฝ่ายและความเป็นไปได้ที่การไกล่เกลี่ยจะบรรลุผลในการระงับข้อพิพาท

ในกรณีที่คู่ความทุกฝ่ายประสงค์จะเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ย แต่ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนมีความเห็นไม่ควรนำคดีเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ย ให้นำสำนวนปรึกษาอธิบดีหรือรองอธิบดี

กรณีคู่ความทุกฝ่ายมีคำแถลงขอ แต่ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนเห็นสมควรไม่ให้นำคดีที่เคยไกล่เกลี่ยมาแล้วมาไกล่เกลี่ยอีก ให้นำสำนวนปรึกษาอธิบดีหรือรองอธิบดี หากอธิบดีหรือรองอธิบดีเห็นสมควรให้ไกล่เกลี่ยซ้ำอีก ก็ให้ส่งสำนวนเข้าคณะไกล่เกลี่ยซึ่งมีไช้คณะเดิมที่เคยไกล่เกลี่ยมาแล้ว เว้นแต่คู่ความทุกฝ่ายประสงค์ที่จะให้คณะไกล่เกลี่ยเดิมเป็นผู้ไกล่เกลี่ย

ข้อ 8. ภายใต้งบับระเบียบ ข้อ 7. สำนวนคดีใดที่จะส่งไปไกล่เกลี่ย ให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนจดรายงานกระบวนการพิจารณาสั่งการดำเนินกระบวนการไกล่เกลี่ยไว้ชั่วคราว และกำหนดวันนัดไกล่เกลี่ยไว้แล้วส่งสำนวนให้อธิบดีหรือรองอธิบดีเพื่อจ่ายสำนวนให้แก่ผู้ไกล่เกลี่ยต่อไป

หากผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน อธิบดีหรือรองอธิบดีเห็นว่าการส่งคดีเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยจะเป็นเหตุให้การพิจารณาคดีต้องหยุดชะงักหรือล่าช้าเกินควร ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน อธิบดีหรือรองอธิบดี อาจมีคำสั่งให้ดำเนินกระบวนการไปพร้อมกับดำเนินการไกล่เกลี่ยก็ได้ ทั้งนี้ให้คำนึงถึงประโยชน์ของคู่ความทุกฝ่ายเป็นสำคัญ

ข้อ 9. สำนวนคดีเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยแล้ว ให้ตั้งสำนวนไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยออกหมายเลขคดีดำใช้อักษรย่อ ก. นำหน้าเลขคดีแล้วผูกติดกับสำนวนหลัก หากมีการดำเนินกระบวนการพิจารณาใดๆ เกี่ยวกับสำนวนหลักระหว่างคดีอยู่ในระบบไกล่เกลี่ย ให้เจ้าหน้าที่ปลดสำนวนไกล่เกลี่ยออกจากสำนวนหลักเพื่อส่งสำนวนหลักไปดำเนินกระบวนการพิจารณาดังกล่าวเสียก่อน แล้วจึงส่งสำนวนหลักคืนสู่งานไกล่เกลี่ย

เมื่อไกล่เกลี่ยเสร็จ ไม่ว่าคู่ความจะตกลงกันได้หรือไม่ก็ตาม ให้ออกหมายเลขคดีแดง โดยใช้อักษรย่อ ก. นำหน้าเลขคดี สำหรับสำนวนคดีที่มีการไกล่เกลี่ยซ้ำให้ออกหมายเลขคดีไกล่เกลี่ยข้อพิพาทใหม่ทุกครั้ง

ข้อ 10. ภายใต้บังคับระเบียบ ข้อ 14. การดำเนินกระบวนการพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง นอกจากการไต่ถามผู้ต้องหา ให้อยู่ในความรับผิดชอบของผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน

หมวด 4

การดำเนินการไต่ถามผู้ต้องหา

ข้อ 11. เมื่อผู้ต้องหาได้รับสำนวนคดีแล้ว ให้ผู้ต้องหาดำเนินการไต่ถามผู้ต้องหาโดยไม่มีข้อจำกัดตามที่เห็นสมควรและเป็นธรรมแก่คู่ความทุกฝ่าย

ให้ดำเนินการไต่ถามผู้ต้องหาในห้องที่จัดไว้โดยเฉพาะ แต่ถ้าผู้ต้องหาเห็นสมควรหรือคู่ความทุกฝ่ายร้องขอ จะทำการไต่ถาม ณ สถานที่อื่นใดอันสมควรแก่กรณีก็ได้ โดยได้รับอนุญาตจากอธิบดีหรือรองอธิบดี

ข้อ 12. ภายใต้บังคับระเบียบ ข้อ 11. บรรดาผู้ต้องหาอาจดำเนินการนัดหมายให้คู่ความทุกฝ่ายมาศาลพร้อมกัน หรืออาจนัดหมายให้ไปพร้อมกัน ณ สถานที่ใดๆ เพื่อที่จะได้ให้มีการพร้อมกันของคู่กรณีทุกฝ่ายก็ได้

ข้อ 13. ให้ผู้ต้องหาแจ้งให้คู่ความทุกฝ่ายทราบว่า ข้อเท็จจริงและการดำเนินการในชั้นไต่ถามผู้ต้องหาไม่อาจนำไปใช้อ้างอิงในการดำเนินกระบวนการพิจารณาใดๆ ของศาลได้ โดยให้ผู้ต้องหาจดแจ้งข้อความดังกล่าวไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณาชั้นไต่ถามผู้ต้องหาครั้งแรก แล้วให้คู่ความทุกฝ่ายลงลายมือชื่อในรายงานกระบวนการพิจารณาไว้เป็นหลักฐาน

ข้อ 14. เมื่อผู้ต้องหาดำเนินการไต่ถามผู้ต้องหาแล้วเสร็จ หากการไต่ถามผู้ต้องหาในคดีแพ่งสำเร็จโดยโจทก์ถอนฟ้องหรือคู่ความทำสัญญาประนีประนอมยอมความหรือคดีอาญาที่ไต่ถามผู้ต้องหาสำเร็จโดยโจทก์หรือผู้เสียหายตกลงกับจำเลยได้ แล้วโจทก์ถอนฟ้องหรือผู้เสียหายถอนคำร้องทุกข์ ให้ผู้ต้องหาเป็นผู้มีคำสั่งหรือคำพิพากษาตามยอม โดยให้ผู้พิพากษาคนหนึ่ง ณ ขณะผู้ต้องหาและผู้พิพากษาศมทบเวรชี้ร่วมเป็นองค์คณะด้วย

ในกรณีที่คู่ความไม่อาจตกลงกันได้ ให้ผู้ไกล่เกลี่ยจดยางงานกระบวนการพิจารณา ส่งสำนวน
คืนผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป ในกรณีเช่นนี้ให้ผู้ไกล่เกลี่ยกำหนดวันนัด
หมาย หรือกรณีผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนเห็นชอบ ก็ให้ผู้ไกล่เกลี่ยกำหนดวันนัดพิจารณาไปได้และ
ให้คู่ความทุกฝ่ายลงลายมือชื่อทราบนัดไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณาชั้นไกล่เกลี่ย

ในกรณีตามวรรคสอง หากเป็นความประสงค์ของคู่ความทุกฝ่ายที่จะนำข้อตกลงข้อใด
หรือการประนีประนอมในประเด็นข้อใดซึ่งรับกันและไม่ขัดต่อกฎหมายไปใช้อ้างอิงในชั้นพิจารณา
ให้ผู้ไกล่เกลี่ยบันทึกไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณาโดยละเอียดตามประสงค์ของคู่ความ

ข้อ 15. ในกรณีการไกล่เกลี่ยไม่บรรลุผลให้ตกลงกันได้ ให้เจ้าหน้าที่แยกสำนวนไกล่เกลี่ย
ข้อพิพาทเก็บไว้เป็นความลับและทำลายภายใน 7 วัน นับแต่วันผู้ไกล่เกลี่ยมีคำสั่งส่งสำนวนหลักคืน
เว้นแต่รายงานชั้นไกล่เกลี่ยฉบับที่ส่งสำนวนคืนให้คดีไว้ในสำนวนหลัก

ประกาศ ณ วันที่ 10 เมษายน 2541

อัครวิทย์ สุมาวงศ์

(นายอัครวิทย์ สุมาวงศ์)

อธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง

Draft

ภาคผนวก จ

**IN THE UNITED STATES DISTRICT COURT
FOR THE EASTERN DISTRICT OF PENNSYLVANIA**

: CIVIL ACTION

:

: NO.

ORDER

AND NOW, this day of , 19 , it is hereby
ORDERED, that the panel appointed to serve as arbitrators in the above captioned matter, consisting
of is dismissed.

IT IS FURTHER ORDERED THAT the following shall serve as arbitrators in the
above-captioned matter :

AND the arbitration hearing in the above-captioned matter shall be heard :

FURTHER ORDERED, that the above designated chairman shall file with the Clerk of
Court, the arbitration award after the hearing is concluded.

BY THE COURT :

J.

**IN THE UNITED STATES DISTRICT COURT
FOR THE EASTERN DISTRICT OF PENNSYLVANIA**

: CIVIL ACTION
:
: NO.

**ORDER REFERRING CASE TO ARBITRATION
AND APPOINTING ARBITRATORS**

AND NOW, this _____ day of _____, 19____, it is hereby

ORDERED, pursuant to Local Civil Rule 8, Section 4 (a), that the above civil action is
herewith referred to arbitration and

Chairman

Arbitrator

Arbitrator

Having been selected at random by the arbitration clerk from among those certified as arbitrators,
shall hear this case at _____, _____, _____, pursuant to a
(Time) (Date) (Place)

notice which shall this day be mailed by the arbitration clerk to all counsel of record and the
arbitrators, the arbitrators being authorized to change the time and date of the arbitration hearing
provided the hearing is commenced within 30 days of the hearing date set forth in this order
(continuances beyond this 30 day period must be approved by the court) and the clerk of court is
notified of the change; and it is

FURTHER ORDERED, that all documentary evidence shall be marked in advance and
exchanged, except for impeaching documents; and that the above designated chairman shall file
with the clerk of court the arbitration award after the hearing is concluded.

The failure of counsel to promptly advise the arbitrators and the Arbitration Section of
the Clerk's Office of the settlement of other final disposition of the this case may result in
appropriate discipline by the Court pursuant to Local Civil Rule 19.

BY THE COURT :

J.

**IN THE UNITED STATES DISTRICT COURT
FOR THE EASTERN DISTRICT OF PENNSYLVANIA**

: CIVIL ACTION
:
: NO.

NOTICE OF ARBITRATION HEARING

Please take note that the above-captioned civil action case has been scheduled for ARBITRATION at _____ on _____, 19____ in Courtroom _____ of this United States Courthouse, Sixth and Market Streets, Philadelphia, Pennsylvania, 19106. NOTE: arbitrators shall not participate in settlement discussions.

MICHAEL E. KUNZ
CLERK

By: _____
Deputy Clerk for Arbitration

Date: _____

Copies:

Counsel:

Arbitrators:

ARB 2 (7/86)

**IN THE UNITED STATES DISTRICT COURT
FOR THE EASTERN DISTRICT OF PENNSYLVANIA**

TO: _____, Courtroom Deputy to

FROM: _____, Arbitration Clerk

RE: Civil Action No.

The above matter which was initially marked eligible for arbitration is now not eligible and has been removed from the program for the following reasons:

Please note your records accordingly.

**IN THE UNITED STATES DISTRICT COURT
FOR THE EASTERN DISTRICT OF PENNSYLVANIA**

TO: _____, Courtroom Deputy to

FROM: _____, Arbitration Clerk

RE: Civil Action No.

This case cannot be referred to arbitration at this time since there is pending a motion

In accordance with Topic VI, 4., of the arbitration primer, I will await notification from you immediately when the judge rules on the motion and promptly thereafter schedule the case for arbitration.

**IN THE UNITED STATES DISTRICT COURT
FOR THE EASTERN DISTRICT OF PENNSYLVANIA**

: CIVIL ACTION
:
:
: NO.

ORDER CONTINUING ARBITRATION HEARING

AND NOW, this day of , 19 , it is hereby

ORDERED that the arbitration hearing previously scheduled for_____

for the above-captioned case is hereby continued to_____

_____.

BY THE COURT:

J.

: CIVIL ACTION
 :
 :
 : NO.

AND NOW, this day of , 19 , it is hereby
ORDERED that is replaced as an arbitrator in
the above-captioned civil action scheduled for hearing a ,
on . It is hereby
FURTHER ORDERED that is
appointed to serve as arbitrator in the above-captioned civil action at the time, date and place
previously set forth.

J.

**IN THE UNITED STATES DISTRICT COURT
FOR THE EASTERN DISTRICT OF PENNSYLVANIA**

: CIVIL ACTION

:

: NO.

STIPULATION

AND NOW, this day of , 19 , it is hereby stipulated by and between counsel in the above-captioned matter that the arbitration hearing will be held before two arbitrators.

**IN THE UNITED STATES DISTRICT COURT
FOR THE EASTERN DISTRICT OF PENNSYLVANIA**

TO: _____, Courtroom Deputy to

FROM: _____, Arbitration Clerk

RE: Civil Action No.

The parties in the above matter which was previously referred to arbitration have reported it settled.

**IN THE UNITED STATES DISTRICT COURT
FOR THE EASTERN DISTRICT OF PENNSYLVANIA**

: CIVIL ACTION
:
: NO.

ORDER CANCELLING ARBITRATION HEARING

AND NOW, this day of , 198 , it is hereby
ORDERED that the Arbitration Hearing scheduled for
on , 19 , in courtroom is CANCELLED.

BY THE COURT:

J.

**IN THE UNITED STATES DISTRICT COURT
FOR THE EASTERN DISTRICT OF PENNSYLVANIA**

: CIVIL ACTION
:
: _____
: Counsel
: _____
: Counsel

MINUTES OF ARBITRATION HEARING

Before: _____ Date: _____
Chairman

Arbitrator

Arbitrator

Hearing Commenced:

M.

Hearing Concluded:

M.

**IN THE UNITED STATES DISTRICT COURT
FOR THE EASTERN DISTRICT OF PENNSYLVANIA**

:
:
:
: CIVIL ACTION

REPORT OF SETTLEMENT FOLLOWING ARBITRATION

AND NOW, this day of , 19 , we, the
undersigned arbitrators having been duly certified and sworn, and having heard the above-captioned
civil action on , 19 , hereby declare that
on this action was reported
SETTLED by counsel for the parties.

Chairman

Arbitrator

Arbitrator

**IN THE UNITED STATES DISTRICT COURT
FOR THE EASTERN DISTRICT OF PENNSYLVANIA**

: CIVIL ACTION

:

: NO.

ARBITRATION AWARD

PURSUANT TO LOCAL CIVIL RULE 8

AND NOW, this _____ day of _____, 19____, we the undersigned arbitrators having been duly certified and sworn and having heard the above-captioned civil action on _____, 19____, do hereby make the following award pursuant to Local Civil Rule 8:

Chairman

Arbitrator

Arbitrator

NOTICE

This award will become a final judgment of the court, without the right of appeal, unless a party files with the court a demand for a trial *de novo* within thirty days after the entry of the arbitration award.

**IN THE UNITED STATES DISTRICT COURT
FOR THE EASTERN DISTRICT OF PENNSYLVANIA**

TO: _____, Courtroom Deputy to

FROM: _____, Arbitration Clerk

RE: Civil Action No.

Thirty days have now elapsed since the entry of the Arbitration Award in the above case and no demand for a trial *de novo* has been filed. Final judgment may now, therefore, be entered pursuant to Local Civil Rule 8.

Attached is a form of judgment for the court's consideration.

ARB 15 (7/83)

**IN THE UNITED STATES DISTRICT COURT
FOR THE EASTERN DISTRICT OF PENNSYLVANIA**

: CIVIL ACTION
:
: NO.

CIVIL JUDGMENT

BEFORE

AND NOW, this _____ day of _____, 19____, it
appearing that an Arbitration Award was entered and filed on _____, and that
30 days have elapsed form the entry of the award without any party demanding a trial *de novo*, it is
hereby

ORDERED, that in accordance with the Arbitration Award and Local Civil Rule 8.
Section 6, judgment is entered

ATTEST:

OR

BY THE COURT:

BY: _____

Deputy Clerk

J.

**IN THE UNITED STATES DISTRICT COURT
FOR THE EASTERN DISTRICT OF PENNSYLVANIA**

: CIVIL ACTION
:
: NO.

CERTIFICATION OF SERVICES RENDERED

I, _____, a member of the bar for the United States District Court for the Eastern District of Pennsylvania, having been appointed by the court as arbitrator in the subject legal action, hereby certify that this case proceeded prior to an arbitration hearing and that the following services were performed by me as arbitrator in connection with the anticipated arbitration hearing:

(Date)

(Signature)

S.S. No. _____

TO ARBITRATIONS APPOINTED UNDER LOCAL CIVIL RULE 8

You have been appointed to serve as an arbitrator pursuant to the provisions of Local Civil Rule 8. The appointment is a *personal* one and shall remain in effect until the termination of the arbitration proceeding.

You should also note the following points regarding the arbitration process:

1. The Federal Rules of Evidence shall apply to the arbitration hearing, but strict adherence is not required. Relevance and efficiency shall be the primary considerations.
2. The arbitration panel shall have the power to issue subpoenas for the attendance of witnesses and the production of documentary evidence in accordance with Rule 45 of the Federal Rules of Civil Procedure.
3. The arbitration hearing may proceed in the absence of any party who, after due notice, fails to appear, but an award shall not be based solely upon the absence of any party.
4. A party may transcribe or record the proceeding at his own expense. Such a transcript or recording must be furnished to any other party, unless the parties otherwise agree.
5. The arbitration panel shall utilize the form of award adopted by the court.
6. Arbitrators shall not be reimbursed for actual expenses incurred in the performance of their duties.
7. The arbitrators are empowered to grant continuances provided that a date is set and the arbitration clerk is notified of said date that does not exceed 30 days from the date set for the original hearing.

The Court realized the sitting as arbitrator is in the nature of a *pro bono* undertaking and it is precisely for this reason that an open line of communication be maintained between the arbitrators, counsel, all parties and witnesses, and the Arbitration Section so that no one is inconvenienced. Settlements or other final dispositions as well as continuances granted by the arbitrators must be promptly reported to the Arbitration Section.

COMPENSATION FOR ARBITRATORS

\$75.00 Per Case

AEL E. KUNZ
CLERK

CLERK'S OFFICE
ROOM 2609

UNITED STATES DISTRICT COURT
EASTERN DISTRICT OF PENNSYLVANIA TELEPHONE
(215) 597-7704

U.S. COURT HOUSE
INDEPENDENCE MALL WEST
601 MARKET STREET
PHILADELPHIA 19106-1797

RE:

Dear Counselor:

The above-captioned case will be arbitrated pursuant to Local Rule of Civil Procedure Number 8.

You are hereby notified that the arbitration hearing has been scheduled for _____ at _____. An Answer having been filed on _____, you have 120 days from the filing of the Answer to complete discovery. At a later date you will receive a copy of the Court's Order setting forth the names of the arbitrators who have been appointed to the panel which will hear this case.

In the event that the parties agree that this case will be ready for an arbitration hearing prior to the above date, you should advise me in writing within the next fifteen days; and I will schedule the arbitration hearing for an earlier date.

The failure of counsel to promptly advise the arbitrators and the Arbitration Section for the Clerk's Office of the settlement or other final disposition of this case may result in appropriate discipline by the Court pursuant to Local Civil Rule 19.

Sincerely,
MICHAEL E. KUNZ
CLERK

BY: _____
Arbitration Deputy Clerk

ARB 22 (11/85)

ภาคผนวก จ

ศาลแขวงเขตตะวันออก รัฐเพนซิลวาเนีย
ในนามศาลแขวงแห่งสหรัฐอเมริกา

คดีแพ่ง

ที่

คำสั่ง

ขอประกาศให้ทราบโดยทั่วกันว่าคณะบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นอนุญาโตตุลาการ
ในคดีข้างต้น ซึ่งประกอบด้วย นั้น ได้
ถูกถอดถอนแล้ว

พร้อมกันนี้ ขอประกาศให้ทราบโดยทั่วกันว่า บุคคลต่อไปนี้จะทำหน้าที่เป็น
อนุญาโตตุลาการในคดีข้างต้น

โดยการไต่สวนโดยอนุญาโตตุลาการในคดีข้างต้นนั้น จะมีขึ้นใน

นอกจากนี้ ขอประกาศให้ทราบว่าประชาชนที่ระบุชื่อข้างต้นจะเป็นผู้ยื่นคำตัดสินส่ง
ให้กับเจ้าหน้าที่ศาลภายหลังการไต่สวนได้ข้อสรุปแล้ว

ประกาศ ณ วันที่

โดยศาล

ศาลแขวงเขตตะวันออก รัฐเพนซิลวาเนีย
ในนามศาลแขวงแห่งสหรัฐอเมริกา

คดีแพ่ง

ที่

คำสั่งโอนคดีให้อยู่ในความดูแลของอนุญาโตตุลาการ
และการแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการ

ขอประกาศให้ทราบโดยทั่วกันว่า อาศัยความตามมาตรา 4 (a) ของกฎหมายแพ่งท้องถิ่น
ฉบับที่ 8 คดีแพ่งข้างต้นถูกโอนไปอยู่ในความดูแลของอนุญาโตตุลาการแล้ว โดย

ประธาน

อนุญาโตตุลาการ

อนุญาโตตุลาการ

ได้รับคัดเลือกกลุ่มโดยปราศจากอคติโดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายอนุญาโตตุลาการจากบรรดาอนุญาโตตุลาการที่
มีใบอนุญาต และจะเข้ามารับฟังการไต่สวนเวลา _____ ของวันที่ _____ ณ _____ ทั้งนี้
เป็นไปตามประกาศซึ่งจะถูกส่งให้กับทนาย และอนุญาโตตุลาการที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายโดยเจ้าหน้าที่ฝ่าย
อนุญาโตตุลาการ อนุญาโตตุลาการมีอำนาจในการเปลี่ยนแปลงวันเวลาฟังการไต่สวนหากวันเวลา
ใหม่นั้นกำหนดขึ้นภายใน 30 วันนับแต่วันไต่สวนที่กำหนดไว้ในคำสั่งฉบับนี้ (กรณีเกินกว่า 30 วัน
จะต้องได้รับอนุมัติจากศาลเสียก่อน) และเจ้าหน้าที่ของศาลได้รับแจ้งกำหนดเปลี่ยนแปลงเป็น
ลายลักษณ์อักษร

นอกจากนี้ ขอประกาศให้ทราบว่า เอกสารที่หลักฐานทุกอย่าง จะต้องลงลายมือชื่อกำกับ
และแลกเปลี่ยนกันไว้ล่วงหน้า และประธานที่ระบุชื่อข้างต้นจะเป็นผู้ยื่นคำตัดสินส่งให้กับเจ้าหน้าที่
ศาลภายหลังจากการไต่สวนได้ข้อสรุปแล้ว

หากทนายไม่แจ้งข้อตกลงหรือดำเนินการขั้นสุดท้ายให้แก่อนุญาโตตุลาการและแผนก
อนุญาโตตุลาการของสำนักงานเจ้าหน้าที่ศาลทราบทันทีที่รู้ผล อาจเข้าข่ายความผิดตามกฎหมายแพ่ง
ท้องถิ่นฉบับที่ 19

ประกาศ ณ วันที่

โดยศาล

ศาลแขวงเขตตะวันออก รัฐเพนซิลวาเนีย

ในนามศาลแขวงแห่งสหรัฐอเมริกา

คดีแพ่ง

ที่

หนังสือแจ้งเรื่องรับฟังการไต่สวน

หนังสือฉบับนี้มีไว้เพื่อแจ้งให้ท่านทราบว่า คดีแพ่งข้างต้นได้กำหนดให้มีการไต่สวนโดย
อนุญาตตุลาการในวันที่ _____ ณ _____ ที่ห้องพิจารณาคดีที่ _____ ของที่ทำการ
ศาลสหรัฐอเมริกา ที่อยู่ Sixth and Market Streets, Philadelphia, Pennsylvania, 19106 หมายเหตุ
อนุญาตตุลาการจะไม่ปรากฏตัวในการเจรจาเพื่อหาข้อยุติระหว่างคู่กรณี

ขอแสดงความนับถือ

MICHAEL E. KUNZ

เสมียน

โดย _____

ผู้ช่วยเสมียน

วันที่ _____ เดือน _____ ปี _____

สำเนาเรียนทนาย

อนุญาตตุลาการ

ศาลแขวงเขตตะวันออก รัฐเพนซิลวาเนีย
ในนามศาลแขวงแห่งสหรัฐอเมริกา

เรียน _____

ผู้ช่วยของ _____ ประจำห้องพิจารณาคดี

จาก _____

เสมียนคณะกรรมการอนุญาตไต่สวนการ

คดีแพ่งที่

คดีข้างต้นซึ่งเดิมได้โอนมาใช้ในการตัดสินโดยอนุญาตไต่สวนการนั้น บัดนี้ได้ถูกเพิกถอนออก
จากการพิจารณาตัดสินโดยอนุญาตไต่สวนการแล้ว ด้วยเหตุผลดังนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาลงบันทึก

ศาลแขวงเขตตะวันออก รัฐเพนซิลวาเนีย
ในนามศาลแขวงแห่งสหรัฐอเมริกา

เรียน _____

ผู้ช่วยของ _____ ประจำห้องพิจารณาคดี

จาก _____

เสมียนคณะกรรมการอนุญาตไต่สวนการ

คดีแพ่งที่

คดีข้างต้นนี้ยังไม่สามารถถ่ายโอนเข้าสู่การพิจารณาโดยอนุญาตไต่สวนการในขณะนี้
เนื่องจากมีข้อขัดแย้งที่ยังค้างอยู่คือ _____

ในระหว่างนี้ กระผมจะรอแจ้งจากท่านทันทีหากมีการตัดสินใจดังกล่าวเกิดขึ้น ตาม
บทบัญญัติ 6, 4., ของอนุญาตไต่สวนการ เพื่อกำหนดวันเวลาที่เหมาะสมสำหรับการตัดสินใจ
อนุญาตไต่สวนการต่อไป

ศาลแขวงเขตตะวันออก รัฐเพนซิลวาเนีย
ในนามศาลแขวงแห่งสหรัฐอเมริกา

คดีแพ่ง

ที่

คำสั่งให้ฟังการไต่สวนโดยอนุญาตตุลาการต่อไป

ขอประกาศให้ทราบโดยทั่วกันว่า การไต่สวนโดยอนุญาตตุลาการในคดีข้างต้น ซึ่งเดิม
กำหนดไว้ ณ วันที่ _____ เดือน _____ ปี _____ นั้น บัดนี้ได้เริ่มการไต่สวนขึ้น
ต่อ _____

ประกาศ ณ วันที่

โดยศาล

ศาลแขวงเขตตะวันออก รัฐเพนซิลวาเนีย
ในนามศาลแขวงแห่งสหรัฐอเมริกา

คดีแพ่ง

ที่

คำสั่งแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการแทน

ขอประกาศให้ทราบโดยทั่วกันว่า
การแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอนุญาโตตุลาการให้เข้ารับฟังการไต่สวน ณ
แทน ในคดีแพ่งข้างต้น

ไ้ ค้ ร บ
ใน วันที่

ประกาศ ณ วันที่
โดยศาล

ศาลแขวงเขตตะวันออก รัฐเพนซิลวาเนีย
ในนามศาลแขวงแห่งสหรัฐอเมริกา

คดีแพ่ง

ที่

ข้อกำหนด

ขอประกาศให้ทราบโดยทั่วกันว่า ทนายของคู่กรณีได้กำหนดไว้ว่า การไต่สวนในคดี
ข้างต้นจะกระทำต่อหน้าอนุญาโตตุลาการ 2 คน

ประกาศ ณ วันที่

ศาลแขวงเขตตะวันออก รัฐเพนซิลวาเนีย
ในนามศาลแขวงแห่งสหรัฐอเมริกา

เรียน _____

ผู้ช่วยของ _____ ประจำห้องพิจารณาคดี

จาก _____

เสมียนคณะกรรมการอนุญาโตตุลาการ

คดีแพ่งที่

คู่ความในคดีข้างต้นซึ่งถูกถ่ายโอนไปตัดสินโดยอนุญาโตตุลาการ ได้มีหนังสือแจ้งว่า คดี
เป็นที่ตกลงกันเรียบร้อยแล้ว

ศาลแขวงเขตตะวันออก รัฐเพนซิลวาเนีย
ในนามศาลแขวงแห่งสหรัฐอเมริกา

คดีแพ่งที่

คำสั่งยกเลิกการไต่สวนโดยอนุญาโตตุลาการ

ขอประกาศให้ทราบโดยทั่วกันว่า การไต่สวนโดยอนุญาโตตุลาการซึ่งกำหนดเดิมไว้
วันที่ ณ ที่ห้องพิจารณาคดี นั้น ถูก
ยกเลิกแล้ว

ประกาศ ณ วันที่
โดยศาล

ศาลแขวงเขตตะวันออก รัฐเพนซิลวาเนีย
ในนามศาลแขวงแห่งสหรัฐอเมริกา

คดีแพ่งที่

ทนาย

ทนาย

บันทึกรายงานการไต่สวนโดยอนุญาโตตุลาการ

ต่อหน้า

ประธาน

วันที่

อนุญาโตตุลาการ

อนุญาโตตุลาการ

การไต่สวนเริ่มเวลา

ศาลแขวงเขตตะวันออก รัฐเพนซิลวาเนีย

ในนามศาลแขวงแห่งสหรัฐอเมริกา

คดีแพ่งที่

รายงานความตกลงภายหลังการตัดสินโดยอนุญาโตตุลาการ

ข้าพเจ้าทั้งหลาย ในฐานะอนุญาโตตุลาการที่ลงนามข้างล่างนี้ ขอรับรองว่า ได้ฟังความเกี่ยวกับคดีแพ่งข้างต้นนี้เมื่อ_____และขอประกาศว่า คดีดังกล่าวได้รับการรายงานความตกลงเรียบร้อยแล้วจากทนายของคู่กรณีทั้งสองฝ่าย

ประกาศ ณ วันที่

ประธาน

อนุญาโตตุลาการ

อนุญาโตตุลาการ

ศาลแขวงเขตตะวันออก รัฐเพนซิลวาเนีย

ในนามศาลแขวงแห่งสหรัฐอเมริกา

คดีแพ่ง

ที่

การตัดสินโดยอนุญาโตตุลาการภายใต้กฎหมายแพ่งท้องถิ่นฉบับที่ 8

ข้าพเจ้าทั้งหลาย ในฐานะของอนุญาโตตุลาการที่ลงนามข้างล่างนี้ ขอรับรองว่า ได้ฟัง
ความเกี่ยวกับคดีแพ่งข้างต้นนี้เมื่อ_____และขอตัดสินผลดังนี้ ทั้งนี้
เป็นไปตามกฎหมายแพ่งท้องถิ่นฉบับที่ 8

ประกาศ ณ วันที่

ประธาน

อนุญาโตตุลาการ

อนุญาโตตุลาการ

หมายเหตุ

ผลการตัดสินนี้ถือเป็นการตัดสินขั้นสุดท้ายของศาลโดยคู่ความไม่มีสิทธิอุทธรณ์ ยกเว้น
กรณีที่คู่ความยื่นความจำนงให้ศาลพิจารณาความใหม่อีกครั้งภายใน 30 วันนับแต่การประกาศผลการ
ตัดสินการพิจารณาคดีนี้

ศาลแขวงเขตตะวันออก รัฐเพนซิลวาเนีย
ในนามศาลแขวงแห่งสหรัฐอเมริกา

เรียน _____

ผู้ช่วยของ _____ ประจำห้องพิจารณาคดี

จาก _____

เสมียนคณะกรรมการอนุญาโตตุลาการ

คดีแพ่งที่

เนื่องจากขณะนี้เวลาผ่านมา 30 วันนับแต่มีการประกาศผลการตัดสินเกี่ยวกับคดีข้างต้น
โดยอนุญาโตตุลาการ และเนื่องจากไม่ปรากฏว่ามีการแสดงความจำนงให้พิจารณาตัดสินคดีใหม่ จึง
ถือว่าการตัดสินดังกล่าวเป็นอันสิ้นสุดภายใต้กฎหมายแพ่งท้องถิ่นฉบับที่ 8

เอกสารแนบมากับหนังสือฉบับนี้คือ แบบฟอร์มการพิจารณาตัดสินของศาล

ศาลแขวงเขตตะวันออก รัฐเพนซิลวาเนีย

ในนามศาลแขวงแห่งสหรัฐอเมริกา

คดีแพ่ง

ที่

ความเห็นของศาลในคดีแพ่ง

นับแต่มีการประกาศผลการตัดสินโดยอนุญาโตตุลาการ บัดนี้เวลาได้ผ่านไป 30 วันแล้ว ไม่ปรากฏว่ามีฝ่ายใดยื่นความจำนงให้ศาลพิจารณาตัดสินคดีใหม่แต่อย่างใด จึงถือว่าการตัดสินดังกล่าวเป็นอันสิ้นสุด ทั้งนี้เป็นไปตามมาตรา 6 ของกฎหมายแพ่งท้องถิ่นฉบับที่ 8

ผู้ช่วยเสมียน

พยาน

ศาล

ศาลแขวงเขตตะวันตก รัฐเพนซิลวาเนีย

ในนามศาลแขวงแห่งสหรัฐอเมริกา

ที่ทำการศาลสหรัฐอเมริกา

INDEPENDENCE MALL WEST

601 MARKET STREET

PHILADELPHIA 19106-1797

เรียน ผู้ให้คำปรึกษา

ท่านได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่เป็นอนุญาโตตุลาการในคดีข้างต้น ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายแพ่งท้องถิ่นฉบับที่ 8 พร้อมกันนี้ ได้จัดส่งสำเนาเอกสารต่อไปนี้มาด้วยดังนี้

1. คำให้การ
2. คำสั่งแต่งตั้งและหนังสือแจ้งกำหนดการไต่สวน
3. แนวทางสำหรับอนุญาโตตุลาการ

เมื่อพิจารณาคำให้การแล้ว หากท่านพบว่ามีความจำเป็นต้องถอนตัวจากการรับหน้าที่อันเนื่องมาจากความขัดกันด้วยเหตุผลส่วนตัวและเหตุผลด้านอาชีพ กรุณาแจ้งโดยด่วน เพื่อที่จะสามารถสรรหาตัวแทนได้ อนึ่ง อนุญาโตตุลาการจะไม่เข้าไปร่วมสนทนาเพื่อหาข้อตกลงระหว่างคู่กรณี

ขอแสดงความนับถือ

MICHAEL E. KUNZ

เสมียน

โดย

ผู้ช่วยเสมียนกองอนุญาโตตุลาการ

ศาลแขวงเขตตะวันออก รัฐเพนซิลวาเนีย

ในนามศาลแขวงแห่งสหรัฐอเมริกา

คดีแพ่ง

ที่

หนังสือรับรองการปฏิบัติภารกิจ

ข้าพเจ้า _____ สมาชิกสภาทนายความเขตตะวันออก รัฐเพนซิลวาเนีย
ศาลแขวงสหรัฐอเมริกา ผู้ได้รับการแต่งตั้งจากศาลให้เป็นอนุญาโตตุลาการเพื่อพิจารณาคดีทาง
กฎหมาย ขอรับรองว่า คดีนี้ได้บรรลุข้อตกลงก่อนการไต่สวน และข้าพเจ้าได้ปฏิบัติภารกิจต่อไปใน
ฐานะที่เป็นอนุญาโตตุลาการ

วันที่ เดือน ปี

ลายมือชื่อ

S.S. No. _____

เรียน อนุญาโตตุลาการที่ได้รับแต่งตั้งภายในกฎหมายแพ่งท้องถิ่น ฉบับที่ 8

ท่านได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ในตำแหน่งอนุญาโตตุลาการภายใต้กฎหมายท้องถิ่น ฉบับที่ 8 การแต่งตั้งครั้งนี้เป็นการแต่งตั้งเฉพาะบุคคล และจะมีผลต่อเนื่องไปจนกว่าการตัดสินใจโดย อนุญาโตตุลาการจะสิ้นสุด

ในระหว่างกระบวนการตัดสินโดยอนุญาโตตุลาการนั้น มีข้อควรทราบดังนี้

1. กฎหมายเกี่ยวกับการแสดงหลักฐานของรัฐบาลกลางจะยังมีผลบังคับใช้ในระหว่าง กระบวนการไต่สวน แต่ไม่จำเป็นต้องบังคับใช้อย่างเคร่งครัดทุกกรณี ความเกี่ยวข้อง ของหลักฐานและประสิทธิภาพเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นลำดับต้น
2. คณะกรรมการอนุญาโตตุลาการมีอำนาจเบิกพยาน และจัดทำหลักฐานในรูปเอกสาร ตามกฎข้อ 45 ของรัฐบาลกลางเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินคดีความแพ่ง
3. การไต่สวนอาจดำเนินไปแม้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่ได้รับแจ้งกำหนดการแล้วไม่ได้เข้าร่วม ฟัง แต่การตัดสินจะกระทำมิได้หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ได้เข้าร่วมฟัง
4. คู่ความอาจจะจัดบันทึกกระบวนการพิจารณาได้ ทั้งนี้คู่ความต้องเป็นฝ่ายรับผิดชอบ ค่าใช้จ่ายเอง และบันทึกดังกล่าวต้องส่งให้กับคู่กรณีด้วย ยกเว้นมีการตกลงกันเป็น อย่างอื่น
5. คณะกรรมการอนุญาโตตุลาการจะนำวิธีการตัดสินความในลักษณะเดียวกับศาลมาใช้
6. อนุญาโตตุลาการจะได้รับการปกป้องจากการดำเนินการเรียกร้องค่าเสียหายใดๆ ที่ เกิดขึ้นเนื่องจากการทำหน้าที่
7. อนุญาโตตุลาการมีอำนาจในการเปลี่ยนแปลงวันเวลาฟังการไต่สวนหากวันเวลาใหม่ นั้นกำหนดขึ้นภายใน 30 วันนับแต่วันไต่สวนที่กำหนดไว้เดิม

ศาลตระหนักเป็นอย่างดีว่า การทำหน้าที่ในบทบาทของอนุญาโตตุลาการนั้นเป็นการ กระทำเพื่อสวัสดิภาพของสังคม และด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงจำเป็นต้องเปิดให้มีการสื่อสารกันอย่าง เปิดเผยระหว่างอนุญาโตตุลาการ ทนายคู่ความ และพยานทุกฝ่าย ตลอดจนกองอนุญาโตตุลาการ ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งลำบากใจ หากมีข้อตกลงสุดท้าย ตลอดจนการเลื่อนกำหนดการฟังการ ไต่สวนโดยอำนาจอนุญาโตตุลาการใดๆ เกิดขึ้นก็ตาม ต้องรายงานกองอนุญาโตตุลาการทราบทันที

คำตอบแทนสำหรับอนุญาโตตุลาการ

ศาลแขวงเขตตะวันตก รัฐเพนซิลวาเนีย
ในนามศาลแขวงแห่งสหรัฐอเมริกา
ที่ทำการศาลสหรัฐอเมริกา
INDEPENDENCE MALL WEST
601 MARKET STREET
PHILADELPHIA 19106-1797

เรียน ทนาย

คดีที่ระบุข้างต้นจะถูกพิจารณาโดยอนุญาโตตุลาการภายใต้กฎหมายแพ่งท้องถิ่น ฉบับที่ 8

หนังสือฉบับนี้ให้ไว้เพื่อแจ้งว่าการไต่สวนโดยอนุญาโตตุลาการกำหนดมีขึ้นในวันที่ _____ ณ _____ หนึ่ง ท่านจะได้รับสำเนาคำสั่งศาลระบายนามคณะกรรมการอนุญาโตตุลาการที่ได้รับการแต่งตั้งให้ร่วมฟังการไต่สวนในคดีนี้

ในกรณีที่คู่ความเห็นด้วยที่จะกำหนดให้มีการไต่สวนก่อนวันเวลาดังกล่าวข้างต้น กรุณาแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรภายใน 15 วันเพื่อเตรียมดำเนินการต่อไป

หากทนายไม่แจ้งข้อตกลงหรือดำเนินการขั้นสุดท้ายให้แก่อนุญาโตตุลาการและแผนกอนุญาโตตุลาการของสำนักงานเจ้าหน้าที่ศาลทราบทันทีที่รู้ผล อาจเข้าข่ายความผิดตามกฎหมายแพ่งท้องถิ่น ฉบับที่ 19

ขอแสดงความนับถือ

MICHAEL E. KUNZ

เสมียน

โดย _____

ผู้ช่วยเสมียนกองอนุญาโตตุลาการ

ประวัติผู้เขียน

นายธนพงษ์ กลนพฤกษ์ เกิดเมื่อวันที่ 7 เมษายน 2513 ที่กรุงเทพมหานคร บุตรคนที่ 13 ของนายเค่งเอี้ยว แซ่เบ๊ และนางบุญเอื้อ แซ่เบ๊

- สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีนิติศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต เมื่อปีการศึกษา พ.ศ. 2536
- สำเร็จการอบรมหลักสูตรวิชาว่าความ จากสภานายความรุ่นที่ 14
- สำเร็จการอบรมหลักสูตรการกฎหมายปกครอง รุ่นที่ 1 แห่งเนติบัณฑิตยสภา
- สำเร็จการอบรมหลักสูตรกฎหมายการค้าระหว่างประเทศ รุ่นที่ 1 แห่งเนติบัณฑิตยสภา
- สำเร็จการอบรมหลักสูตรกฎหมายภาษีอากร รุ่นที่ 1 แห่งเนติบัณฑิตยสภา
- สำเร็จการอบรมหลักสูตร Corporate Finance for Lawyers and Businesspersons สำนักงานอนุญาโตตุลาการ สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ กระทรวงยุติธรรม
- สำเร็จการอบรมหลักสูตรกฎหมายภาษีอากรใหม่ที่มีผลกระทบต่อธุรกิจศาลภาษีอากรกลาง
- สำเร็จการอบรมหลักสูตรเทคนิคการเจรจาต่อรอง "NEGOTIATION WORKSHOP" สถาบันอนุญาโตตุลาการ สำนักกระบวนวิธีพิพาท

ประวัติการทำงาน ทนายความ

- สำนักงานทนายความ วันชัย นิตยะประภา
- บริษัท นิตยะประภา กรุ๊ป จำกัด